

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ

ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΕΘΝΙΚΗ ΚΑΙ ΕΝΩΣΙΑΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ:

**Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ
ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΚΑΙ ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΩΝ ΣΤΗ
ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΤΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΩΝ
ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ**

**ΑΔΑΜΑΝΤΙΔΗΣ
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ**

ΑΜ: 7113Μ001

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ: ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ Β./ Λέκτορας

ΜΕΛΗ: ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ Δ./ Καθηγητής

ΜΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ ΑΘ./ Επ. Καθηγητής

Αθήνα 2015

Περιεχόμενα

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ	6
ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	7
ABSTRACT.....	8
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ	11
1.1. Νομικό Πλαίσιο	11
1.2. Κανονισμός 1/2003	12
1.3. Απαγορευμένες συμπράξεις (άρθρο 101)	14
1.3.1. Κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή του άρθρου 101 παρ. 3.....	15
1.3.2. Απαλλαγή κατηγοριών συμφωνιών.....	16
1.3.3. Παραδείγματα.....	17
1.4. Καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης (άρθρο 102)	18
1.4.1. Ορισμός	18
1.4.2. Ύπαρξη δεσπόζουσας θέσεως στην αγορά τηλεπικοινωνιών	18
1.4.3. Ύπαρξη συλλογικής δεσπόζουσας θέσης.....	20
1.4.4. Προϋποθέσεις	20
1.4.5. Σχετική αγορά.....	21
1.4.6. Επίδραση στο διακοινοτικό εμπόριο	22
1.4.7. Καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης.....	22
1.4.8. Μορφές κατάχρησης.....	24
1.5. Κρατικές ενισχύσεις (άρθρο 107)	27
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΝΟΜΟΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ Ν.3959/2011.....	29
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΙΣ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ.....	31
3.1. Εισαγωγή.....	31
3.2. Ιστορικό.....	33
3.3. Ισχύων νόμος ηλεκτρονικών επικοινωνιών Ν.4070/2012	34
3.4. Κανονισμός 1211/2009 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, για την ίδρυση του Φορέα Ευρωπαϊκών Ρυθμιστικών Αρχών για τις Ηλεκτρονικές Επικοινωνίες (BEREC) και της Υπηρεσίας.....	36
3.5. Κανονισμός 531/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την περιαγωγή σε δημόσια δίκτυα κινητών επικοινωνιών.....	37

3.6. Οδηγία Πλαίσιο (2002/21/EK) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με το κοινό κανονιστικό πλαίσιο για δίκτυα και υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών.....	39
3.6.1. Πεδίο εφαρμογής.....	39
3.6.2. Βασικές αρχές της οδηγίας, για τις Εθνικές Ρυθμιστικές Αρχές.....	40
3.6.3. Υποχρεώσεις και καθήκοντα των Εθνικών Ρυθμιστικών Αρχών	40
3.6.4. Λοιπά καθήκοντα των ΕΡΑ.....	41
3.7. Οδηγία πρόσβασης 2002/19/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, σχετικά με την πρόσβαση σε δίκτυα ηλεκτρονικών επικοινωνιών και συναφείς ευκολίες, καθώς και με τη διασύνδεσή τους.	43
3.7.1. Πεδίο εφαρμογής.....	43
3.8. Οδηγία 2002/20/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 7ης Μαρτίου 2002, για την αδειοδότηση δικτύων και υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών	45
3.8.1. Πεδίο εφαρμογής.....	45
3.8.2. Στόχοι	45
3.9. Οδηγία 2002/22/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 7ης Μαρτίου 2002, για την καθολική υπηρεσία και τα δικαιώματα των χρηστών όσον αφορά δίκτυα και υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών.	46
3.9.1. Πεδίο εφαρμογής.....	46
3.9.2. Υποχρεώσεις καθολικής υπηρεσίας:	47
3.10. Οδηγία 2002/77/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Σεπτεμβρίου 2002 σχετικά με τον ανταγωνισμό στις αγορές δικτύων και υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών.	50
3.10.1 Πεδίο εφαρμογής.....	50
3.10.2. Διευκρινίσεις της έννοιας των ηλεκτρονικών επικοινωνιών.....	51
3.10.3. Κατάργηση των ειδικών και αποκλειστικών δικαιωμάτων για δίκτυα και υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών.....	51
3.11. Οδηγία 2002/58/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Ιουλίου 2002, σχετικά με την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και την προστασία της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών.	52
3.11.1. Πεδίο εφαρμογής.....	52
3.11.2. Θέματα που ρυθμίζονται:	52
3.12. Σύσταση της Επιτροπής της 9ης Οκτωβρίου 2014 σχετικά με σημαντικές αγορές προϊόντων και υπηρεσιών στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών, οι οποίες επιδέχονται εκ των προτέρων κανονιστική ρύθμιση, σύμφωνα με την οδηγία	

2002/21/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με κοινό κανονιστικό πλαίσιο για δίκτυα και υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών.	54
3.12.1 Πεδίο εφαρμογής	54
3.12.2 Προσδιορισμός αγορών	55
3.12.3 Κριτήρια προσδιορισμού	56
3.12.4 Ρυθμιζόμενες αγορές	57
3.13. Κατευθυντήριες γραμμές της Επιτροπής για την ανάλυση αγοράς και την εκτίμηση της σημαντικής ισχύος στην αγορά βάσει του κοινοτικού πλαισίου κανονιστικών ρυθμίσεων για τα δίκτυα και τις υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών (2002/С 165/03).....	59
3.13.1 Πεδίο εφαρμογής	59
3.13.2. Θέματα που ρυθμίζονται	60
3.13.3. Διάρθρωση.....	61
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Η ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΚΑΙ ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΩΝ	62
4.1. Ανεξάρτητες Διοικητικές Αρχές	62
4.1.1. Ορισμός	62
4.1.2. Βασικά χαρακτηριστικά	63
4.1.3. Εθνικές Κανονιστικές Αρχές.....	64
4.2. Εισαγωγή.....	65
4.3. Ιστορική αναφορά	66
4.4. Διάρθρωση και οργανόγραμμα	67
4.5. Αρμοδιότητες	69
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΕΤΤ ΣΤΟ ΤΟΜΕΑ ΤΩΝ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ	70
5.1. Εισαγωγή.....	70
5.2. Ρυθμιστικός ρόλος της ΕΕΤΤ	72
5.3. Ρυθμιστικές δράσεις της ΕΕΤΤ.....	74
5.3.1. Ορισμός σχετικών αγορών προϊόντων/ υπηρεσιών και γεωγραφικών αγορών	74
5.3.2. Ορισμός επιχειρήσεων με Σημαντική Ισχύ στις ανωτέρω σχετικές αγορές	75
5.3.3. Επιβολή κανονιστικών υποχρεώσεων	75
5.3.4. Άρση κανονιστικών υποχρεώσεων του ΟΤΕ στην χονδρική αγορά διαβιβαστικών υπηρεσιών στο σταθερό δημόσιο τηλεφωνικό δίκτυο.....	76

5.3.5. Έλεγχος οικονομικών προγραμμάτων του ΟΤΕ	77
5.3.6. Έλεγχος ρυθμιζόμενων τιμών.....	77
5.3.7. Διενέργεια ελέγχων σε εταιρίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών.....	77
5.3.8. Ακροάσεις για θέματα ηλεκτρονικών επικοινωνιών	77
5.3.9. Εξέταση υποθέσεων ανταγωνισμού	78
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΕΞΕΤΑΣΗ ΚΑΤΑΓΓΕΛΙΩΝ.....	79
6.1. Διεθνείς καταγγελίες	79
6.1.1. Η υπόθεση της Deutsche Telekom	79
6.1.2. Η υπόθεση της TeliaSonera.....	81
6.2. Ελληνικές καταγγελίες.....	83
6.2.1. Υπόθεση Conn-X.....	85
6.2.1. Συγχώνευση VODAFONE-HOL. ΦΕΚ 2680/2014	88
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	95
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	97

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η παρούσα διπλωματική εργασία, εκπονήθηκε στα πλαίσια του μεταπτυχιακού διπλώματος, Εθνική και Κοινοτική Διοίκηση του τμήματος Δημόσιας Διοίκησης του Παντείου Πανεπιστημίου. Η εκπόνηση της διπλωματικής εργασίας έγινε υπό την επίβλεψη της καθηγήτριας Βιργινίας Θεοδωροπούλου.

Με αυτή την αφορμή λοιπόν θα ήθελα να την ευχαριστήσω θερμά για την επίβλεψη αυτής της διπλωματικής εργασίας, και για την αμέριστη συμπαράστασή της καθ' όλη τη διάρκεια της εκπόνησης. Ήταν πάντα διαθέσιμη στο να μου προσφέρει απλόχερα τις γνώσεις και την εμπειρία της πάνω στο θέμα καθώς και να προβαίνει στις απαραίτητες κριτικές ώστε να φτάσει στην τελική της μορφή.

Θα ήθελα ακόμη να ευχαριστήσω θερμά όλους τους συναδέλφους συμφοιτητές μου, οι οποίοι με τα σχόλια, τις κριτικές και τις γνώσεις τους, στάθηκαν δίπλα μου στην αντιμετώπιση των δυσκολιών.

Τέλος ευχαριστίες θέλω να απευθύνω και προς την οικογένειά μου, για την στήριξή τους όλα αυτά τα χρόνια κατά την πραγμάτωση των στόχων μου.

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΕΕ = Ευρωπαϊκή Ένωση

ΔΕΚ = Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

ΔΕΕ = Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΑ = Επιτροπή Ανταγωνισμού

ΕΕΤΤ = Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων

Ν. = Νόμος

ΣυνθΕΕ = Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση

ΣυνθΛΕΕ = Συνθήκη Λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΟΚ = Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας

ΕΚΑ ή ΕΡΑ = Εθνικές Κανονιστικές Αρχές ή Εθνικές Ρυθμιστικές Αρχές

ΑΠΤΒ = Αδεσμοποίητη Πρόσβαση Τοπικού Βρόγχου

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Στην παρούσα εργασία, επιχειρείται μια προσπάθεια ανάδειξης της λειτουργίας του ευρωπαϊκού θεσμικού πλαισίου του τομέα των τηλεπικοινωνιών, σε συνάρτηση με την συμβολή της Εθνικής Επιτροπής Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων, ως εθνική ρυθμιστική αρχή ανταγωνισμού, για το τομέα αυτό, στην ελληνική επικράτεια.

Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στις ρυθμίσεις της ΣυνθΛΕΕ για τη διασφάλιση του ανόθευτου ανταγωνισμού, δηλαδή στις απαγορευμένες συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων, την καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης στην αγορά, στις κρατικές ενισχύσεις, καθώς και στις προϋποθέσεις τους.

Στη συνέχεια, το δεύτερο κεφάλαιο αναφέρεται στον ελληνικό νόμο ανταγωνισμού, ο οποίος ενσωματώνει τις κοινοτικές ρυθμίσεις ανταγωνισμού στην ελληνική νομοθεσία και στη συνέχεια αναφέρω σύντομα τους άξονες που περιλαμβάνει.

Στο τρίτο κεφάλαιο αρχικά παρουσιάζεται συνοπτικά η ιστορία της απελευθέρωσης της τηλεπικοινωνιακής αγοράς και στη συνέχεια πραγματοποιείται ανάλυση του εθνικού και ευρωπαϊκού κανονιστικού πλαισίου για τις ηλεκτρονικές επικοινωνίες με στόχο τη μύηση του αναγνώστη στο θέμα. Ειδικότερα παρουσιάζονται ο ελληνικός νόμος ηλεκτρονικών επικοινωνιών και στη συνέχεια δύο κανονισμοί και έξι συνολικά οδηγίες της ΕΕ οι οποίες συνιστούν το πλαίσιο παροχής δικτύων και υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών. Τέλος αναφέρονται δύο ακόμα μη δεσμευτικά μέτρα τα οποία όμως αφορούν τη δράση των εθνικών κανονιστικών αρχών.

Στο τέταρτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στα γνωρίσματα των ανεξάρτητων διοικητικών αρχών, μια απ τις οποίες είναι και η ΕΕΤΤ, για την οποία αμέσως μετά γίνεται αναφορά στην ίδρυσή της, στις αρμοδιότητές της και στην οργάνωσή της, σύμφωνα με τα οριζόμενα από τον ανωτέρω νόμο τηλεπικοινωνιών.

Περαιτέρω, στο πέμπτο κεφάλαιο γίνεται διεξοδική αναφορά στον ρυθμιστικό ρόλο της ΕΕΤΤ στην αγορά τηλεπικοινωνιών και αναλύονται βασικοί τομείς του έργου της.

Τέλος στο έκτο κεφάλαιο παρουσιάζονται καταγγελίες (ευρωπαϊκές και ελληνικές) που αφορούν παραβάσεις των όρων του ελεύθερου ανταγωνισμού από εταιρίες παροχής τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών και η επίλυσή τους από τις αρμόδιες αρχές ανταγωνισμού.

ABSTRACT

This paper is an attempt of promoting the functioning of the European institutional framework of the telecommunications sector, in connection to the contribution of the National Telecommunications and Post Commission, as a national regulatory competition authority for this field in the Greek territory.

The first chapter refers to the settings of the Treaty on the Functioning of the EU, to ensure undistorted competition, in prohibited agreements between undertakings, abuse of a dominant market position, state aid, and their conditions.

Then the second chapter refers to the Greek competition law, which incorporates the Community competition rules in Greek law and then briefly mention the axes included.

The third chapter summarizes the story of the liberalization of the telecommunications market and then follows an analysis of the national and European regulatory framework for electronic communications aimed at the reader's introduction in the topic. Specifically presented is the Greek Electronic Communications Law and then two regulations and totally six of the EU Directives that constitute the framework for electronic communications networks and services. Finally the two other non-binding measures which, however, relate to the activities of the national regulatory authorities.

The fourth chapter refers to the features of the independent administrative authorities, one of which is the EETT, which immediately refers to the foundation, its competence and its organization, as defined by the above telecommunications law.

Further, in the fifth chapter there is a detailed reference to the regulatory role of EETT in the telecommunications market and key areas of its work are analyzed.

Finally in the sixth chapter we are presenting any complaints (European and Greek) concerning breaches of the conditions of free competition from telecommunications service providers and their resolution by the competent competition authorities.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ευρωπαϊκή πολιτική του ανταγωνισμού καταλαμβάνει εξέχουσα θέση στη πορεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ήδη από τη ίδρυσή της με τη Συνθήκη της Ρώμης¹ το 1957. Σκοπός της συνθήκης, ήταν η δημιουργία μιας κοινής αγοράς, μέσα από την καθιέρωση τεσσάρων θεμελιωδών ελευθεριών, δηλαδή την ελευθερία προσώπων, κεφαλαίων, εμπορευμάτων και υπηρεσιών. Στο άρθρο 2 της συνθήκης οριζόταν η αποστολή της κοινότητας, ενώ στα άρθρα 3 παρ.1 και 4 περιγράφονταν οι δράσεις της, μεταξύ των οποίων ήταν η δημιουργία ενός καθεστώτος που εξασφαλίζει **τον ανόθευτο ανταγωνισμό** εντός της κοινής(εσωτερικής) αγοράς². Κατά το Δικαστήριο, οι ανόθευτοι όροι του ελεύθερου ανταγωνισμού αποτελούν συστατικό στοιχείο³ της εσωτερικής αγοράς (άρθρο 14 ΣυνθΕΚ). Το ζητούμενο επομένως ήταν να δημιουργηθεί, μετά την κατάργηση όλων των εθνικών περιορισμών του εμπορίου, ένα σύνολο αποτελεσματικών κανόνων, για την εύρυθμη λειτουργία της ευρωπαϊκής αγοράς και να επωφελούνται οι καταναλωτές από τα πλεονεκτήματά της.

Η πολιτική ανταγωνισμού είναι ένα σύνολο κανόνων που εφαρμόζονται για να διασφαλίζεται ο θεμιτός ανταγωνισμός μεταξύ των επιχειρήσεων. Η εφαρμογή της πολιτικής, ενθαρρύνει την επιχειρηματικότητα, αυξάνει την αποδοτικότητα, προωθεί την καινοτομία και την τεχνική πρόοδο, διευρύνει τις επιλογές των καταναλωτών και συμβάλλει στη μείωση των τιμών και βελτίωση της ποιότητας.

Σύμφωνα με τα προαναφερθέντα ο ανταγωνισμός αποτελεί ένα βασικό μέσο για την επίτευξη των στόχων μιας οικονομικής ένωσης καθώς επιτρέπει την ευημερία των κρατών μελών της. Ωστόσο, οι κοινοί κανόνες ανταγωνισμού οι οποίοι διαμορφώνουν ίσες συνθήκες ανταγωνισμού, για όλες τις επιχειρήσεις εντός της ενιαίας αγοράς, πολλές φορές μπορεί να έρχονται σε αντίθεση με τα εθνικά συμφέροντα και να γίνονται παραβιάσεις. Όταν λοιπόν οι παραβιάσεις των κανόνων ανταγωνισμού αφορούν μία μόνο χώρα, αρμόδιες για την επίλυση τους είναι οι εθνικές αρχές ανταγωνισμού. Με την διεύρυνση όμως της εσωτερικής αγοράς, οι παραβάσεις των κανόνων, όπως η δημιουργία καρτέλ, έχουν επίδραση σε πολλές χώρες, εντός και εκτός της Ένωσης. Γι αυτό χρειάζεται ένας ουδέτερος κριτής ο οποίος να βρίσκεται πάνω από τα εθνικά συμφέροντα. Ο **Καθοριστικός** αυτός ρόλος,

¹Άρθρο 2 της συνθήκης ΕΟΚ ορίζει ότι: «Η Κοινότητα έχει ως αποστολή, με τη δημιουργία κοινής αγοράς και με τη προοδευτική σύγκλιση των πολιτικών των κρατών μελών, να προάγει την αρμονική ανάπτυξη των οικονομικών δραστηριοτήτων στο σύνολο της Κοινότητας, τη σταθερή και διαρκή ανάπτυξη, την αυξημένη σταθερότητα, την ταχεία άνοδο του βιοτικού επιπέδου και τη σύμφιξη των σχέσεων μεταξύ των κρατών μελών της».

² Η κοινή αγορά βασίζεται στις γνωστές «τέσσερις ελευθερίες»: ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων, των υπηρεσιών, των εμπορευμάτων και των κεφαλαίων. Η συνθήκη ΕΟΚ θεσπίζει ενιαίο οικονομικό χώρο, με τον οποίο εισάγεται ο ελεύθερος ανταγωνισμός μεταξύ των επιχειρήσεων.

³ Βλέπε Παπαγιάννης Δονάτος, <<Εισαγωγή στο Ευρωπαϊκό Δίκαιο>> τέταρτη έκδοση, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή, 2011,σελ.375

ανατίθεται στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή⁴, η οποία έχει στο τομέα αυτό αυτόνομη και υπερεθνική εξουσία να εκδίδει αποφάσεις. Μαζί λοιπόν με τον έλεγχο του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου, η Επιτροπή δημιουργεί ένα ευρωπαϊκό δίκαιο ανταγωνισμού το οποίο πλαισιώνει τα εθνικά δίκαια.

Η Επιτροπή επομένως σύμφωνα με τα οριζόμενα της Συνθήκης (νυν άρθρα 101, 102 ΣΛΕΕ), απαγορεύοντας τις συμφωνίες μεταξύ των επιχειρήσεων και εμποδίζοντας τις δεσπόζουσες επιχειρήσεις να εκμεταλλευτούν την θέση οικονομικής ισχύος που κατέχουν, διευκολύνει την ανάπτυξη, τον εκσυγχρονισμό και τις συνθήκες για την ευρωπαϊκή βιομηχανία ώστε να μπορεί να έρθει αντιμέτωπη με τον διεθνή ανταγωνισμό. Τέλος, χάρη στους ισότιμους αυτούς όρους αποκτούν πρόσβαση στη μεγάλη και εξελιγμένη εσωτερική αγορά της ΕΕ όλες ανεξαιρέτως οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις, συμπεριλαμβανομένων και των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

⁴ Βλέπε Παπαγιάννης Δονάτος, <<Εισαγωγή στο Ευρωπαϊκό Δίκαιο>> τέταρτη έκδοση, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή, 2011,σελ.528

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

1.1. Νομικό Πλαίσιο

Πριν το άνοιγμα των συνόρων, στο ενδοκοινοτικό εμπόριο και τον ανταγωνισμό, οι εθνικοί κανόνες ανταγωνισμού μπορούσαν να καλύψουν το εμπόριο στο εσωτερικό των κρατών μελών. Σε μια κοινή αγορά όμως οι εθνικοί κανόνες μόνοι, δεν μπορούν να εξασφαλίσουν τον ανόθευτο ανταγωνισμό και γι αυτό συμπληρώνονται με κοινούς κανόνες ώστε να καλύπτουν τις περιπτώσεις που θίγεται το διακοινοτικό εμπόριο.

Οι πιο σημαντικοί κανόνες ανταγωνισμού, που εφαρμόζονται στις επιχειρήσεις, είναι:

- Η απαγόρευση όλων των συμφωνιών μεταξύ επιχειρήσεων, όλων των αποφάσεων ενώσεων επιχειρήσεων και κάθε εναρμονισμένη πρακτική που δύναται να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών (άρθρο 101 ΣΛΕΕ)⁵
- Η απαγόρευση καταχρηστικής εκμετάλλευσης από μία ή περισσότερες επιχειρήσεις της δεσπόζουσας θέσης που κατέχουν στην αγορά ή σε σημαντικό τμήμα αυτής (άρθρο 102 ΣΛΕΕ)⁶
- Η απαγόρευση των κάθε είδους κρατικών ενισχύσεων που χορηγούνται υπό οποιαδήποτε μορφή από τα κράτη νοθεύουν ή απειλούν να νοθεύσουν τον ανταγωνισμό διά της ευνοϊκής μεταχειρίσεως ορισμένων επιχειρήσεων ή ορισμένων κλάδων παραγωγής (άρθρο 107 ΣΛΕΕ)⁷

Η ερμηνεία και εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού της Συνθήκης, γίνονται μέσω κανονισμών ή οδηγιών του Συμβουλίου (άρθρο 103 ΣΛΕΕ), μέσω κανονισμών της Επιτροπής (άρθρο 105 ΣΛΕΕ) και μέσω γενικών ανακοινώσεων και ειδικών αποφάσεων της Επιτροπής.

⁵ Πρώην άρθρο 81 Συνθήκη Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

⁶ Πρώην άρθρο 82 Συνθ.ΕΚ

⁷ Πρώην άρθρο 87 της Συνθ.ΕΚ

1.2. Κανονισμός 1/2003⁸

Πριν αναφερθώ στον ισχύοντα κανονισμό ανταγωνισμού, θεωρώ σκόπιμο να ανατρέξω σύντομα στον προκάτοχό του, τον κανονισμό 17 του 1962, ο οποίος ίσχυσε για περίπου τέσσερις δεκαετίες (13.03.1962 μέχρι 1^η.5.2004) και να αναφέρω τα βασικά σημεία του. Ο κανονισμός 17/1962, συνέβαλε στην δημιουργία μιας συμπαγούς πολιτικής ανταγωνισμού και στην εδραίωση ενός πνεύματος ανταγωνισμού⁹ αφενός μέσω, της άμεσης εφαρμογής των απαγορευτικών κανόνων των άρθρων 81 παρ.1 και 82 από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, τις Εθνικές Αρχές ανταγωνισμού και τα εθνικά δικαστήρια και αφετέρου της αποκλειστικής αρμοδιότητας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη χορήγηση ατομικών απαλλαγών του άρθρου 81 παρ.3.

Με λίγα λόγια, καθιέρωσε ένα συγκεντρωτικό κοινοτικό σύστημα¹⁰, προηγούμενης κοινοποίησης των περιοριστικών συμφωνιών του ανταγωνισμού στην Επιτροπή και ατομικής απαλλαγής. Αυτό το σύστημα ήταν ένας συνδυασμός εκ των προτέρων ελέγχου μετά την γνωστοποίηση των συμπράξεων από την ενδιαφερόμενη επιχείρηση, η οποία αιτούταν είτε διαπίστωση ότι δεν συντρέχει η εφαρμογή των άρθρων 81 παρ.1 και 82 Συνθ.ΕΚ είτε την χορήγηση ατομικής απαλλαγής του άρθρου 6 σε περίπτωση απόρριψης του πρώτου και εκ των ύστερων ελέγχου, μέσω της επιβολής προστίμων από τα δικαστήρια.

Το σύστημα αυτό λοιπόν κρίθηκε ότι δεν ήταν ικανό να εξασφαλίσει την αποτελεσματική προστασία του ανταγωνισμού, καθώς η Επιτροπή από τη μία αδυνατούσε σε μια ένωση των είκοσι πέντε τότε κρατών μελών να ανταποκριθεί στον μεγάλο όγκο των υποθέσεων, ενώ απ την άλλη η χρονοβόρα διαδικασία της γνωστοποίησης των συμφωνιών επιβάρυνε τις επιχειρήσεις. Έτσι ο πρώτος κανονισμός εφαρμογής των άρθρων 85 και 86 της Συνθήκης ΕΟΚ, αντικαταστάθηκε από τον κανονισμό 1/2003 (ο οποίος τέθηκε σε εφαρμογή 1^η Μαΐου 2004) για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα 81 και 82 της Συνθήκης. Η διαφορά των δύο αυτών κανονισμών, είναι ότι ενώ ο κανονισμός 17/62 βασιζόταν στην προηγούμενη κοινοποίηση και τον συγκεντρωτικό έλεγχο των συμφωνιών των επιχειρήσεων από την Επιτροπή, ο κανονισμός 1/2003 στηρίζεται στον εκ των υστέρων έλεγχο και στην αποκεντρωμένη εφαρμογή των κανόνων του ανταγωνισμού των άρθρων 81 παρ.1 και 3 και 82 ΣΕΚ από τις εθνικές και δικαστικές αρχές, απαλλάσσοντας έτσι την Επιτροπή από τον έλεγχο περιπτώσεων άνευ σημασίας και τις επιχειρήσεις από το κόστος της κοινοποίησης.

⁸ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1/2003 του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2002, για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα 81 και 82 της Συνθήκης.

⁹ Βλέπε σκέψη υπ.αριθμ. 1 του προοιμίου του κανονισμού 1/2003

¹⁰ Βλέπε Μούσης Ν., <<Ευρωπαϊκή Ένωση δίκαιο οικονομία πολιτική>> δέκατη τέταρτη ενημερωμένη έκδοση, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 2013, σελ.296

Βασικά χαρακτηριστικά του νέου συστήματος είναι η άμεση και αποκεντρωμένη εφαρμογή των άρθρων 101 και 102 ΣΛΕΕ.

A) Άμεση: Ο κανονισμός 1/2003 εκτός της εφαρμογής των απαγορεύσεων (άρθρα 101 παρ1 και 102), χωρίς να είναι αναγκαία η έκδοση σχετικής απόφασης, προβλέπει ότι οι συμφωνίες, αποφάσεις και εναρμονισμένες πρακτικές οι οποίες υπάγονται στο άρθρο 81 παρ.1 της συνθήκης και πληρούν τις προϋποθέσεις του αρθ.101 παρ.3 επιτρέπονται χωρίς να είναι αναγκαία η έκδοση προηγούμενης απόφασης

B) Αποκεντρωμένη: Η εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού μεταφέρεται και στα κράτη μέλη, υλοποιώντας κατ' αυτό τον τρόπο την αρχή της επικουρικότητας¹¹ με την έννοια της μεταφοράς αρμοδιοτήτων (αποκέντρωση).

Η **βασική αρχή** που θέτει ο κανονισμός 1/2003 είναι η **εφαρμογή** από όλες τις αρχές λήψης αποφάσεων **ενός μόνο κανόνα δικαίου** εφόσον υπάρχει επίπτωση στις ανταλλαγές μεταξύ κρατών μελών. Χάρη στην κατάργηση της υποχρεωτικής κοινοποίησης μειώθηκαν οι γραφειοκρατικές επιβαρύνσεις των επιχειρήσεων. Όταν οι δραστηριότητές τους επηρεάζουν το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών, οι επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν μόνο το ευρωπαϊκό δίκαιο αντί για 28 νομοθεσίες, πράγμα που συμβάλλει στην ομοιογένεια των όρων ανταγωνισμού. Η κατάργηση της υποχρέωσης κοινοποίησης επιτρέπει επίσης στην Επιτροπή να επικεντρώσει τη δράση της στην καταπολέμηση των περιορισμών και των πιο σοβαρών καταχρήσεων του ανταγωνισμού. Οι εθνικές αρχές του ανταγωνισμού και η Επιτροπή ενεργούν από κοινού στα πλαίσια ενός δικτύου¹² για να καταστείλουν τις παραβάσεις των ευρωπαϊκών κανόνων ανταγωνισμού. Τα εθνικά δικαστήρια νομιμοποιούνται να προστατεύουν τα υποκειμενικά δικαιώματα των πολιτών, που απορρέουν από το ευρωπαϊκό δίκαιο παραχωρώντας αποζημιώσεις ή αποφασίζοντας για την εκτέλεση των συμβάσεων. Η αποκέντρωση εξασφαλίζει τη μη διάκριση μεταξύ οικονομικών παραγόντων σε όλη την επικράτεια της ΕΕ και τη συνοχή στην εφαρμογή των κανόνων του ανταγωνισμού. Τέλος μια οδηγία¹³ θεσπίζει κανόνες για τον συντονισμό μεταξύ της επιβολής των κανόνων ανταγωνισμού από τις αρχές ανταγωνισμού και της επιβολής των κανόνων αυτών σε αγωγές αποζημίωσης ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων.

¹¹ Η αρχή της επικουρικότητας κατοχυρώνεται με το άρθρο 5 της συνθήκης για την ΕΕ: <<σε κάθε περίπτωση, η ΕΕ δεν μπορεί να παρεμβαίνει παρά μόνον εφόσον είναι σε θέση να δράσει πιο αποτελεσματικά από τα κράτη μέλη>>.

¹² Με τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1/2003 του Συμβουλίου της 16ης Δεκεμβρίου 2002 για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού, οι εθνικές αρχές ανταγωνισμού και η Επιτροπή συναποτελούν ένα δίκτυο δημόσιων αρχών: ενεργούν προς χάριν του δημόσιου συμφέροντος και συνεργάζονται στενά με στόχο την προάσπιση του ανταγωνισμού. Το δίκτυο καλείται «Ευρωπαϊκό Δίκτυο Ανταγωνισμού».

¹³ Οδηγία 2014/104/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Νοεμβρίου 2014, σχετικά με ορισμένους κανόνες που διέπουν τις αγωγές αποζημίωσης βάσει του εθνικού δικαίου για παραβάσεις των διατάξεων του δικαίου ανταγωνισμού των κρατών μελών και της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

1.3. Απαγορευμένες συμπτύξεις (άρθρο 101)

Ξεκινάμε λοιπόν με τον πρώτο κανόνα ανταγωνισμού, το άρθρο 101 της Συνθήκης για τη λειτουργία της ΕΕ (πρώην άρθρο 81 ΣΕΚ), το οποίο κηρύσσει ασυμβίβαστες με την κοινή αγορά και απαγορευμένες όλες τις συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων, όλες τις αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων και κάθε εναρμονισμένη πρακτική, που μπορούν να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών και που έχουν σαν αντικείμενο ή σαν αποτέλεσμα την παρεμπόδιση, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού μέσα στην κοινή αγορά και ιδίως εκείνες που συνίστανται:

- 1) στον άμεσο ή έμμεσο καθορισμό των τιμών αγοράς ή πώλησης ή άλλων όρων συναλλαγής,
- 2) στον περιορισμό ή στον έλεγχο της παραγωγής, της διάθεσης, της τεχνολογικής ανάπτυξης ή των επενδύσεων,
- 3) στην κατανομή των αγορών ή των πηγών εφοδιασμού,
- 4) στην εφαρμογή άνισων όρων επί ισοδύναμων παροχών έναντι των εμπορικών συναλλασσομένων,
- 5) στην εξάρτηση της σύναψης συμβάσεων από την αποδοχή, εκ μέρους των συναλλασσομένων, πρόσθετων παροχών που δεν έχουν σχέση με το αντικείμενο των συμβάσεων αυτών.

Σύμφωνα με την παράγραφο 3 του άρθρου 101, η Επιτροπή μπορεί να κηρύξει ανεφάρμοστες τις παραπάνω διατάξεις, σε κάθε συμφωνία ή κατηγορία συμφωνιών μεταξύ επιχειρήσεων, σε κάθε απόφαση ή κατηγορία αποφάσεων επιχειρήσεων και σε κάθε εναρμονισμένη πρακτική ή κατηγορία εναρμονισμένων πρακτικών υπό τους εξής όρους:

- ότι συμβάλλει στη βελτίωση της παραγωγής ή της διανομής των προϊόντων ή στην προώθηση της τεχνικής ή οικονομικής προόδου προς όφελος των καταναλωτών·
- ότι δεν επιβάλλει στις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις περιορισμούς μη απαραίτητους για την επίτευξη των στόχων αυτών·
- ότι δεν παρέχει στις επιχειρήσεις αυτές τη δυνατότητα κατάργησης του ανταγωνισμού σε σημαντικό τμήμα των σχετικών προϊόντων.

Με βάση τον κανονισμό 1/2003, οι συμφωνίες, αποφάσεις και εναρμονισμένες πρακτικές, οι οποίες υπάγονται στο άρθρο 101 § 1 της ΣΛΕΕ (άρθρο 81 § 1 της ΣΕΚ) και πληρούν τις προϋποθέσεις του άρθρου 101 § 3 της ΣΛΕΕ (άρθρο 81 § 3 της ΣΕΚ) δεν απαγορεύονται, χωρίς να είναι αναγκαία η προηγούμενη έκδοση σχετικής απόφασης. Οι προϋποθέσεις αυτές, ελέγχονται ανά πάσα στιγμή από το Ευρωπαϊκό δίκτυο του ανταγωνισμού.

1.3.1. Κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή του άρθρου 101 παρ. 3

Η Επιτροπή ακόμη, έχει εκδώσει κατευθυντήριες γραμμές¹⁴ για την εφαρμογή του άρθρου 101 της ΣΛΕΕ στις συμφωνίες οριζόντιας συνεργασίας, δηλαδή συμφωνίες μεταξύ πραγματικών ή δυνητικών ανταγωνιστών ή ακόμη και μεταξύ μη ανταγωνιστών που δραστηριοποιούνται σε διαφορετικές γεωγραφικές αγορές, αλλά στις ίδιες αγορές προϊόντων. Οι συμφωνίες οριζόντιας συνεργασίας μπορούν να αποφέρουν σημαντικά οικονομικά οφέλη, ιδίως εάν συνδυάζουν συμπληρωματικές δραστηριότητες, δεξιότητες ή περιουσιακά στοιχεία. Βοηθούν στην κατανομή των κινδύνων, την εξοικονόμηση δαπανών, την αύξηση των επενδύσεων, την από κοινού εκμετάλλευση τεχνογνωσίας, τη βελτίωση της ποιότητας και της ποικιλίας των προϊόντων και την ταχύτερη προώθηση της καινοτομίας.

Από την άλλη πλευρά, οι συμφωνίες οριζόντιας συνεργασίας μπορεί να δημιουργήσουν προβλήματα ανταγωνισμού, όπως σε περίπτωση που οι συνεργαζόμενες επιχειρήσεις συμφωνούν τον καθορισμό των τιμών, της παραγωγής, της κατανομής των αγορών ή της απόκτησης ή της αύξησης της ισχύς τους στην αγορά, με αρνητικές επιπτώσεις όσον αφορά τις τιμές, την παραγωγή, την ποικιλία και την ποιότητα των προϊόντων ή την καινοτομία. Οι κατευθυντήριες γραμμές αποτελούν ένα αναλυτικό πλαίσιο για τις συνηθέστερες μορφές συμφωνιών οριζόντιας συνεργασίας: συμφωνίες έρευνας και ανάπτυξης, συμφωνίες παραγωγής, συμπεριλαμβανομένων συμφωνιών υπεργολαβίας και εξειδίκευσης, συμφωνίες προμηθειών, συμφωνίες εμπορίας, συμφωνίες τυποποίησης, συμπεριλαμβανομένων πρότυπων συμβάσεων, και την ανταλλαγή πληροφοριών. Στοχεύουν στο να βοηθήσουν τις επιχειρήσεις να αξιολογούν κατά πόσον μια συγκεκριμένη συμφωνία συνεργασίας συμβιβάζεται με το άρθρο 101.

Βλέπουμε λοιπόν ότι δεν απαγορεύονται όλες οι συμφωνίες μεταξύ ευρωπαϊκών επιχειρήσεων. Οι περισσότερες μάλιστα είναι επιθυμητές για τη βελτίωση των διαρθρώσεων της ευρωπαϊκής βιομηχανίας. Παράλληλα με την καταδίωξη των καταστάσεων που δεν συμβιβάζονται με το καθεστώς του ανταγωνισμού και την ενότητα της αγοράς, η Επιτροπή ανέκαθεν ακολουθεί μια πολιτική ενθάρρυνσης της συνεργασίας μεταξύ επιχειρήσεων, όταν, κατά τη γνώμη της, αυτή η συνεργασία είναι συμβατή με την κοινή αγορά και μπορεί να έχει θετικά οικονομικά αποτελέσματα.

¹⁴ Ανακοίνωση της Επιτροπής - κατευθυντήριες γραμμές της Επιτροπής για την εφαρμογή του άρθρου 81 παράγραφος 3 της συνθήκης [Επίσημη Εφημερίδα C 101 της 27.4.2004].

1.3.2. Απαλλαγή κατηγοριών συμφωνιών

Η Επιτροπή, με το πέρασμα του χρόνου, επιδίωξε να προσδιορίσει με δύο σειρές μέτρων, ατομικών και γενικών ή τομεακών (π.χ. για τις αερομεταφορές ή τις τηλεπικοινωνίες), **πρώτον**, τις συμφωνίες που διαφεύγουν από την απαγόρευση του άρθρου 101 παρ.1 και **δεύτερον** αυτές που παρόλο που σχετίζονται με αυτήν την απαγόρευση μπορεί να εξαιρεθούν. Σημαντικό να σημειώσουμε πως οι ατομικές αποφάσεις εξαίρεσης δεν μπορεί να γενικεύονται, καθώς οι προϋποθέσεις για την παροχή εξαίρεσης πρέπει σε κάθε περίπτωση να προσδιορίζονται. Ορισμένα είδη λοιπόν συγκεκριμένων συμφωνιών έχουν τύχει εξαιρέσεων κατά κατηγορίες¹⁵.

Σύμφωνα με την παράγραφο 3 του άρθρου 101 ΣΛΕΕ, η Επιτροπή μπορεί να κηρύξει ανεφάρμοστες τις διατάξεις της παραγράφου 1 του ίδιου άρθρου σε ορισμένες συμφωνίες ή κατηγορίες συμφωνιών, οι οποίες συμβάλλουν στη βελτίωση της παραγωγής ή της διανομής των προϊόντων ή στην προώθηση της τεχνικής ή οικονομικής προόδου, εξασφαλίζοντας συγχρόνως στους καταναλωτές δίκαιο τμήμα από το όφελος που προκύπτει.

Η εξουσία αυτή παρέχεται στην Επιτροπή από ένα κανονισμό¹⁶ του Συμβουλίου που της δίνει την δυνατότητα να εκδίδει κανονισμούς σχετικά με την εφαρμογή αυτού του άρθρου, σε ορισμένες κατηγορίες συμφωνιών, αποφάσεων και εναρμονισμένων πρακτικών. Οι κανονισμοί της Επιτροπής, προσδιορίζουν με σαφήνεια ορισμένες κατηγορίες συμφωνιών των οποίων τα θετικά για τον ανταγωνισμό αποτελέσματα θεωρούνται ότι είναι περισσότερα από τα αρνητικά και για το λόγο αυτό ισχύει αυτόματα γι αυτές η απαλλαγή που προβλέπεται από το άρθρο 101 παρ. 3 ΣΛΕΕ, υπό τον όρο ότι δεν εμποδίζουν την πρόσβαση και το παράλληλο εμπόριο. Είναι ιδιαίτερα χρήσιμοι για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις και σε πολλές περιπτώσεις έχουν θεσπιστεί μάλιστα ειδικά προς όφελος αυτών.

Η Επιτροπή ακόμη, έχει θεσπίσει **γενική απαλλαγή** ορισμένων κάθετων συμφωνιών ως προς τις συμφωνίες αποκλειστικής διανομής, αποκλειστικής αγοράς και άδειας εκμετάλλευσης τεχνογνωσίας (franchise). Σύμφωνα με τον «κανονισμό απαλλαγής κατά κατηγορίες», οι κατηγορίες συμφωνιών που μπορεί να θεωρηθούν ότι πληρούν κατά κανόνα τις προϋποθέσεις του άρθρου 101 § 3 της ΣΛΕΕ περιλαμβάνουν κάθετες συμφωνίες για την αγορά ή την πώληση αγαθών ή υπηρεσιών, εφόσον αυτές συνάπτονται μεταξύ μη ανταγωνιζομένων επιχειρήσεων, μεταξύ ορισμένων ανταγωνιζομένων επιχειρήσεων ή από ορισμένες ενώσεις λιανοπωλητών αγαθών και εφόσον το μερίδιο που διαθέτει στη σχετική αγορά ο προμηθευτής και ο αγοραστής δεν υπερβαίνει καθένα το 30%. Πέρα από το κατώτατο

¹⁵ Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τις συμφωνίες ήσσονος σημασίας οι οποίες δεν περιορίζουν σημαντικά τον ανταγωνισμό σύμφωνα με το άρθρο 81 παράγραφος 1 της συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (de minimis)(2001/C 368/07)

¹⁶ Κανονισμός 2821/71, ΕΕ L 285, 29.12.1971 και κανονισμός 1/2003, ΕΕ L 1, 04.01.2003

αυτό όριο, οι συμφωνίες δεν θεωρούνται κατ' ανάγκην παράνομες, αλλά μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο επιμέρους εξέτασης¹⁷.

1.3.3. Παραδείγματα

Δύο παραδείγματα υποθέσεως καταπολέμησης συμπράξεων είναι, 1) όταν η Επιτροπή, τον Ιούλιο του 2013 επέβαλε πρόστιμο σε πέντε προμηθευτές εξαρτημάτων αυτοκινήτων¹⁸, δηλαδή στις εταιρείες Sumitomo, Yazaki, Furukawa, S-Y Systems Technologies (SYS) και Leoni, συνολικού ύψους 141.791.000 ευρώ λόγω της συμμετοχής τους σε μία ή περισσότερες από πέντε συμπράξεις για την προμήθεια συρμάτινων ιμάντων στις αυτοκινητοβιομηχανίες Toyota, Honda, Nissan και Renault, όπου οι συμπράξεις αυτές, κάλυπταν το σύνολο του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου. Συρμάτινοι ιμάντες είναι ένα σύστημα καλωδίων που μεταφέρουν σήματα ή ηλεκτρική ισχύ για τη σύνδεση ηλεκτρονικών υπολογιστών με διάφορα κατασκευαστικά στοιχεία που είναι ενσωματωμένα στο αυτοκίνητο, και συχνά περιγράφεται ως το «κεντρικό νευρικό σύστημα» του αυτοκινήτου.

2) Όταν τον Νοέμβριο του 2013 η Επιτροπή επέβαλε πρόστιμο σε τέσσερις ευρωπαϊκές εταιρείες στον τομέα του εμπορίου γαρίδας Βόρειας Θάλασσας (στις εταιρείες Heiploeg, Klaas Puul, Kok Seafood (όλες με έδρα στις Κάτω Χώρες) και τη Stührk (με έδρα στη Γερμανία) συνολικού ύψους 28.716.000 ευρώ για σύσταση σύμπραξης¹⁹. Στο διάστημα από τον Ιούνιο του 2000 έως τον Ιανουάριο του 2009 οι Heiploeg και Klaas Puul συμφώνησαν να καθορίζουν τις τιμές και να μοιράζονται τους όγκους των πωλήσεων γαρίδας Βόρειας Θάλασσας στο Βέλγιο, τη Γαλλία, τη Γερμανία και τις Κάτω Χώρες.

¹⁷ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 330/2010 της Επιτροπής της 20ής Απριλίου 2010 για την εφαρμογή του άρθρου 101 παράγραφος 3 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε ορισμένες κατηγορίες κάθετων συμφωνιών και εναρμονισμένων πρακτικών

¹⁸ Υπόθεση AT.39748 – Συρμάτινοι ιμάντες για τη βιομηχανία αυτοκινήτων.

¹⁹ Υπόθεση AT.39633 – Γαρίδες

1.4. Καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης (άρθρο 102)

1.4.1. Ορισμός

Με απόφασή του, το Δικαστήριο στις 14 Φεβρουαρίου 1978 στην υπόθεση «United Brands Company/Commission» (υπόθεση 27/76), επιβεβαίωσε και διέυρνε τον ορισμό της δεσπόζουσας θέσης τον οποίο είχε καθορίσει ήδη η Επιτροπή, στην απόφασή της (Απόφαση 72/21) στις 9 Δεκεμβρίου 1971 στην υπόθεση «Continental Can Cy» (υπόθεση 6/72)²⁰.

Η απόφαση του Δικαστηρίου προσδιορίζει ότι η δεσπόζουσα θέση²¹ την οποία στοχεύει το άρθρο 102 ΣΛΕΕ αφορά μια θέση οικονομικής δύναμης την οποία κατέχει μια επιχείρηση και η οποία της δίνει την ικανότητα να εμποδίζει τη διατήρηση ενός πραγματικού ανταγωνισμού στη σχετική αγορά δίνοντάς της τη δυνατότητα ανεξάρτητων συμπεριφορών με αισθητό τρόπο έναντι των ανταγωνιστών, των πελατών της και των καταναλωτών.

1.4.2. Ύπαρξη δεσπόζουσας θέσεως στην αγορά τηλεπικοινωνιών

Η ύπαρξη δεσπόζουσας θέσεως στην αγορά τηλεπικοινωνιών, προκύπτει εν γένει από τη συνδρομή πολλών παραγόντων, οι οποίοι, λαμβανόμενοι μεμονωμένα, δεν θα ήταν κατ' ανάγκη καθοριστικοί. Μεταξύ των παραγόντων αυτών, προέχουσα θέση έχει η ύπαρξη ιδιαιτέρως σημαντικών μεριδίων αγοράς. Αυτό σημαίνει ότι ένας τηλεπικοινωνιακός πάροχος κατέχει τέτοια οικονομική δύναμη που του δίνει τη δυνατότητα να επηρεάσει τον ανταγωνισμό της συγκεκριμένης αγοράς και να συμπεριφέρεται ανεξάρτητα από τις κινήσεις των ανταγωνιστών του.

Συγκεκριμένα, κατά πάγια νομολογία, τα ιδιαιτέρως σημαντικά μερίδια αγοράς συνιστούν, πλην εξαιρετικών περιστάσεων, απόδειξη περί υπάρξεως δεσπόζουσας θέσεως. Η κατοχή ιδιαιτέρως σημαντικού μεριδίου αγοράς θέτει την επιχείρηση που κατέχει το μερίδιο αυτό επί ορισμένη περίοδο, με τον όγκο παραγωγής και προσφοράς που αντιπροσωπεύει (δεδομένου ότι οι κάτοχοι αισθητά μικρότερων μεριδίων δεν είναι σε θέση να ικανοποιήσουν ταχέως τη ζήτηση εκ μέρους πελατών που θα επιθυμούσαν ενδεχομένως να εγκαταλείψουν την κατέχουσα το σημαντικότερο μερίδιο επιχείρηση), σε θέση ισχύος η οποία την καθιστά αναπόφευκτα, σημαντικό ανταγωνιστή εξασφαλίζοντάς της τουλάχιστον επί σχετικά

²⁰ Υπόθεση 6/72: «είναι ασυμβίβαστη με την κοινή αγορά και απαγορεύεται, κατά το μέτρο που δύναται να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών, η καταχρηστική εκμετάλλευση από μία ή περισσότερες επιχειρήσεις της δεσποζούσης θέσεώς τους εντός της κοινής αγοράς ή σημαντικού τμήματός της».

²¹ Βλ. Παπαγιάννης Δονάτος, <<Εισαγωγή στο Ευρωπαϊκό Δίκαιο>> τέταρτη έκδοση, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή, 2011, σελ.523

μεγάλες περιόδους την ανεξαρτησία συμπεριφοράς που χαρακτηρίζει τη δεσπόζουσα θέση.

Κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, μερίδιο αγοράς 50 % αποτελεί, αφ' εαυτού και πλην εξαιρετικών περιστάσεων, δεσπόζουσα θέση²². Ομοίως, μερίδιο αγοράς 70 % έως 80 % συνιστά, αυτό καθεαυτό, σαφή ένδειξη περί υπάρξεως δεσπόζουσας θέσεως. Δεσπόζουσα θέση ακόμη, μπορεί να υπάρχει και στην περίπτωση που ο πάροχος κατέχει μερίδιο 40 – 50% στην υπό εξέταση αγορά. Υπό συγκεκριμένες συνθήκες και προϋποθέσεις, ένας πάροχος είναι δυνατόν να κατέχει δεσπόζουσα θέση και με μερίδιο μικρότερο του 40%. Όμως, ένας πάροχος που κατέχει μερίδιο αγοράς μικρότερο του 25% είναι αμφίβολο ότι μπορεί να κατέχει δεσπόζουσα θέση στη συγκεκριμένη αγορά.

Περαιτέρω, πρόσθετα **κριτήρια** για τον προσδιορισμό της δεσπόζουσας θέσης, όπως διαμορφώθηκαν και ακολουθούνται από την νομολογία του ΔΕΕ είναι :

- Το ποσοστό συμμετοχής άλλων ανταγωνιστών στην αγορά: Το μερίδιο αγοράς μιας επιχείρησης προκειμένου να αποτελέσει επαρκή ένδειξη δεσπόζουσας θέσης πρέπει να εκτιμηθεί σε συνάρτηση με τα μερίδια αγοράς των κύριων ανταγωνιστών της.
- Η ύπαρξη φραγμών εισόδου στη συγκεκριμένη αγορά που εμποδίζουν την ανάπτυξη του δυνητικού ανταγωνισμού: Οι φραγμοί εισόδου δύναται να ανήκουν σε μία από τις ακόλουθες δύο κατηγορίες: (α) διαρθρωτικοί φραγμοί εισόδου και (β) νομοθετικοί-κανονιστικοί φραγμοί εισόδου. Διαρθρωτικοί φραγμοί εισόδου υφίστανται σε περιπτώσεις όπου η φύση της τεχνολογίας σε συνδυασμό με τα σχετικά κόστη που συνεπάγεται η εφαρμογή της και/ή το επίπεδο της ζήτησης υπηρεσιών είναι τέτοια που οδηγούν σε διαφορετικές συνθήκες/ ασύμμετρους όρους μεταξύ υφιστάμενων και νεοεισερχόμενων φορέων, παρεμποδίζοντας ή αποκλείοντας την είσοδο των τελευταίων στην αγορά. Οι νομοθετικοί-κανονιστικοί φραγμοί εισόδου απορρέουν από νομοθετικά, διοικητικά ή άλλου είδους κρατικά μέτρα τα οποία έχουν άμεσο αντίκτυπο στους όρους εισόδου ή/ και τοποθέτησης φορέων εκμετάλλευσης στη σχετική αγορά²³.
- Λοιποί παράγοντες: Αποτελούν, η συνολική δύναμη της επιχείρησης, η ποικιλία των προϊόντων της, η ισχύς επί των τιμών, η ύπαρξη οικονομιών κλίμακας, η συμπεριφορά της αλλά και η δύναμη των καταναλωτών να επιδρούν στις επιχειρηματικές αποφάσεις μιας επιχείρησης.

²² Δικαστήριο ΕΕ Απόφαση της 3ης Ιουλίου 1991, C-62/86, AKZO Chemie BV κατά Επιτροπής, Συλλογή [1991] I-03359, σκέψη 60; Imperial Chemical Industries κατά Επιτροπής, απόφαση της 8ης Ιουλίου 1999, C-200/92, Συλλογή [1999] I-04399, σκέψη 256.

²³ (βλ. Jones Alison, Sufrin Brenda (2008), EC Competition Law, 3rd Edition, Oxford : Oxford University Press, pp. 84 – 92 and 407 – 425. Σχετικά με την προκειμένη περίπτωση βλ. Ενδεικτικά Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Απόφαση της 18ης Ιουλίου 1988, Υπόθεση IV/30.178, Napier Brown v British Sugar, OJ L 284, 19.10.1988, σκέψεις 56 – 60)

1.4.3. Ύπαρξη συλλογικής δεσπόζουσας θέσης

Δεσπόζουσα θέση ακόμη μπορεί να κατέχουν από κοινού και περισσότερες επιχειρήσεις. Στην περίπτωση αυτή κρίνεται, όχι αν καθεμιά από τις περισσότερες αυτές επιχειρήσεις από μόνη της κατέχει δεσπόζουσα θέση, αλλά εάν οι συμπράττουσες επιχειρήσεις, κατέχουν από κοινού δεσπόζουσα θέση. Το ΔΕΕ στην υπόθεση *Compagnie Maritime Belge*²⁴ προσδιόρισε τη συλλογική δεσπόζουσα θέση ως τη θέση που κατέχουν δύο ή περισσότερες οικονομικές οντότητες νομικώς ανεξάρτητες η μία της άλλης, υπό την προϋπόθεση ότι από οικονομική άποψη εμφανίζονται και ενεργούν από κοινού σε μια συγκεκριμένη αγορά, ως συλλογική οντότητα. Ακόμη έκρινε ότι η ύπαρξη συμφωνίας ή άλλων νομικών δεσμών δεν είναι απαραίτητη για τη διαπίστωση συλλογικής δεσπόζουσας θέσης.

Στη συλλογική δεσπόζουσα θέση οι επιχειρήσεις παρουσιάζουν παράλληλη και ομοιόμορφη συμπεριφορά και δρουν ως συλλογική οντότητα, δηλαδή παρουσιάζουν ενιαία παράλληλη δράση, χωρίς να απαιτείται η δράση αυτή να είναι συντονισμένη και να απορρέει από προηγούμενες άμεσες ή έμμεσες επαφές μεταξύ των επιχειρήσεων. Έτσι, έχει κριθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ότι τα μερίδια αγοράς που κατείχαν τρεις αυτοτελείς επιχειρήσεις μπορούν να συνυπολογισθούν, εφόσον όμως αυτές εμφανίζονται στην αγορά ως ενιαία οντότητα και έχουν έντονη αλληλεξάρτηση ως προς τις εμπορικές τους αποφάσεις και οικονομικές σχέσεις. Δεν κρίθηκε ως απαραίτητο το στοιχείο της ύπαρξης σύμπραξης μεταξύ τους²⁵.

Σύμφωνα με το άρθρο 82 ΣΛΕΕ, είναι δυνατή η ύπαρξη συλλογικής δεσπόζουσας θέσης πολλών επιχειρήσεων, αν έχουν λόγω των διασυνδέσεών τους, την εξουσία να υιοθετούν κοινή γραμμή δράσεως στην αγορά και να ενεργούν σε σημαντικό βαθμό ανεξάρτητα από τους λοιπούς ανταγωνιστές, από την πελατεία τους και τελικώς, από τους καταναλωτές.

1.4.4. Προϋποθέσεις

Για να γίνει δεκτή η ύπαρξη συλλογικής δεσπόζουσας θέσης, δεν είναι αρκετή η ύπαρξη ολιγοπωλιακής δομής της συγκεκριμένης αγοράς, αλλά απαιτούνται **δύο προϋποθέσεις**.

Πρέπει να διαπιστωθεί τόσο α) η έλλειψη εσωτερικού ανταγωνισμού μεταξύ των μελών του ολιγοπωλίου όσο και β) η έλλειψη εξωτερικού ανταγωνισμού, δηλαδή τα μέλη του ολιγοπωλίου να μην είναι εκτεθειμένα σε ουσιώδη ανταγωνισμό έναντι των εκτός του ολιγοπωλίου επιχειρήσεων και ως εκ τούτου να συμπεριφέρονται σε

²⁴ ΔΕΚ απόφαση. 16.3.2000, C-395/96.

²⁵ (βλ. Επιτροπή, απόφαση *Italian Flat Glass*, 7.12.1988, ΕΕ 1989, L 33/44).

σημαντικό βαθμό ανεξάρτητα από τους ανταγωνιστές τους αλλά και τους καταναλωτές.

Και ως προς τον αριθμό των δυνάμει μελών συλλογικής δεσπόζουσας θέσης στην υπόθεση Price Waterhouse²⁶ η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έκρινε ότι πιο πιθανή δομή αγοράς για τη δημιουργία αντίστοιχης θέσης είναι το δυοπώλιο, υποστηρίζοντας ότι «η ύπαρξη συλλογικής δεσπόζουσας θέσης τριών ή τεσσάρων προμηθευτών δεν είναι πιθανή, λόγω των πολύπλοκων αμοιβαίων σχέσεων που αυτό προϋποθέτει και των επακόλουθων κινήτρων για την υιοθέτηση αποκλινουσών συμπεριφορών. Η κατάσταση αυτή θα ήταν ασταθής και δυσβάστακτη μακροχρόνια».

Η νεότερη νομολογία του ΔΕΕ στην υπόθεση Airtours²⁷ προσδιόρισε ακόμη αυστηρότερα τα κριτήρια με τα οποία μπορεί να διαπιστωθεί εάν οι επιχειρήσεις δρουν ως συλλογική οντότητα, δημιουργώντας από κοινού συλλογική δεσπόζουσα θέση:

- α) αν κάθε ελεγχόμενη επιχείρηση είναι σε θέση να πληροφορείται τη συμπεριφορά των άλλων μελών του ολιγοπωλίου, προκειμένου να μπορεί να διαπιστώνει αν ακολουθούν κοινή γραμμή δράσης,
- β) αν καθίσταται δυνατή η ύπαρξη αντιποίνων για όσους απέχουν από αυτή την κοινή γραμμή, ως μέτρο προστασίας της διατήρησης της γραμμής αυτής και,
- γ) αν η συμπεριφορά των καταναλωτών και των λοιπών ανταγωνιστών αδυνατεί να θέσει σε κίνδυνο τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα των επιχειρήσεων-μελών του ολιγοπωλίου.

1.4.5. Σχετική αγορά

Στον ορισμό της δεσπόζουσας θέσης, αναφέραμε ότι η οικονομική δύναμη μιας επιχείρησης, θα πρέπει να εμποδίζει τη διατήρηση του ανταγωνισμού στη σχετική αγορά. Ο ορισμός της σχετικής αγοράς (relevant market) έχει μεγάλη σημασία, γιατί όσο πιο περιοριστικά ορίζεται η αγορά στον χρόνο και στον χώρο, τόσο πιο πολλές είναι οι δεσπόζουσες θέσεις που μπορεί να βρεθούν μέσα στην κοινή αγορά.

Στην απόφασή του στην υπόθεση «Hoffman-La Roche/Commission», το Δικαστήριο θεώρησε, ότι κάθε ομάδα βιταμινών αποτελεί μια διαφορετική αγορά και ότι ένα προϊόν μπορεί να ανήκει σε δύο διαφορετικές αγορές όταν έχει διαφορετικές χρήσεις (υπόθεση 85/76). Κατά το Δικαστήριο λοιπόν, ένας πραγματικός ανταγωνισμός πρέπει να μπορεί να υπάρξει μεταξύ των προϊόντων που ανήκουν στη

²⁶ Υπόθεση IV/M1016, Price Waterhouse/Coopers & Lybrand 1999.

²⁷ Απόφαση ΠΕΚ 28.6.2004, T-342/99

σχετική αγορά, πράγμα που σημαίνει ότι τα προϊόντα αυτά έχουν σε σημαντικό βαθμό τη δυνατότητα εναλλακτικής χρήσης. Κατά την Επιτροπή η αξιολόγηση της εναλλακτικής χρήσης περιλαμβάνει τον προσδιορισμό των προϊόντων, που μπορεί να θεωρηθούν σαν υποκατάστατα από τον καταναλωτή και ο ανταγωνισμός των οποίων μπορεί επομένως να επηρεάσει τις τιμές των προϊόντων των συμβαλλομένων. Η ανακοίνωση της Επιτροπής ως προς τη σχετική αγορά είναι ένα μέσο ανάλυσης, το οποίο επιτρέπει τον υπολογισμό των μεριδίων αγοράς των εταιρειών.

1.4.6. Επίδραση στο διακοινοτικό εμπόριο

Όσον αφορά την έννοια της επίδρασης στο εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών, που είναι ίδια στα άρθρα 101 και 102 της ΣΛΕΕ, η Επιτροπή και το Δικαστήριο συμφωνούν στο ότι μια συγκέντρωση στην οποία συμμετέχει μια επιχείρηση, η οποία κατέχει δεσπόζουσα θέση στην κοινή αγορά ή σε σημαντικό τμήμα της, θα έχει πάντα σημασία για τις συναλλαγές μεταξύ των κρατών μελών. Σε απόφασή του, το Δικαστήριο στην υπόθεση «Grundig-Consten»²⁸, προσδιόρισε ότι η έννοια της βλάβης στο εμπόριο μεταξύ κρατών μελών πρέπει να εξαρτάται από την απάντηση στο ερώτημα εάν η ενεχόμενη συμφωνία μπορεί να παραβιάσει την ελευθερία του εμπορίου μεταξύ κρατών μελών σε βαθμό που να ενοχλεί την υλοποίηση των στόχων μιας ενιαίας αγοράς μεταξύ των κρατών μελών. Εννοείται ότι η καταχρηστική εκμετάλλευση μιας δεσπόζουσας θέσης κρίνεται τόσο αυστηρότερα όσο αυτή τείνει να περιφράξει τη σχετική αγορά και να δυσκολέψει την οικονομική αλληλοδιείσδυση. Τέτοιο παράδειγμα αποτελεί η περίπτωση της British Leyland²⁹, η οποία αρνούνταν να εκδίδει πιστοποιητικά γνησιότητας για τα αυτοκίνητα «Metro» με αριστερή οδήγηση για να εμποδίζει την επανεισαγωγή τους στο Ηνωμένο Βασίλειο από άλλα κράτη μέλη.

1.4.7. Καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης

Το άρθρο 102 της Συνθήκης για τη λειτουργία της ΕΕ (πρώην άρθρο 86 ΕΟΚ, πρώην άρθρο 82 ΣΕΚ) καθώς και ο νόμος 3959/2011 αναδεικνύουν, ως ασυμβίβαστη με την εσωτερική αγορά και απαγορευμένη, κατά το μέτρο που μπορεί να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών, την καταχρηστική εκμετάλλευση από μία ή περισσότερες επιχειρήσεις της δεσπόζουσας θέσης τους μέσα στην κοινή αγορά ή σε σημαντικό τμήμα της.

²⁸ Υποθέσεις 56 και 58/64, 13 Ιουλίου 1966, Établissements Consten S.à.R.L. and Grundig-Verkaufs-GmbH

²⁹ Υπόθεση 226/84, 11ης Νοεμβρίου 1986, British Leyland Public Limited Company

Για την έννοια της καταχρηστικής εκμετάλλευσης μιας δεσπόζουσας θέσης, σύμφωνα με το άρθρο 102 παρ.2 ΣΛΕΕ ορίζεται ότι η κατάχρηση συνίσταται ιδίως:

- (α) στην άμεση ή έμμεση επιβολή μη δίκαιων τιμών αγοράς ή πώλησης ή άλλων όρων συναλλαγής.
- (β) στον περιορισμό της παραγωγής, της διάθεσης ή της τεχνολογικής ανάπτυξης με ζημία των καταναλωτών.
- (γ) στην εφαρμογή άνισων όρων επί ισοδύναμων παροχών έναντι των εμπορικώς συναλλασσομένων, με αποτέλεσμα να περιέρχονται αυτοί σε μειονεκτική θέση στον ανταγωνισμό.
- (δ) στην εξάρτηση της σύναψης συμβάσεων από την αποδοχή, εκ μέρους των συναλλασσομένων, πρόσθετων παροχών που δεν έχουν σχέση με το αντικείμενο των συμβάσεων αυτών.

Κατά το Ευρωπαϊκό Δίκαιο Ανταγωνισμού, δεν απαγορεύεται να αποκτήσει μια επιχείρηση δεσπόζουσα θέση. Πολλές φορές είναι δείγμα υπεροχής των προϊόντων ή καλύτερης ανταπόκρισης στις ανάγκες του καταναλωτή. Λόγω της δεσπόζουσας θέσης όμως μιας επιχείρησης, η συμπεριφορά της έχει μεγαλύτερη επίδραση στον ανταγωνισμό απ' ό,τι η συμπεριφορά άλλων επιχειρήσεων. Αυτό που απαγορεύεται είναι η κατάχρησή της εις βάρος του ανταγωνισμού, των ανταγωνιστών και του καταναλωτή, με συνέπεια οι πράξεις που επιτρέπονται σε άλλες επιχειρήσεις απαγορεύονται σε δεσπόζουσες επιχειρήσεις λόγω των επιπτώσεών τους. Π.χ. υψηλές εκπτώσεις σε πιστούς πελάτες μπορεί να είναι δείγμα υγιούς ανταγωνισμού, όταν παρέχονται σε μια ανταγωνιστική αγορά. Όταν όμως παρέχονται από μια επιχείρηση με δεσπόζουσα θέση, ελλοχεύει ο κίνδυνος οι πελάτες να δεσμευτούν για μακρό διάστημα στη δεσπόζουσα επιχείρηση και να παγιωθεί η θέση της στην αγορά, στερώντας από άλλες επιχειρήσεις τη δυνατότητα να επιβιώσουν.

Συμπερασματικά λοιπόν, βλέπουμε ότι το άρθρο 102, δεν απαγορεύει την απόκτηση δεσπόζουσας θέσης, η οποία πολλές φορές αποτελεί θετικό στοιχείο σε μια αγορά, αλλά την καταχρηστική εκμετάλλευσή της σε βάρος των ανταγωνιστών³⁰. Από την άλλη πλευρά όμως το άρθρο αφήνει πολλά σκοτεινά σημεία, τα οποία έχουν φωτίσει διάφορες αποφάσεις της Επιτροπής και του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου.

³⁰ Βλέπε Νικόλαο Μούση: Ευρωπαϊκή Ένωση: δίκαιο, οικονομία, πολιτικές. Κεφάλαιο 15.4.1. (Αποτροπή εκμετάλλευσης δεσπόζουσας θέσης στην ΕΕ)

1.4.8. Μορφές κατάχρησης

Η ευθύνη της επιχείρησης με δύναμη στην αγορά να διαφυλάξει τον ελεύθερο ανταγωνισμό, είναι πολύ μεγάλη, με αποτέλεσμα πολλές φορές οι επιχειρήσεις να εκμεταλλεύονται τη δύναμη που κατέχουν και να εφαρμόζουν πρακτικές που αποσκοπούν στον περιορισμό του ανταγωνισμού. Κατά τον έλεγχο εφαρμογής του άρθρου 102 ΣΛΕΕ σε καταχρηστικές συμπεριφορές αποκλεισμού που υιοθετούν δεσπόζουσες επιχειρήσεις, η Επιτροπή έχει εκδώσει κατευθύνσεις σχετικά με τις προτεραιότητες. Τέτοιες συμπεριφορές στοχεύουν στο να αποκλείσουν τους πραγματικούς ή δυνητικούς ανταγωνιστές να μπουν σε μια αγορά, στερώντας έτσι ενδεχομένως στους πελάτες, περισσότερες επιλογές, σε καινοτόμα αγαθά, υπηρεσίες ή και χαμηλότερες τιμές. Οι καταχρηστικές πρακτικές, μπορούν να λάβουν διάφορες μορφές οι κυριότερες από τις οποίες είναι, η συμπίεση περιθωρίου κέρδους, οι δεσμευμένες πωλήσεις, οι διακρίσεις, οι πωλήσεις κάτω του κόστους και η ληστρική τιμολόγηση. Πιο αναλυτικά:

1. **Επιβάλλοντας τις τιμές** στη δεσποζόμενη αγορά, όπως στην περίπτωση της Deutsche Telekom AG³¹ (DT) σχετικά με τις τιμές πρόσβασης στα δίκτυα σταθερών τηλεπικοινωνιών της (Απόφαση 2003/707).
2. **Προβαίνοντας σε διακρίσεις στις αμοιβές** των παρεχόντων υπηρεσίες (όπως στην περίπτωση του φορέα διαχείρισης των αεροδρομίων του Παρισιού³² σχετικά με τους παρέχοντες υπηρεσίες τροφοδοσίας, καθαριότητας και χειρισμού φορτίων (Απόφαση 98/513). Οι διακρίσεις αυτές μπορούν να πάρουν τη μορφή χρέωσης διαφορετικής τιμής ή άλλης διαφοροποίησης από την αρχική συμφωνία, εκτός και αν η διάκριση δικαιολογείται λόγω κόστους ή κάποιων δυσχερειών. Σύμφωνα με το άρθρο 102 της Συνθήκης της Ε.Ε. απαγορεύεται οι επιχειρήσεις που κατέχουν δεσπόζουσα θέση σε μία αγορά να κάνουν διακρίσεις στη συγκεκριμένη αγορά εφόσον αυτές έχουν επιπτώσεις στον ανταγωνισμό. Διαφορετικές τιμές ή διαφορετικοί όροι σε πελάτες διαφορετικών επιπέδων π.χ. χονδρικής και λιανικής δεν αποτελούν απαραίτητα διάκριση. Ορισμένες από τις πρακτικές που αποτελούν διάκριση είναι οι εξής: ο καθορισμός τιμών με βάσης γεωγραφικά κριτήρια, η άρνηση χορήγησης άδειας, οι εκπτώσεις στους πιστούς πελάτες και η αδικαιολόγητη άρνηση προμήθειας.
3. **Επιβάλλοντας «σχέσεις» μεταξύ των προϊόντων ή υπηρεσιών** της αγοράς, την οποία δεσπόζει, και άλλων προϊόντων ή υπηρεσιών, (όπως στην περίπτωση της Microsoft Corporation, η οποία εξαρτούσε τη διαθεσιμότητα του λογισμικού των Windows για PC από την ταυτόχρονη

³¹ Υπόθεση C-280/08 P Deutsche Telekom AG.

³² Υπόθεση C-82/01 P, Aéroports de Paris.

αγορά του Windows Media Player³³ (Απόφαση 2007/53). Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή Ανταγωνισμού οι δεσμευμένες πωλήσεις είναι μια εμπορική πρακτική στο πλαίσιο της οποίας η πώληση ενός προϊόντος εξαρτάται από την αγορά ενός άλλου προϊόντος. Από την οικονομική θεωρία προκύπτει ότι μία εταιρία η οποία διαθέτει μεγάλη ισχύ σε μία αγορά δύναται, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, να ασκήσει επιρροή σε άλλη αγορά, και να αναγκάσει τους ανταγωνιστές της να αποσυρθούν από τη δεύτερη αγορά. Κατόπιν μπορεί να αυξήσει τις τιμές πέραν του ανταγωνιστικού επιπέδου, έχοντας ως επίπτωση τον ενδεχόμενο αποκλεισμό της αγοράς του δεσμευμένου προϊόντος και τη πιθανή αύξηση των τιμών τόσο για το δεσμεύον όσο και για το δεσμευόμενο προϊόν.

4. Επιβάλλοντας στους πελάτες **συμφωνίες αποκλειστικής προμήθειας** για μια κατηγορία προϊόντων (π.χ. των βιταμινών στην περίπτωση Hoffmann-La Roche³⁴, Απόφαση 76/642) ή υπηρεσιών (όπως στην περίπτωση του φορέα διαχείρισης του αεροδρομίου της Φρανκφούρτης³⁵, Απόφαση 98/190).
5. **Περιορίζοντας τον ανταγωνισμό από εισαγωγές** (όπως στην περίπτωση της Irish Sugar plc³⁶, Απόφαση 97/624) ή από σχετικά γενικά προϊόντα, όπως όπως στην περίπτωση του προϊόντος κατά του στομαχικού έλκους, Losec, της AstraZeneca³⁷ (Απόφαση 2006/857).
6. Επιδιώκοντας να εξαλείψει τον ανταγωνισμό με πολιτική «**ληστρικής τιμολόγησης**» (predatory pricing), πουλώντας δηλαδή κάτω από το κόστος για ένα διάστημα μέχρι να εκδιώξει τους ανταγωνιστές από την αγορά (όπως στην περίπτωση της Deutsche Post AG³⁸ στην αγορά των υπηρεσιών αποστολής εμπορικών δεμάτων (Απόφαση 2001/354). Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωση, όταν μια επιχείρηση που κατέχει δεσπόζουσα θέση στην αγορά διαθέτει τα προϊόντα της σε τιμές κάτω του μεταβλητού κόστους, υπάρχει πρόθεση επιβολής ληστρικής τιμολόγησης καθώς η συγκεκριμένη επιχείρηση δεν έχει συμφέρον να επιβάλλει τέτοιες τιμές και τις επιβάλλει προκειμένου να εκδιώξει τους ανταγωνιστές της ώστε να μπορέσει να αυξήσει τις τιμές εκμεταλλευόμενη τη μονοπωλιακή της θέση. Όταν οι τιμές είναι κάτω του μέσου συνολικού κόστους, αλλά άνω

³³ Υπόθεση COMP/C-3/37.792 και υπόθεση T-201/04, Microsoft Corp.

³⁴ Υπόθεση 145/83 Hoffmann-La Roche

³⁵ Υπόθεση IV/34.801 FAG - Flughafen Frankfurt/Main AG

³⁶ Υπόθεση C-123/03 P Irish Sugar plc

³⁷ Υπόθεση COMP/A.37.507/F3 AstraZeneca

³⁸ Υπόθεση T-266/02 Deutsche Post AG

του μέσου μεταβλητού κόστους αποτελούν μέρος του σχεδίου εκδίωξης των ανταγωνιστών.

7. Διαθέτοντας ένα προϊόν στους καταναλωτές σε τιμή που να μην απέχει πολύ από την τιμή χονδρικής του προϊόντος αυτού, πρακτική που ονομάζεται **συμπίεση περιθωρίου τιμών**. Η λιανική τιμή ενός προϊόντος περιλαμβάνει τη χονδρική τιμή, άλλα και κόστη όπως π.χ. διαφήμιση, διανομή κλπ. και το κέρδος του πωλητή. Σε αυτή την περίπτωση το προϊόν ουσιαστικά διατίθεται στην αγορά με ζημία, καθώς η τιμή της λιανικής πώλησης περιλαμβάνει δυσανάλογα μεγάλο μέρος της χονδρικής τιμής. Η συμπίεση θεωρείται καταχρηστική και τιμωρείται, όταν μία επιχείρηση αναγκάζει τους ανταγωνιστές της να μειώσουν τις τιμές τους και να πουλήσουν με ζημία, με κίνδυνο να πτωχεύσουν καθώς αναγκάζει τους ανταγωνιστές της να σταματήσουν τη δραστηριότητα τους από τη συγκεκριμένη αγορά και ουσιαστικά αποτρέπει την είσοδο νέων ανταγωνιστών στην αγορά, με αποτέλεσμα οι τιμές να μπορούν να αυξηθούν εις βάρος των καταναλωτών.

Προϋπόθεση για την καταχρηστικότητα της συμπεριφοράς μίας επιχείρησης με δεσπόζουσα θέση είναι η πρότερη απόδειξη ότι τέτοια συμπεριφορά **τείνει να περιορίσει τον ανταγωνισμό** ή, με άλλα λόγια, ότι η ελεγχόμενη συμπεριφορά είναι **ικανή να έχει τέτοιο αποτέλεσμα**³⁹. Αντιθέτως, δεν απαιτείται να αποδειχθεί η επέλευση κάποιου αποτελέσματος⁴⁰ αντίθετου προς τους κανόνες του ανταγωνισμού. Η Επιτροπή και το Δικαστήριο θεωρούν ως καταχρηστική εκμετάλλευση το γεγονός ότι μια επιχείρηση με δεσπόζουσα θέση ενδυναμώνει αυτή τη θέση διά της συγκέντρωσης ή της εξάλειψης των ανταγωνιστών, με αποτέλεσμα ο ανταγωνισμός, που υπήρχε ακόμη και παρά την ύπαρξη της δεσπόζουσας θέσης, να εξαφανίζεται στην πράξη για ορισμένα προϊόντα σε σημαντικό τμήμα της κοινής αγοράς.

Έτσι η Επιτροπή έχει επιβάλλει μεγάλα πρόστιμα: α) στην AKZO Chemie⁴¹, γιατί καταχράστηκε τη δεσπόζουσα θέση της στην αγορά των οργανικών υπεροξειδίων προσπαθώντας να εκδιώξει από την βρετανική αγορά έναν μικρόν ανταγωνιστή, κάνοντας επιλεκτικά εκπτώσεις με σκοπό να του αποσπάσει πελάτες (Απόφαση 85/609) β) στην British Sugar PLC⁴² για διάφορες καταχρηστικές πρακτικές οι οποίες απέβλεπαν στο να εκδιώξουν έναν μικρό ανταγωνιστή από τη λιανική αγορά ζάχαρης (Απόφαση 88/518). γ) Στις 24 Ιουλίου 1991, επέβαλε στον όμιλο Tetra Pak⁴³ το σημαντικότερο πρόστιμο που έχει επιβληθεί σε επιχείρηση για συνεχείς παραβάσεις του άρθρου 86 της Συνθήκης ΕΟΚ (άρθρο 82 ΣΕΚ, άρθρο 102

³⁹ Απόφαση C-95/04, British Airways plc.

⁴⁰ Απόφαση T-271/03, Deutsche Telekom.

⁴¹ Υπόθεση C-62/86 AKZO Chemie.

⁴² Υπόθεση IV/30.178 Napier Brown-British Sugar.

⁴³ Υπόθεση T-83/91 Tetra Pak International SA.

ΣΛΕΕ) επιδιώκουσες την εξάλειψη των πραγματικών ή δυνητικών ανταγωνιστών του. δ) Στις 24 Μαρτίου 2004, η Επιτροπή επέβαλε πρόστιμο 497 εκατ. ευρώ στη Microsoft⁴⁴, γιατί χρησιμοποιεί τη σχεδόν μονοπωλιακή θέση που απολαμβάνει το προϊόν της Windows στην αγορά των συστημάτων για ατομικούς υπολογιστές για να περιορίσει τον ανταγωνισμό σε άλλες αγορές προϊόντων λογισμικού: την αγορά συστημάτων για εξυπηρετητές ομάδων εργασίας και την αγορά των συσκευών ανάγνωσης πολυμέσων.

1.5. Κρατικές ενισχύσεις (άρθρο 107)

Η σημασία των κρατικών ενισχύσεων, ως περιορισμό του ελεύθερου ανταγωνισμού είναι πολύ σημαντική για την οικονομική συνοχή μέσα στην ένωση καθώς μπορούν να οδηγήσουν σε αντεκδικήσεις μεταξύ των κρατών μελών, δαπανηρές και αναποτελεσματικές ενέργειες και σπατάλη πόρων.

Το άρθρο 107 ΣΛΕΕ κηρύσσει ως ασυμβίβαστες με την εσωτερική αγορά τις: ενισχύσεις που χορηγούνται υπό οποιαδήποτε μορφή από τα κράτη ή με κρατικούς πόρους και που νοθεύουν ή απειλούν να νοθεύσουν τον ανταγωνισμό διά της ευνοϊκής μεταχείρισεως ορισμένων επιχειρήσεων ή ορισμένων κλάδων παραγωγής, κατά το μέτρο που επηρεάζουν τις συναλλαγές μεταξύ των κρατών. Η Επιτροπή έχει επινοήσει ένα μηχανισμό για το καθορισμό των συντελεστών αναφοράς για τον υπολογισμό της έντασης των κρατικών ενισχύσεων⁴⁵. Σύμφωνα με τον κανονισμό περί των ελαχίστων η Επιτροπή θεωρεί ότι μια ενίσχυση η οποία δεν υπερβαίνει τα 200.000 ευρώ σε διάστημα τριών ετών ή εγγυήσεις που δεν υπερβαίνουν το 1,5 εκατ. Ευρώ δεν είναι σε θέση να επηρεάσουν τις ενδοκοινοτικές συναλλαγές και δεν χρειάζεται να κοινοποιούνται σε αυτή⁴⁶.

Στην δεύτερη παράγραφο του άρθρου, θεωρούνται πως συμβιβάζονται με την εσωτερική αγορά:

- α) οι ενισχύσεις κοινωνικού χαρακτήρα προς μεμονωμένους καταναλωτές, υπό τον όρο ότι χορηγούνται χωρίς διάκριση προελεύσεως των προϊόντων·
- β) οι ενισχύσεις για την επανόρθωση ζημιών που προκαλούνται από θεομηνίες ή άλλα έκτακτα γεγονότα·
- γ) οι ενισχύσεις προς την οικονομία ορισμένων περιοχών της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, οι οποίες θίγονται από τη διαίρεση της Γερμανίας, κατά το μέτρο που είναι αναγκαίες για την αντιστάθμιση των οικονομικών μειονεκτημάτων που προκαλούνται από τη διαίρεση αυτή.

⁴⁴ Υπόθεση COMP/C-3/37.792 Microsoft.

⁴⁵ Ανακοίνωση Επιτροπής, ΕΕ C 31,03,02,1979.

⁴⁶ Κανονισμός 1998/2006.

Στη τρίτη παράγραφο του άρθρου, επιτρέπεται να θεωρηθούν πως συμβιβάζονται με την εσωτερική αγορά:

- α) οι ενισχύσεις για την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης περιοχών, στις οποίες το βιοτικό επίπεδο είναι ασυνήθως χαμηλό ή στις οποίες επικρατεί σοβαρή υποαπασχόληση, καθώς και των περιοχών που αναφέρονται στο άρθρο 349, λαμβάνοντας υπόψη τη διαρθρωτική, οικονομική και κοινωνική τους κατάσταση·
- β) οι ενισχύσεις για την προώθηση σημαντικών σχεδίων κοινού ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος ή για την άρση σοβαρής διαταραχής της οικονομίας κράτους μέλους.
- γ) οι ενισχύσεις για την προώθηση της ανάπτυξης ορισμένων οικονομικών δραστηριοτήτων ή οικονομικών περιοχών, εφόσον δεν αλλοιώνουν τους όρους των συναλλαγών κατά τρόπο που θα αντίκειται προς το κοινό συμφέρον.
- δ) οι ενισχύσεις για την προώθηση του πολιτισμού και της διατήρησης της πολιτιστικής κληρονομιάς, εφόσον δεν αλλοιώνουν τους όρους συναλλαγών και ανταγωνισμού στην Ένωση σε βαθμό αντίθετο με το κοινό συμφέρον.
- ε) άλλες κατηγορίες ενισχύσεων που καθορίζονται από το Συμβούλιο, το οποίο αποφασίζει προτάσσει της Επιτροπής.

Τα καθεστώτα ενισχύσεων που υφίστανται στα κράτη μέλη, ελέγχονται διαρκώς από την Επιτροπή, η οποία για να κρίνει την συμβατότητά τους με την εσωτερική αγορά ή το αν εμπίπτουν σε κάποια εξαίρεση του άρθρου 107 παρ.3 ελέγχει τα σχέδια θέσπισης ή τροποποίησης των ενισχύσεων, που της υποβάλλουν τα κράτη σύμφωνα με το άρθρο 108 παρ.3⁴⁷. Αν λοιπόν η Επιτροπή διαπιστώσει ότι είναι ασύμβατες οι ενισχύσεις που χορηγούνται από ένα κράτος, τότε αποφασίζει ότι το εν λόγω κράτος οφείλει να καταργήσει την ενίσχυση ή να την τροποποιήσει μέσα σε ορισμένη προθεσμία. Σύμφωνα τέλος με το άρθρο 109 ΣΛΕΕ το Συμβούλιο εξουσιοδοτεί την Επιτροπή να εκδίδει κανονισμούς απαλλαγής κατά κατηγορίες για ορισμένες οριζόντιες ενισχύσεις καθώς και για ενισχύσεις που δεν υπερβαίνουν ορισμένο ποσό.

⁴⁷ Άρθρο 108 παρ.3: Η Επιτροπή ενημερώνεται εγκαίρως περί των σχεδίων που αποβλέπουν να θεσπίσουν ή να τροποποιήσουν τις ενισχύσεις, ώστε να δύναται να υποβάλει τις παρατηρήσεις της. Αν κρίνει ότι σχέδιο ενισχύσεως δεν συμβιβάζεται με την εσωτερική αγορά, κατά το άρθρο 107, κινεί αμελλητί τη διαδικασία που προβλέπεται από την προηγούμενη παράγραφο. Το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος δεν δύναται να εφαρμόσει τα σχεδιαζόμενα μέτρα πριν η Επιτροπή καταλήξει σε τελική απόφαση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΝΟΜΟΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ Ν.3959/2011

Με τον νόμο 3959/2011, επιχειρείται η μεταρρύθμιση των κανόνων που διέπουν την προστασία του ελεύθερου ανταγωνισμού στην Ελλάδα καθώς και η ενσωμάτωση της ευρωπαϊκής, διεθνούς, και επιστημονικής εμπειρίας στα θέματα προστασίας του ανταγωνισμού, έχοντας σαν στόχο την αύξηση της αποτελεσματικότητας της εφαρμογής των κανόνων στη χώρα μας⁴⁸.

Ο νόμος αυτός επιδιώκει πέντε στόχους:

1. Τη θεσμική θωράκιση της Επιτροπής Ανταγωνισμού και την ενίσχυση της ανεξαρτησίας της, η οποία επιτυγχάνεται με την αλλαγή του τρόπου διορισμού των μελών της⁴⁹, την αύξηση της θητείας των μελών, τη διεύρυνση των ασυμβίβαστων και την καθιέρωση υποχρέωσης λογοδοσίας.
2. Την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας της δράσης της Επιτροπής Ανταγωνισμού, με τον καθορισμό στρατηγικών στόχων και την παροχή της δυνατότητας κατά προτεραιότητα εξέτασης συγκεκριμένων υποθέσεων, λαμβάνοντας υπόψη το δημόσιο συμφέρον, τις εκτιμώμενες επιπτώσεις στον ανταγωνισμό και την προστασία του καταναλωτή.
3. Την παροχή στην Επιτροπή της δυνατότητας επέμβασης σε τομείς της οικονομίας για την άρση ρυθμιστικών εμποδίων που στρεβλώνουν τον ανταγωνισμό.
4. Την ενίσχυση της αποτρεπτικής ισχύος των προβλεπόμενων κυρώσεων, με την αύξηση των υφιστάμενων και τη θέσπιση νέων και,
5. Την εναρμόνιση των διατάξεων με τα ευρωπαϊκά πρότυπα και τον εκσυγχρονισμό της λειτουργίας της Επιτροπής.

Το άρθρο 2 του συγκεκριμένου νόμου ορίζει τα εξής:

1. Απαγορεύεται η καταχρηστική εκμετάλλευση από μία ή περισσότερες επιχειρήσεις της δεσπόζουσας θέσης στο σύνολο ή μέρος της αγοράς της Ελληνικής Επικράτειας.
2. Η καταχρηστική αυτή εκμετάλλευση μπορεί να συνίσταται ιδίως:

⁴⁸ Αιτιολογική έκθεση νόμου 3959/2011.

⁴⁹ (διορισμός του Προέδρου και του Αντιπροέδρου από τη Διάσκεψη των Προέδρων της Βουλής και των λοιπών μελών με απόφαση του Υπουργού Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας, μετά από γνώμη της Επιτροπής Θεσμών και Διαφάνειας της Βουλής)

- α) στην άμεση ή έμμεση επιβολή μη εύλογων τιμών αγοράς ή πωλήσεως ή άλλων όρων συναλλαγής,
- β) στον περιορισμό της παραγωγής, της διάθεσης ή της τεχνολογικής ανάπτυξης με ζημία των καταναλωτών,
- γ) στην εφαρμογή στο εμπόριο άνισων όρων για ισοδύναμες παροχές, ιδίως στην αδικαιολόγητη άρνηση πώλησης, αγοράς ή άλλης συναλλαγής, με αποτέλεσμα να περιέρχονται ορισμένες επιχειρήσεις σε μειονεκτική θέση στον ανταγωνισμό,
- δ) στην εξάρτηση της σύναψης συμβάσεων από την αποδοχή, εκ μέρους των συναλλασσόμενων, πρόσθετων παροχών, οι οποίες από τη φύση τους ή σύμφωνα με τις εμπορικές συνήθειες δεν συνδέονται με το αντικείμενο των συμβάσεων αυτών.»

Ο συγκεκριμένος νόμος απαγορεύει την καταχρηστική εκμετάλλευση από μία ή περισσότερες επιχειρήσεις της δεσπόζουσας θέσης, που τυχόν κατέχουν, στο σύνολο ή μέρος οποιασδήποτε αγοράς στην Ελληνική Επικράτεια. Σκοπός της απαγόρευσης είναι η προστασία του αποτελεσματικού ανταγωνισμού ώστε να ενισχύεται η ευημερία των καταναλωτών και να εξασφαλίζεται η αποτελεσματική κατανομή των πηγών προμήθειας. Επί της ουσίας στο συγκεκριμένο νόμο δεν ορίζεται διεξοδικά η έννοια της καταχρηστικής εκμετάλλευσης, αλλά γίνεται μόνο ενδεικτική απαρίθμηση των κυριότερων μορφών καταχρηστικής συμπεριφοράς από μια επιχείρηση που κατέχει δεσπόζουσα θέση στην οικεία αγορά, παρακάμπτοντας αρκετές μορφές.

Ορισμός σχετικής αγοράς

Ο προσδιορισμός των σχετικών αγορών είναι ένα απαραίτητο πρώτο βήμα για την στοιχειοθέτηση παράβασης του άρθρου 2 του Ν. 3959/2011. Με τον ορισμό της αγοράς προσδιορίζονται τα όρια εντός των οποίων ασκείται ο ανταγωνισμός μεταξύ των επιχειρήσεων, και αφορά τόσο τα προϊόντα όσο και τη γεωγραφική της διάσταση, έχοντας ως στόχο τον προσδιορισμό των ανταγωνιστών οι οποίοι είναι σε θέση να επηρεάσουν τις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις και να τις εμποδίσουν να ενεργούν ανεξάρτητα από τον πραγματικό ανταγωνισμό.

Αφού λοιπόν εξετάσαμε παραπάνω, τους νόμους και τις μορφές που διέπουν το δίκαιο του ανταγωνισμού σε ευρωπαϊκό και ελληνικό επίπεδο, στο επόμενο κεφάλαιο ξεκινάω την εισαγωγή του αναγνώστη στο νομικό υπόβαθρο των τηλεπικοινωνιών, έχοντας σαν στόχο να δείξω την επίδραση του ανταγωνισμού στην αγορά των τηλεπικοινωνιών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΙΣ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ

3.1. Εισαγωγή

Οι τρεις τελευταίες δεκαετίες (1995 - 2015) χαρακτηρίστηκαν από ραγδαίες καινοτόμες εξελίξεις στον τομέα της τεχνολογίας των πληροφοριών. Το άνοιγμα της αγοράς των τηλεπικοινωνιών στον ανταγωνισμό, είχε σημαντικές επιπτώσεις σε ένα χώρο όπου παλαιότερα δρούσαν ολιγοπώλια, ή και κρατικά μονοπώλια όπως ο ΟΤΕ στην Ελλάδα. Για τη διασφάλιση αυτών των εξελίξεων, οι ευρωπαϊκοί θεσμοί θέσπισαν σειρά κανόνων για να διασφαλίσουν τη δημιουργία μιας εσωτερικής αγοράς ηλεκτρονικών επικοινωνιών εντός της Κοινότητας και παράλληλα την κατοχύρωση υψηλών επιπέδων επενδύσεων, καινοτομίας και προστασίας του καταναλωτή μέσω της αύξησης του ανταγωνισμού.

Στάδια απελευθέρωσης:

3.2. Ιστορικό

Η 1η Ιανουαρίου 2000 αποτέλεσε το ορόσημο της πλήρους απελευθέρωσης της τηλεπικοινωνιακής αγοράς στα περισσότερα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως και στην Ελλάδα μετά από την τριετή αναβολή που είχε λάβει από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή δυνάμει της 97/607/EK απόφασής της (OJ L 245/6/9.9.97) για την κατάργηση των αποκλειστικών δικαιωμάτων⁵⁰ που είχαν χορηγηθεί στον Οργανισμό Τηλεπικοινωνιών Ελλάδος (ΟΤΕ). Από αυτή την ιστορική στιγμή για την Ελληνική αγορά των Τηλεπικοινωνιών, η παροχή υπηρεσιών φωνητικής τηλεφωνίας και η εγκατάσταση και παροχή δημοσίων τηλεπικοινωνιακών δικτύων έπαψε πλέον να είναι προνόμιο του πρώην μονοπωλιακού καθεστώτος του ΟΤΕ.

Η 1η Ιανουαρίου 2000 αποτελεί επίσης το χρονικό σημείο έναρξης ισχύος του νόμου-πλαισίου 2867/2000 «περί Οργάνωσης και λειτουργίας των τηλεπικοινωνιών», ο οποίος κατήργησε τον προγενέστερο Ν.2246/1994 και αποτελεί πλέον τη βάση πάνω στην οποία στηρίζεται και αναπτύσσεται η πλήρως απελευθερωμένη ελληνική τηλεπικοινωνιακή αγορά.

Ειδικότερα, ο νόμος αυτός εισάγει το καθεστώς της πλήρους απελευθέρωσης και διέπει κάθε είδους τηλεπικοινωνιακές δραστηριότητες οι οποίες αναπτύσσονται εντός της Ελληνικής Επικράτειας από οποιοδήποτε φυσικό ή νομικό πρόσωπο. Ακόμη, θέτει ως βασικές αρχές για την λειτουργία και την οργάνωση του τομέα των τηλεπικοινωνιών:

- την προστασία του καταναλωτή,
- την προστασία του ελεύθερου και υγιούς ανταγωνισμού,
- την προστασία προσωπικών δεδομένων και του απορρήτου των τηλεπικοινωνιών,
- την παροχή καθολικής υπηρεσίας για όλες τις περιοχές και όλους τους κατοίκους της χώρας,
- την ανάπτυξη των τηλεπικοινωνιών.

Τέλος ορίζει το Κράτος και την Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων (Ε.Ε.Τ.Τ.) ως υπεύθυνους για την φροντίδα της άσκησης των τηλεπικοινωνιακών δραστηριοτήτων βάσει των αρχών της αντικειμενικότητας, της διαφάνειας, της ίσης μεταχείρισης και της αποφυγής διακρίσεων μεταξύ των τηλεπικοινωνιακών επιχειρήσεων, καθώς και για την πλήρωση των Ουσιωδών Απαιτήσεων.

⁵⁰ Αποκλειστικά δικαιώματα: Τα δικαιώματα που χορηγούνται σε μία και μόνο επιχείρηση μέσω νομοθετικών, κανονιστικών ή διοικητικών πράξεων για την παροχή υπηρεσίας ηλεκτρονικών επικοινωνιών ή για την ανάληψη δραστηριότητας ηλεκτρονικών επικοινωνιών εντός δεδομένης γεωγραφικής περιοχής.

3.3. Ισχύων νόμος ηλεκτρονικών επικοινωνιών Ν.4070/2012

Μετά από την σύντομη αναδρομή του νομικού πλαισίου των τηλεπικοινωνιών και το νόμο 2867/2000 περνάμε στον ισχύοντα ελληνικό νόμο 4070/2012⁵¹, με τον οποίο καθορίζεται το πλαίσιο παροχής δικτύων και υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών, συναφών ευκολιών και συναφών υπηρεσιών εντός της ελληνικής επικράτειας, ενσωματώνοντας συγχρόνως μια δέσμη τηλεπικοινωνιακών ρυθμίσεων της Ε.Ε η οποία έχει σαν στόχο, την αναμόρφωση του πλαισίου των κανονιστικών ρυθμίσεων ώστε ο τομέας των επικοινωνιών να καταστεί ανταγωνιστικότερος. Αυτό το πακέτο ρυθμίσεων λοιπόν, το οποίο υιοθετήθηκε το 2002 και τροποποιήθηκε το 2009 για να λάβει υπόψη του τη ραγδαία εξέλιξη του τομέα, περιλαμβάνει δύο κανονισμούς, μια οδηγία πλαίσιο, τέσσερις ειδικές οδηγίες οι οποίες ρυθμίζουν συγκεκριμένες πλευρές των ηλεκτρονικών επικοινωνιών, και μία απόφαση.

Αναλυτικότερα το ευρωπαϊκό κανονιστικό πλαίσιο για τις ηλεκτρονικές επικοινωνίες απαρτίζεται από τα εξής:

1. Κανονισμός 1211/2009/ΕΚ⁵² για την ίδρυση του Φορέα Ευρωπαϊκών Ρυθμιστικών Αρχών για τις Ηλεκτρονικές Επικοινωνίες (BEREC).
2. Κανονισμός 531/2012/ΕΚ⁵³ για την περιαγωγή σε δημόσια δίκτυα κινητών επικοινωνιών.
3. Οδηγία 2002/21/ΕΚ⁵⁴ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 7ης Μαρτίου 2002, σχετικά με το κοινό κανονιστικό πλαίσιο για δίκτυα και υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών.
4. Οδηγία 2002/19/ΕΚ⁵⁵ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 7ης Μαρτίου 2002, σχετικά με την πρόσβαση σε δίκτυα ηλεκτρονικών επικοινωνιών και συναφείς ευκολίες, καθώς και με τη διασύνδεσή τους.
5. Οδηγία 2002/20/ΕΚ⁵⁶ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 7ης Μαρτίου 2002, για την αδειοδότηση δικτύων και υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών.
6. Οδηγία 2002/22/ΕΚ⁵⁷ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 7ης Μαρτίου 2002, για την καθολική υπηρεσία και τα δικαιώματα των χρηστών όσον αφορά δίκτυα και υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών.

⁵¹ ΦΕΚ Α 82/10.04.2012.

⁵² Κανονισμός [Επίσημη Εφημερίδα L 337, 18.12.2009].

⁵³ Κανονισμός [Επίσημη Εφημερίδα L 172, 30.06.2012].

⁵⁴ Οδηγία πλαίσιο [Επίσημη Εφημερίδα L 108, 24.04.2002].

⁵⁵ Οδηγία για την πρόσβαση, [Επίσημη Εφημερίδα L 108, 24.04.2002].

⁵⁶ Οδηγία για την αδειοδότηση [Επίσημη Εφημερίδα L 108, 24.04.2002].

⁵⁷ Οδηγία καθολικής υπηρεσίας, [Επίσημη Εφημερίδα L 108, 24.04.2002].

7. Οδηγία 2002/77/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Σεπτεμβρίου 2002 σχετικά με τον ανταγωνισμό στις αγορές δικτύων και υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών.
8. Οδηγία 2002/58/EK⁵⁸ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Ιουλίου 2002, σχετικά με την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και την προστασία της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών.

Συμπληρωματικά μη δεσμευτικά μέτρα:

- Σύσταση της Επιτροπής 2014/710/EK, της 9ης Οκτωβρίου 2014, για τις αγορές προϊόντων και υπηρεσιών στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών που επιδέχονται εκ των προτέρων ρύθμιση σύμφωνα με την Οδηγία 2002/21/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με κοινό κανονιστικό πλαίσιο για δίκτυα και υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών.
- Κατευθυντήριες γραμμές της Επιτροπής 2002/C165/03, για την ανάλυση αγοράς και την εκτίμηση της σημαντικής ισχύος στην αγορά βάσει του κοινοτικού πλαισίου κανονιστικών ρυθμίσεων για τα δίκτυα και τις υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών.

Παρακάτω θα επιχειρήσω να παρουσιάσω τα βασικότερα σημεία του κάθε νομοθετήματος ώστε να κατανοήσουμε στη πορεία τη χρησιμότητα του καθενός απ αυτά, κατά τη δράση της ΕΕΤΤ.

⁵⁸ Οδηγία για την προστασία ιδιωτικής ζωής στις ηλεκτρονικές επικοινωνίες [Επίσημη Εφημερίδα L 201, 31.07.2002].

3.4. Κανονισμός 1211/2009 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, για την ίδρυση του Φορέα Ευρωπαϊκών Ρυθμιστικών Αρχών για τις Ηλεκτρονικές Επικοινωνίες (BEREC) και της Υπηρεσίας.

Σύμφωνα με την εισαγωγή του κανονισμού, η ανάγκη ενός ρυθμιστικού πλαισίου της ΕΕ το οποίο θα εφαρμόζεται με συνέπεια σε όλα τα κράτη μέλη, αποτελεί βασικό στοιχείο για την επιτυχή ανάπτυξη της εσωτερικής αγοράς δικτύων και υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών. Το ρυθμιστικό πλαίσιο της ΕΕ ορίζει στόχους που πρέπει να επιτευχθούν και προβλέπει πλαίσιο δράσης για τις εθνικές ρυθμιστικές αρχές (ΕΡΑ), παρέχοντάς τους ταυτόχρονα ευελιξία σε ορισμένους τομείς για να εφαρμόζουν τους κανόνες ανάλογα με τις εθνικές συνθήκες.

Λαμβάνοντας υπόψη λοιπόν αυτή την ανάγκη, η Επιτροπή δημιούργησε, σύμφωνα με την απόφαση 2002/627/ΕΚ της Επιτροπής, (της 29ης Ιουλίου 2002, σχετικά με τη σύσταση της ομάδας των ευρωπαϊκών ρυθμιστικών αρχών), την Ομάδα των Ευρωπαϊκών Ρυθμιστικών Αρχών (ΕΡΑ) για να συμβουλευεί και να επικουρεί την Επιτροπή στην ανάπτυξη της εσωτερικής αγοράς και, γενικότερα, για να παρέχει τη διεπαφή μεταξύ των ΕΡΑ και της Επιτροπής.

Η ΕΡΑ συνέβαλε θετικά στην ανάπτυξη εναρμονισμένων ρυθμιστικών πρακτικών διευκολύνοντας τη συνεργασία μεταξύ των ΕΡΑ και μεταξύ των ΕΡΑ και της Επιτροπής. Συνεπώς η συνέχιση και η ενίσχυση της συνεργασίας και του συντονισμού μεταξύ των ΕΡΑ είναι απαραίτητες για την περαιτέρω ανάπτυξη της εσωτερικής αγοράς υπηρεσιών και δικτύων ηλεκτρονικών επικοινωνιών, απαιτώντας ταυτόχρονα την ενδυνάμωση της ΕΡΑ και την αναγνώρισή της στο ρυθμιστικό πλαίσιο της ΕΕ ως Φορέα Ευρωπαϊκών Ρυθμιστικών Αρχών για τις Ηλεκτρονικές Επικοινωνίες (BEREC).

Ο BEREC, δεν διαθέτει νομική προσωπικότητα και ούτε αποτελεί κοινοτικό οργανισμό. Ασκεί τα καθήκοντά του με ανεξαρτησία, αμεροληψία και διαφάνεια, επιδιώκοντας τους ίδιους στόχους με τις εθνικές ρυθμιστικές αρχές (ΕΡΑ), όπως ορίζονται στο άρθρο 8 της οδηγίας 2002/21/ΕΚ (οδηγίας-πλαίσιο), ενεργώντας πάντα στα πλαίσια του πεδίου εφαρμογής της οδηγίας 2002/21/ΕΚ (οδηγία-πλαίσιο) και των οδηγιών 2002/19/ΕΚ, 2002/20/ΕΚ, 2002/22/ΕΚ και 2002/58/ΕΚ (ειδικές οδηγίες), καθώς και του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 717/2007.

Πιο συγκεκριμένα, ο BEREC συμβάλλει στην ανάπτυξη και καλύτερη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς δικτύων και υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών, προάγει τη συνεργασία μεταξύ των ΕΡΑ καθώς και μεταξύ των ΕΡΑ και της Επιτροπής, παρέχει συμβουλές στην Επιτροπή και, κατόπιν αιτήματός τους, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο με σκοπό να εξασφαλισθεί η συνεπής εφαρμογή του ρυθμιστικού πλαισίου της ΕΕ για τις ηλεκτρονικές επικοινωνίες.

3.5. Κανονισμός 531/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την περιαγωγή σε δημόσια δίκτυα κινητών επικοινωνιών⁵⁹.

Το υψηλό επίπεδο των τιμών για υπηρεσίες περιαγωγής φωνητικών κλήσεων, σύντομων μηνυμάτων (SMS) και δεδομένων που καταβάλλουν οι χρήστες δικτύων κινητών επικοινωνιών, (όπως φοιτητές, τουρίστες, επαγγελματίες) τους εμποδίζει αισθητά να χρησιμοποιούν τα κινητά τους όταν ταξιδεύουν σε χώρες μέλη της Ένωσης, συνιστώντας εμπόδιο της εσωτερικής αγοράς. Οι υπερβολικές αυτές διαφορές τιμών μεταξύ εθνικών δικτύων και δικτύων περιαγωγής, απορρέουν από υψηλά τέλη χονδρικής που επιβάλλονται από τον ξένο φορέα εκμετάλλευσης δικτύου στη χώρα υποδοχής καθώς επίσης και, από υψηλές προσαυξήσεις λιανικής που χρεώνονται από τον φορέα εκμετάλλευσης του δικτύου του πελάτη. Μολονότι τελευταία ορισμένοι πάροχοι περιαγωγής εισήγαγαν συστήματα τιμολογίων τα οποία προσφέρουν στους πελάτες ευνοϊκότερους όρους και κάπως χαμηλότερες τιμές, εξακολουθούν να υπάρχουν στοιχεία ότι η σχέση μεταξύ κόστους και τιμών διαφέρει κατά πολύ από αυτήν που θα ίσχυε σε ανταγωνιστικές αγορές.

Με τον κανονισμό 531/2012, ο οποίος αντικαθιστά τον κανονισμό 717/2007, εισάγεται κοινή προσέγγιση ώστε οι χρήστες δημόσιων δικτύων επικοινωνιών, όταν μετακινούνται εντός της Ένωσης, να μην καταβάλλουν υπερβολικό αντίτιμο για υπηρεσίες περιαγωγής σε σύγκριση με τις ανταγωνιστικές τιμές που ισχύουν στα κράτη μέλη, συμβάλλοντας στην ομαλή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς με παράλληλη επίτευξη υψηλού επιπέδου προστασίας των καταναλωτών, ενθάρρυνση του ανταγωνισμού και της διαφάνειας στην αγορά, και παροχή κινήτρων για καινοτομία και επιλογών στον καταναλωτή.

Αναλυτικότερα, καθορίζονται κανόνες που επιτρέπουν την πώληση ρυθμιζόμενων υπηρεσιών περιαγωγής χωριστά από τις εγχώριες υπηρεσίες κινητών επικοινωνιών, οι εγχώριοι πάροχοι δηλαδή οφείλουν να εξασφαλίζουν τη χωριστή πώληση ρυθμιζόμενων, υπηρεσιών περιαγωγής ώστε οι πελάτες τους να μπορούν να χρησιμοποιούν εγχώριες υπηρεσίες κινητών επικοινωνιών και χωριστές ρυθμιζόμενες υπηρεσίες περιαγωγής⁶⁰ που προσφέρονται από εναλλακτικό πάροχο περιαγωγής διατηρώντας τον αριθμό του κινητού τους και χρησιμοποιώντας την ίδια κινητή συσκευή. Ακόμη θεσπίζονται μεταβατικοί κανόνες για τα τέλη που δύνανται να επιβληθούν από παρόχους περιαγωγής για την παροχή ρυθμιζόμενων υπηρεσιών περιαγωγής φωνητικών κλήσεων και μηνυμάτων SMS που εκκινούν και τερματίζουν εντός της Ένωσης και για υπηρεσίες επικοινωνιών δεδομένων πακετομεταγωγής που χρησιμοποιούνται από πελάτες κατά την περιαγωγή σε κινητό δίκτυο επικοινωνιών εντός της Ένωσης.

⁵⁹ Επίσημη Εφημερίδα Ευρωπαϊκής Ένωσης L172/10, 30.06.2012

⁶⁰ Σύμφωνα με την παρ. η του αρθ.2 του κανονισμού θεωρείται «ρυθμιζόμενη κλήση περιαγωγής»: η κλήση κινητής φωνητικής τηλεφωνίας από πελάτη περιαγωγής, με προέλευση από δίκτυο επίσκεψης και τερματισμό σε δημόσιο δίκτυο επικοινωνιών εντός της Ένωσης ή λήψη από πελάτη περιαγωγής, με προέλευση από δημόσιο δίκτυο επικοινωνιών εντός της Ένωσης και τερματισμό σε δίκτυο επίσκεψης»

Ο νέος κανονισμός θεσπίζει επίσης κανόνες για την αύξηση της διαφάνειας στις τιμές και τη βελτίωση παροχής πληροφοριών σχετικά με τη χρέωση στους χρήστες υπηρεσιών περιαγωγής. Συνολικά, οι βελτιωμένες ρυθμίσεις για την περιαγωγή - όσον αφορά τις κλήσεις, SMS και τα δεδομένα - θα αποφέρουν στους καταναλωτές εξοικονόμηση 75% σε μια σειρά από υπηρεσίες κινητής τηλεφωνίας σε σύγκριση με τις τιμές του 2007.

Τα νέα ανώτατα όρια τιμών, βάση του κανονισμού 531/2012⁶¹ τα οποία τέθηκαν σε ισχύ την 1η Ιουλίου 2014⁶², και διαφοροποιούν τις χρεώσεις από προηγούμενα έτη (οι χρεώσεις παρουσιάζονται αμέσως πιο κάτω σε πίνακα ανά έτος) είναι :

- 19 ευρώλεπτά ανά λεπτό της ώρας για πραγματοποίηση κλήσης, (συν ΦΠΑ)
- 5 ευρώλεπτά ανά λεπτό της ώρας για λήψη κλήσης, (συν ΦΠΑ)
- 6 ευρώλεπτά για την αποστολή ενός μηνύματος κειμένου, (συν ΦΠΑ)
- 20 ευρώλεπτά ανά Megabyte (MB) για τηλεφόρτωση δεδομένων ή για περιήγηση στο διαδίκτυο όταν ο χρήστης βρίσκεται στο εξωτερικό (χρέωση ανά χρήση Kilobyte), (συν ΦΠΑ).

	1η Ιουλίου 2012	1η Ιουλίου 2013	1η Ιουλίου 2014
Εξερχόμενες φωνητικές κλήσεις (ανά λεπτό)	€0.29	€0.24	€0.19
Εισερχόμενες φωνητικές κλήσεις (ανά λεπτό)	€0.08	€0.07	€0.05
Εξερχόμενα γραπτά μηνύματα (ανά SMS)	€0.09	€0.08	€0.06
Χρήση του διαδικτύου ("κατέβασμα" δεδομένων, ανά MB*)	€0.70	€0.45	€0.20

⁶¹ Κανονισμός υπ. αριθ. 531/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου της 13ης Ιουνίου 2012 για την περιαγωγή σε δημόσια δίκτυα κινητών επικοινωνιών εντός της Ένωσης.

⁶² Βλέπε κανονισμό 531/2012 άρθρο 13 (Τέλη λιανικής για ρυθμιζόμενες υπηρεσίες περιαγωγής δεδομένων).

3.6. Οδηγία Πλαίσιο (2002/21/ΕΚ) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με το κοινό κανονιστικό πλαίσιο για δίκτυα και υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών⁶³

Η οδηγία πλαίσιο, θεσπίζει όπως αναφέρεται στο άρθρο 1 αυτής, ένα εναρμονισμένο πλαίσιο που ρυθμίζει δίκτυα και υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών, συναφείς ευκολίες και υπηρεσίες. Αναλυτικότερα:

- θεσπίζει σύνολο διαδικασιών για την εξασφάλιση της εναρμονισμένης εφαρμογής του κανονιστικού πλαισίου σε ολόκληρη την Κοινότητα.
- προσδιορίζει συγκεκριμένους στόχους πολιτικής για τα Κράτη Μέλη.
- προσδιορίζει τα δικαιώματα, τις ευθύνες καθώς και την εξουσία και τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων των Εθνικών Κανονιστικών Αρχών.
- Τονίζει τη σημασία της εφαρμογής του δικαίου του ανταγωνισμού (π.χ. καθιέρωση νέου ορισμού της έννοιας της Σημαντικής Ισχύος στην αγορά).

3.6.1. Πεδίο εφαρμογής.

Δεδομένης της τεχνολογικής σύγκλισης και της ανάγκης οριζόντιας ρύθμισης για το σύνολο των υποδομών:

- Το κανονιστικό πλαίσιο δεν περιορίζεται πλέον σε δίκτυα και υπηρεσίες τηλεπικοινωνιών, αλλά **καλύπτει και το σύνολο των δικτύων και υπηρεσιών των ηλεκτρονικών επικοινωνιών**⁶⁴. Περιλαμβάνονται δηλαδή, τα σταθερά και κινητά δίκτυα τηλεπικοινωνιών, τα δίκτυα καλωδιακής ή δορυφορικής τηλεόρασης, καθώς και τα ηλεκτρικά δίκτυα, στο βαθμό που χρησιμοποιούνται για υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών⁶⁵.
- Αντίθετα, εξαιρείται το περιεχόμενο των υπηρεσιών που παρέχονται μέσω των δικτύων ηλεκτρονικών επικοινωνιών, όπως το ραδιοτηλεοπτικά εκπεμπόμενο περιεχόμενο ή οι χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες. Το ίδιο ισχύει και για τον τηλεπικοινωνιακό τερματικό εξοπλισμό.

⁶³ Επίσημη εφημερίδα Ευρωπαϊκής ένωσης L108/33, 24.04.2002

⁶⁴ «δίκτυο ηλεκτρονικών επικοινωνιών» θεωρείται σύμφωνα με την παρ.α του άρθρ.2 της οδηγίας: τα συστήματα μετάδοσης που επιτρέπουν τη μεταφορά σημάτων, με τη χρήση καλωδίων, ραδιοσημάτων, οπτικού ή άλλου ηλεκτρομαγνητικού μέσου, συμπεριλαμβανομένων των δορυφορικών δικτύων, των σταθερών και κινητών επίγειων δικτύων, των δικτύων που χρησιμοποιούνται για ραδιοτηλεοπτικές εκπομπές και των δικτύων καλωδιακής τηλεόρασης·

⁶⁵ «υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών»: υπηρεσίες που παρέχονται συνήθως έναντι αμοιβής, και που συνίστανται στη μεταφορά σημάτων σε δίκτυα ηλεκτρονικών επικοινωνιών. Εξαιρούνται οι υπηρεσίες που παρέχουν περιεχόμενο μεταδιδόμενο με χρήση δικτύων και υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών ή που ασκούν έλεγχο επί του περιεχομένου.

3.6.2. Βασικές αρχές της οδηγίας, για τις Εθνικές Ρυθμιστικές Αρχές

- Ανεξαρτησία (άρθρο 3 της οδηγίας).

Τα κράτη μέλη εγγυώνται την ανεξαρτησία των ΕΡΑ εξασφαλίζοντας ότι είναι νομικά διακριτές και λειτουργικά ανεξάρτητες από όλους τους οργανισμούς παροχής δικτύων, εξοπλισμού ή υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών.

- Δικαίωμα προσφυγής (άρθρο 4 της οδηγίας).

Αποτελεσματικοί μηχανισμοί σε εθνικό επίπεδο θα πρέπει να παρέχουν τη δυνατότητα σε κάθε χρήστη⁶⁶ ή πάροχο δικτύων ή υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών, δικαίωμα υποβολής προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου ή ανεξάρτητου οργάνου, εφόσον έχει προκύψει διαφορά του με ΕΡΑ.

- Αμεροληψία και διαφάνεια (άρθρο 6 της οδηγίας).

Τα κράτη μέλη είναι υποχρεωμένα να μεριμνούν ώστε οι ΕΡΑ να ασκούν την εξουσία τους κατά τρόπο αμερόληπτο και διαφανή. Εξασφαλίζουν επίσης ότι οι ΕΡΑ καθιερώνουν μηχανισμούς διαβούλευσης των ενδιαφερομένων μερών εφόσον αποσκοπούν στη λήψη μέτρων που ενδέχεται να έχουν σημαντική επίδραση στην αγορά.

3.6.3. Υποχρεώσεις και καθήκοντα των Εθνικών Ρυθμιστικών Αρχών

Για την προώθηση του ανταγωνισμού στην παροχή δικτύων και υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών, οι ΕΡΑ είναι επιφορτισμένες⁶⁷:

- Α. Να μεριμνούν ώστε οι χρήστες να αποκομίζουν μέγιστο όφελος όσον αφορά την επιλογή, τις τιμές και την ποιότητα.
- Β. Να ενθαρρύνουν τις επενδύσεις σε υποδομές και να υποστηρίζουν την καινοτομία.
- Γ. Να ενθαρρύνουν την αποτελεσματική χρήση και διαχείριση των ραδιοσυχνοτήτων και των πόρων αριθμοδότησης.
- Δ. Οι ΕΡΑ συμβάλλουν επίσης στην ανάπτυξη της εσωτερικής αγοράς⁶⁸, ιδίως:

⁶⁶ Κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο που χρησιμοποιεί ή ζητά διαθέσιμη στο κοινό υπηρεσία ηλεκτρονικών επικοινωνιών (άρθρο 2 παρ. η της οδηγίας).

⁶⁷ Άρθρο 8 παρ.2 της οδηγίας.

- ενθαρρύνοντας τη σύσταση και την ανάπτυξη διευρωπαϊκών δικτύων καθώς και την διαλειτουργικότητα των πανευρωπαϊκών υπηρεσιών.
- μεριμνώντας ώστε να μη γίνονται διακρίσεις στην αντιμετώπιση των επιχειρήσεων που παρέχουν δίκτυα και υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών.
- συνεργάζονται μεταξύ τους και με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, με σκοπό την επεξεργασία συνεκτικών πρακτικών κανονιστικής πρακτικής, καθώς και για την εφαρμογή του νέου κανονιστικού πλαισίου στον τομέα των τηλεπικοινωνιών.

Ε. Οι ΕΡΑ τέλος, έχουν ως καθήκον την υποστήριξη των συμφερόντων των ευρωπαίων πολιτών⁶⁹, ιδίως:

- εξασφαλίζοντας σε όλους την πρόσβαση στην καθολική υπηρεσία,
- εγγυώντας την ύπαρξη απλών και μη δαπανηρών διαδικασιών ρύθμισης διαφορών,
- συμβάλλοντας στην εξασφάλιση υψηλού επιπέδου προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και της ιδιωτικής ζωής.

3.6.4. Λοιπά καθήκοντα των ΕΡΑ

Οι ΕΡΑ εξασφαλίζουν τη διαχείριση των ραδιοσυχνοτήτων⁷⁰ για τις υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών. Η κατανομή και η εκχώρηση των εν λόγω ραδιοσυχνοτήτων πρέπει να ακολουθεί αντικειμενικά, διαφανή, αμερόληπτα και αναλογικά κριτήρια, εξασφαλίζοντας κατά τα λοιπά ότι οι εν λόγω συναλλαγές δεν παρεμποδίζουν την εξέλιξη του ανταγωνισμού.

1. Αριθμοδότηση, ονοματοδοσία και διευθυνσιοδότηση (άρθρο 10)

Οι ΕΡΑ έχουν τον έλεγχο της εκχώρησης όλων των εθνικών πόρων αριθμοδότησης, καθώς και τη διαχείριση των εθνικών σχεδίων αριθμοδότησης. Για όλες τις υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών πρέπει να παρέχεται επαρκές πλήθος αριθμών, και για το σκοπό αυτό οι ΕΡΑ καθορίζουν αντικειμενικές, διαφανείς και αμερόληπτες διαδικασίες εκχώρησης εθνικών πόρων αριθμοδότησης.

⁶⁸ Άρθρο 8 παρ. 3 της οδηγίας.

⁶⁹ Άρθρο 8 παρ.4 της οδηγίας.

⁷⁰ Άρθρο 9 της οδηγίας.

2. Δικαιώματα διέλευσης⁷¹ - Συνεγκατάσταση και μερισμός πόρων (άρθρα 11,12)

Η παραχώρηση δικαιωμάτων διέλευσης αποσκοπεί στο να δοθεί δυνατότητα σε επιχειρήσεις να εγκαταστήσουν πόρους πάνω σε, κάτω από ή μέσω δημόσιων ή ιδιωτικών ιδιοκτησιών. Κατά την εξέταση αιτημάτων σχετικών με την παραχώρηση δικαιωμάτων διέλευσης, η αρμόδια αρχή πρέπει να δρα με βάση διαφανείς διαδικασίες, που εφαρμόζονται χωρίς διακρίσεις και καθυστέρηση. Σε περιπτώσεις που συνδέονται με περιορισμένη πρόσβαση σε πόρους εξαιτίας της ανάγκης προστασίας του περιβάλλοντος, της υγείας ή της δημόσιας ασφάλειας, τα Κράτη Μέλη δύνανται να επιβάλουν τον μερισμό (κοινή χρήση) πόρων.

3. Επίλυση διαφορών (άρθρα 20,21)

Η επίλυση των διαφορών μεταξύ των επιχειρήσεων που εξασφαλίζουν την παροχή δικτύων ή υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών σε ένα κράτος μέλος, εξασφαλίζεται από την σχετική ΕΡΑ που είναι επιφορτισμένη με τη λήψη δεσμευτικής απόφασης εντός τεσσάρων μηνών. Σε περίπτωση διασυνοριακής διαφοράς μεταξύ μερών που είναι εγκατεστημένα σε διαφορεικά κράτη μέλη, κάθε μέρος δύναται να υποβάλει την υπόθεση της διαφοράς στις σχετικές ΕΡΑ, οι οποίες συντονίζουν τις προσπάθειές τους για να επιλύσουν τη διαφορά.

4. Επιχειρήσεις με σημαντική ισχύ στην αγορά (άρθρο 14)

Σύμφωνα με το άρθρο 14 της οδηγίας πλαίσιο, αντίθετα με το προηγούμενο κανονιστικό πλαίσιο όπου αρκούσε το κριτήριο της κατοχής μεριδίου αγοράς 25% μια επιχείρηση θεωρείται ότι κατέχει σημαντική ισχύ στην αγορά σύμφωνα με τον ορισμό του ΔΕΚ (Δεσπόζουσα Θέση) εφόσον, είτε ατομικά είτε σε συνεργασία με άλλες επιχειρήσεις, ευρίσκεται σε θέση ισοδύναμη προς δεσπόζουσα θέση, ήτοι σε θέση οικονομικής ισχύος που της επιτρέπει να συμπεριφέρεται, σε σημαντικό βαθμό, ανεξάρτητα από τους ανταγωνιστές, τους πελάτες και, τελικά, τους καταναλωτές.

Κάθε φορά που οι ειδικές οδηγίες απαιτούν από τις εθνικές κανονιστικές αρχές να διαπιστώνουν κατά πόσον οι φορείς εκμετάλλευσης κατέχουν σημαντική ισχύ στην αγορά σύμφωνα με τη διαδικασία του άρθρου 16 (διαδικασία ανάλυσης της αγοράς), εφαρμόζονται οι παράγραφοι 2 και 3 του παρόντος άρθρου. Ειδικότερα, οι εθνικές κανονιστικές αρχές, όταν εκτιμούν⁷² κατά πόσον δύο ή περισσότερες επιχειρήσεις κατέχουν κοινή δεσπόζουσα θέση σε μια αγορά, ενεργούν σύμφωνα με το κοινοτικό

⁷¹ Σύμφωνα με το Ν.3431/2006 αρθ.29 παρ 1 θεωρείται «Δικαίωμα Διέλευσης»: Το δικαίωμα που χορηγείται σε παρόχους δικτύων ηλεκτρονικών επικοινωνιών για την εγκατάσταση, λειτουργία, έλεγχο και διάθεση ευκολιών επί, υπέρ ή υπό χώρων.

⁷² Βλέπε ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II οδηγίας 2002/21, κριτήρια προς χρήση από τις εθνικές κανονιστικές αρχές κατά την εκτίμηση της κοινής δεσπόζουσας θέσης.

δίκαιο, λαμβάνοντας ιδιαίτερος υπόψη τις κατευθυντήριες γραμμές για την ανάλυση της αγοράς και την εκτίμηση σημαντικής ισχύος στην αγορά, τις οποίες δημοσιεύει η Επιτροπή σύμφωνα με το άρθρο 15.

Τέλος, εάν μια επιχείρηση έχει σημαντική ισχύ σε μια συγκεκριμένη αγορά, είναι δυνατόν να θεωρηθεί ότι κατέχει σημαντική ισχύ και σε μια στενά συνδεδεμένη με αυτήν αγορά, εάν οι δεσμοί μεταξύ των δύο αγορών είναι τέτοιοι ώστε να είναι δυνατή η εκμετάλλευση της ισχύος στη μία αγορά στο πλαίσιο της άλλης αγοράς, ενισχύοντας έτσι τη θέση ισχύος της επιχείρησης στην αγορά.

5. Διαδικασία καθορισμού της αγοράς και διαδικασία ανάλυσης της αγοράς (άρθρα 15,16)

Η Επιτροπή μετά από δημόσια διαβούλευση και διαβούλευση με τις εθνικές κανονιστικές αρχές, εκδίδει σύσταση σχετικά με συναφείς αγορές προϊόντων και υπηρεσιών. Στη σύσταση⁷³ προσδιορίζονται, σύμφωνα με το παράρτημα I, οι αγορές προϊόντων και υπηρεσιών στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών τα χαρακτηριστικά των οποίων είναι δυνατόν να αιτιολογούν την επιβολή των κανονιστικών υποχρεώσεων που ορίζονται στις ειδικές οδηγίες, με την επιφύλαξη των αγορών που, ενδεχομένως, προσδιορίζονται από το δίκαιο περί ανταγωνισμού, σε συγκεκριμένες περιπτώσεις. Η Επιτροπή καθορίζει τις αγορές σύμφωνα με τις αρχές του δικαίου περί ανταγωνισμού.

3.7. Οδηγία πρόσβασης 2002/19/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου⁷⁴, σχετικά με την πρόσβαση σε δίκτυα ηλεκτρονικών επικοινωνιών και συναφείς ευκολίες, καθώς και με τη διασύνδεσή τους.

3.7.1. Πεδίο εφαρμογής

Η οδηγία αυτή, εναρμονίζει τον τρόπο με τον οποίο τα κράτη μέλη ρυθμίζουν την πρόσβαση⁷⁵ σε δίκτυα ηλεκτρονικών επικοινωνιών και σε συναφείς ευκολίες⁷⁶, καθώς και τη διασύνδεσή⁷⁷ τους.

⁷³ Σύσταση 2007/879/EK αναφορικά με σχετικές αγορές προϊόντων και υπηρεσιών στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών.

⁷⁴ Επίσημη Εφημερίδα αριθ. L 108 της 24/04/2002

⁷⁵ "Πρόσβαση" άρθρο 2 παρ.α οδηγίας: η διάθεση ευκολιών ή/και υπηρεσιών σε άλλη επιχείρηση, βάσει καθορισμένων όρων, σε αποκλειστική ή μη βάση, για τον σκοπό παροχής υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών.

⁷⁶ «συναφείς ευκολίες» άρθρο 2 παρ.λζ νόμου 4070/2012: οι πόροι που σχετίζονται με δίκτυο ή υπηρεσία ηλεκτρονικών επικοινωνιών και που καθιστούν δυνατή την παροχή των εν λόγω υπηρεσιών

Σκοπός είναι η θέσπιση ενός κανονιστικού πλαισίου, σύμφωνα με τις αρχές της εσωτερικής αγοράς, για τη σχέση μεταξύ προμηθευτών δικτύων και υπηρεσιών που θα έχει ως αποτέλεσμα το βιώσιμο ανταγωνισμό, τη διαλειτουργικότητα των υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών και πολλαπλά οφέλη για τους καταναλωτές.

Θεσπίζει δικαιώματα και υποχρεώσεις για φορείς εκμετάλλευσης, καθώς και για επιχειρήσεις που επιδιώκουν διασύνδεση ή πρόσβαση στα δικά τους δίκτυα ή συναφείς ευκολίες. Τέλος ορίζει τους στόχους των ΕΡΑ όσον αφορά την πρόσβαση και τη διασύνδεση και θεσπίζει διαδικασίες για να διασφαλίσει ότι, οι υποχρεώσεις⁷⁸ που επιβάλλουν οι ΕΡΑ (στις επιχειρήσεις που κατέχουν σημαντική ισχύ) αναθεωρούνται και κατά περίπτωση αίρονται, μόλις επιτυγχάνονται οι επιθυμητοί στόχοι. Στις υποχρεώσεις αυτές συγκαταλέγονται, μεταξύ άλλων: α) η υποχρέωση διαφάνειας, β) η υποχρέωση αμεροληψίας, γ) η υποχρέωση λογιστικού διαχωρισμού και δ) η υποχρεώσεις ελέγχου τιμών και κοστολόγησης.

Παράδειγμα στην επιβολή των άνω υποχρεώσεων, αποτελεί η εταιρία ΟΤΕ στην οποία βάσει της απόφασης 714/09⁷⁹ και στο άρθρο 2.7.1 λόγω του ότι κρίθηκε πάροχος με Σημαντική Ισχύ Αγοράς⁸⁰, της επιβάλλονται οι ανωτέρω υποχρεώσεις, για τις οποίες διενεργήθηκε έλεγχος από την ΕΕΤΤ σε συνεργασία με ανεξάρτητους ελεγκτές⁸¹ και ολοκληρώθηκε στις 22 Απριλίου 2014. Στα πλαίσια του κοστολογικού ελέγχου λοιπόν ο ΟΤΕ υπέβαλλε καταστάσεις λογιστικού διαχωρισμού, οι οποίες οδήγησαν τελικά στην παραπάνω απόφαση της ΕΕΤΤ η οποία διατηρεί τις κανονιστικές υποχρεώσεις ώστε να επιτευχθεί ο αποτελεσματικός ανταγωνισμός.

Σύμφωνα με το άρθρο 3 της οδηγίας, τα Κράτη Μέλη διασφαλίζουν ότι δεν θα υπάρχουν περιορισμοί που να εμποδίζουν τις επιχειρήσεις στο ίδιο κράτος μέλος ή σε διαφορετικά κράτη μέλη να διαπραγματεύονται μεταξύ τους συμφωνίες για τεχνικές και εμπορικές ρυθμίσεις πρόσβασης ή/και διασύνδεσης, σύμφωνα με το κοινοτικό

μέσω του δικτύου ή της υπηρεσίας αυτής. Περιλαμβάνουν επίσης τα συστήματα υπό όρους πρόσβασης - τεχνικό μέτρο που εξαρτά την πρόσβαση σε προστατευόμενη ραδιοφωνική ή τηλεοπτική υπηρεσία από συνδρομή ή άλλη μορφή προηγούμενης έγκρισης -, καθώς και τους ηλεκτρονικούς οδηγούς προγραμμάτων.

⁷⁷ "Διασύνδεση" άρθρο 2 παρ.ιβ νόμου 4070/2012: η φυσική και λογική ζεύξη δημόσιων δικτύων επικοινωνιών που χρησιμοποιούνται από την ίδια ή διαφορετική επιχείρηση προκειμένου να παρέχεται στους χρήστες μιας επιχείρησης η δυνατότητα να επικοινωνούν με χρήστες της ίδιας ή άλλης επιχείρησης ή να έχουν πρόσβαση σε υπηρεσίες που παρέχονται από άλλη επιχείρηση. Οι υπηρεσίες μπορούν να παρέχονται από τα εμπλεκόμενα μέρη ή από άλλα μέρη που έχουν πρόσβαση στο δίκτυο. Η διασύνδεση είναι ειδικός τύπος πρόσβασης που εφαρμόζεται μεταξύ φορέων εκμετάλλευσης δημόσιων δικτύων.

⁷⁸ Άρθρο 13 οδηγίας 2002/21: λογιστικός διαχωρισμός και οικονομικές εκθέσεις.

⁷⁹ ΦΕΚ 1049/28-04-2014: Ορισμός των Αγορών .

⁸⁰ Βλέπε άρθρο 2.6.1 απόφασης 714/09 ΦΕΚ 1049.

⁸¹ Βλέπε έκθεση πεπραγμένων 2014 κεφάλαιο 6.1.9(κοστολογικοί έλεγχοι): ολοκλήρωση κοστολογικού ελέγχου 2014 με απολογιστικά στοιχεία 2012 και προϋπολογιστικά ετών 2013 και 2014.

δίκαιο. Η επιχείρηση που ζητά πρόσβαση ή διασύνδεση δεν απαιτείται να έχει άδεια λειτουργίας στο κράτος μέλος όπου ζητείται η πρόσβαση ή η διασύνδεση, όταν δεν παρέχει υπηρεσίες και δεν εκμεταλλεύεται δίκτυο στο εν λόγω κράτος μέλος. Οι φορείς εκμετάλλευσης δημοσίων δικτύων επικοινωνιών έχουν το δικαίωμα και, όταν ζητείται από άλλες επιχειρήσεις που διαθέτουν άδεια, την υποχρέωση, να διαπραγματεύονται τη μεταξύ τους διασύνδεση.

3.8. Οδηγία 2002/20/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου⁸², της 7ης Μαρτίου 2002, για την αδειοδότηση δικτύων και υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών

3.8.1. Πεδίο εφαρμογής

Η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται σύμφωνα με το άρθρο 1, στις άδειες για την παροχή δικτύων και υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών. Η σύγκλιση μεταξύ διαφορετικών υπηρεσιών και δικτύων ηλεκτρονικών επικοινωνιών και των τεχνολογιών τους, απαιτεί την εγκαθίδρυση ενός καθεστώτος αδειοδότησης, το οποίο θα καλύπτει όλες τις συγκρίσιμες υπηρεσίες, με ισότιμο τρόπο, ανεξάρτητα από τις χρησιμοποιούμενες τεχνολογίες.

3.8.2. Στόχοι

Στόχοι της Οδηγίας για την αδειοδότηση είναι:

- η υλοποίηση της εσωτερικής αγοράς δικτύων και υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών, μέσω της εναρμόνισης και της απλούστευσης των κανόνων και των όρων αδειοδότησης.
- η δημιουργία νομικού πλαισίου για την εξασφάλιση της ελευθερίας παροχής δικτύων και υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών.

Κύρια καινοτομία της οδηγίας, είναι η αντικατάσταση των ατομικών αδειών με μια γενική άδεια⁸³ για όλα τα δίκτυα και υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών, μαζί με έναν ειδικό μηχανισμό για την ανάθεση συχνοτήτων και αριθμών. Επομένως,

⁸² Επίσημη Εφημερίδα L 108, 24.04.2002.

⁸³ Γενική άδεια: νομικό πλαίσιο που θεσπίζεται από τα κράτη μέλη και εξασφαλίζει δικαιώματα για την παροχή δικτύων ή υπηρεσιών ηλεκτρονικών υπηρεσιών και θεσπίζει ειδικές υποχρεώσεις ανά τομέα που είναι δυνατόν να εφαρμόζονται σε όλους ή συγκεκριμένους τύπους δικτύων και υπηρεσιών ηλεκτρονικών υπηρεσιών, σύμφωνα με την οδηγία.

η παροχή δικτύων και υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών μπορεί να υπάγεται μόνο σε μια γενική άδεια, χωρίς να χρειάζεται να ληφθεί ρητή απόφαση ή οποιαδήποτε άλλη διοικητική πράξη της εθνικής κανονιστικής αρχής, περιορίζοντας έτσι τη διαδικασία σε μία μόνο απλή κοινοποίηση των ενδιαφερομένων εταιρειών⁸⁴.

Τα δικαιώματα που προκύπτουν από τη γενική άδεια:

Η γενική άδεια αναγνωρίζει στις εταιρείες το δικαίωμα να παρέχουν δίκτυα και υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών. Όταν οι εταιρείες παρέχουν δίκτυα και υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών στο κοινό, δικαιούνται:

- να διαπραγματεύονται διασύνδεση με άλλους φορείς παροχής στην ΕΕ.
- να αποκτούν πρόσβαση προς ή σε διασύνδεση με άλλους φορείς παροχής.
- να τους ανατίθεται η παροχή διάφορων λειτουργιών καθολικής υπηρεσίας.

3.9. Οδηγία 2002/22/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου⁸⁵, της 7ης Μαρτίου 2002, για την καθολική υπηρεσία και τα δικαιώματα των χρηστών όσον αφορά δίκτυα και υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών.

Τα Κράτη Μέλη υποχρεούνται να εξασφαλίζουν σύμφωνα με αυτή την οδηγία, ότι οι καθορισμένες από αυτήν υπηρεσίες διατίθενται σε καθορισμένη ποιότητα σε κάθε τελικό χρήστη στην επικράτειά τους, ανεξάρτητα από τη γεωγραφική του θέση, υπό το πρίσμα των ειδικών εθνικών προϋποθέσεων, σε προσιτή τιμή.

3.9.1. Πεδίο εφαρμογής

Θεμελιώδης απαίτηση της καθολικής υπηρεσίας είναι να παρέχει στους χρήστες κατόπιν αιτήματος, σύνδεση με το δημόσιο τηλεφωνικό δίκτυο⁸⁶ σε σταθερές

⁸⁴ Άρθρο 3 παρ. 2 οδηγίας 2002/20/ΕΚ: Γενική άδεια δικτύων και υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών.

⁸⁵ Επίσημη Εφημερίδα L 108, 24.04.2002.

⁸⁶ Δημόσιο τηλεφωνικό δίκτυο: δίκτυο ηλεκτρονικών επικοινωνιών που χρησιμοποιείται για την παροχή διαθέσιμων στο κοινό τηλεφωνικών υπηρεσιών. Υποστηρίζει τη μεταφορά φωνητικής επικοινωνίας μεταξύ σημείων τερματισμού, καθώς και άλλες μορφές επικοινωνίας, όπως φαξ και δεδομένα.

θέσεις, σε προσιτή τιμή. Η απαίτηση περιορίζεται σε μία μόνο σύνδεση δικτύου στενής ζώνης, η παροχή της οποίας μπορεί να περιορίζεται από τα κράτη μέλη στην κύρια θέση/κατοικία του τελικού χρήστη, χωρίς να επεκτείνεται στο ψηφιακό δίκτυο ενοποιημένων υπηρεσιών (ISDN), το οποίο επιτρέπει να χρησιμοποιούνται ταυτόχρονα δύο ή περισσότερες συνδέσεις. Οι συνδέσεις με το δημόσιο τηλεφωνικό δίκτυο σε σταθερές θέσεις θα πρέπει να είναι ικανές να υποστηρίξουν, εκτός της ομιλίας, επικοινωνίες δεδομένων σε ταχύτητες κατάλληλες για πρόσβαση, και σε επιγραμμικές (online) υπηρεσίες, όπως αυτές που παρέχονται μέσω του κοινόχρηστου Διαδικτύου.

3.9.2. Υποχρεώσεις καθολικής υπηρεσίας:

➤ Παροχή πρόσβασης σε σταθερές θέσεις

Κάθε εύλογο αίτημα για σύνδεση σε σταθερές θέσεις με το δημόσιο τηλεφωνικό δίκτυο και για πρόσβαση σε διαθέσιμες στο κοινό τηλεφωνικές υπηρεσίες⁸⁷ σε σταθερές θέσεις, πρέπει να ικανοποιείται από μία τουλάχιστον επιχείρηση. Η παρεχόμενη σύνδεση πρέπει να επιτρέπει στους τελικούς χρήστες να πραγματοποιούν και να δέχονται τοπικές, εθνικές και διεθνείς τηλεφωνικές κλήσεις, τηλεομοιοτυπικές επικοινωνίες και επικοινωνίες δεδομένων, με ρυθμούς δεδομένων που είναι επαρκείς προκειμένου να επιτρέπουν τη λειτουργική πρόσβαση στο διαδίκτυο, λαμβάνοντας υπόψη τις επικρατούσες τεχνολογίες που χρησιμοποιεί η πλειοψηφία των συνδρομητών και την τεχνολογική σκοπιμότητα.

➤ Υπηρεσίες πληροφοριών καταλόγου και κατάλογοι

Τα Κράτη Μέλη οφείλουν να εξασφαλίζουν ότι:

α) διατίθεται στους τελικούς χρήστες ένας τουλάχιστον πλήρης κατάλογος συνδρομητών, σε εγκεκριμένη από την αρμόδια αρχή μορφή, είτε έντυπη είτε ηλεκτρονική είτε σε αμφότερες τις μορφές, ο οποίος ενημερώνεται τακτικά, τουλάχιστον μια φορά ετησίως.

⁸⁷ "Διαθέσιμη στο κοινό τηλεφωνική υπηρεσία": υπηρεσία διαθέσιμη στο κοινό για τη δημιουργία και τη λήψη εθνικών και διεθνών κλήσεων και για την πρόσβαση στις υπηρεσίες έκτακτης ανάγκης, μέσω αριθμού ή αριθμών που υπάρχουν σε εθνικό ή διεθνές σχέδιο τηλεφωνικής αριθμοδότησης· επιπλέον, ανάλογα με την περίπτωση, η υπηρεσία δύναται να περιλαμβάνει μία ή περισσότερες από τις ακόλουθες υπηρεσίες: παροχή υπηρεσίας τηλεφωνητή, υπηρεσίες πληροφοριών καταλόγου, καταλόγους, παροχή κοινόχρηστων τηλεφώνων, παροχή υπηρεσίας με ειδικούς όρους, παροχή ειδικών ευκολιών σε πελάτες με ειδικές ανάγκες ή με ειδικές κοινωνικές ανάγκες ή/και παροχή μη γεωγραφικών υπηρεσιών.

β) διατίθεται σε όλους τους τελικούς χρήστες, συμπεριλαμβανομένων των χρηστών κοινοχρήστων τηλεφώνων, τουλάχιστον μία πλήρης τηλεφωνική υπηρεσία πληροφοριών καταλόγου.

➤ Ειδικά μέτρα για μειονεκτούντες χρήστες

Εφόσον κρίνεται αναγκαίο, κάθε κράτος λαμβάνει ειδικά μέτρα για να εξασφαλίζει, στους μειονεκτούντες τελικούς χρήστες, την πρόσβαση και την οικονομική προσιτότητα των διαθέσιμων στο κοινό τηλεφωνικών υπηρεσιών, συμπεριλαμβανομένης της πρόσβασης στις υπηρεσίες έκτακτης ανάγκης, τις υπηρεσίες πληροφοριών καταλόγου και τις υπηρεσίες καταλόγου, ισοδύναμες προς αυτές που παρέχονται στους λοιπούς τελικούς χρήστες.

➤ Προσιτότητα τιμολογίων

Οι ΕΡΑ παρακολουθούν την εξέλιξη και το επίπεδο των λιανικών τιμολογίων των υπηρεσιών, οι οποίες υπάγονται στις υποχρεώσεις παροχής καθολικής υπηρεσίας και οι οποίες παρέχονται από καθορισμένες επιχειρήσεις, ιδίως σε σχέση με τις εθνικές τιμές καταναλωτή και το εισόδημα.

Αναλόγως των εθνικών συνθηκών, τα κράτη μέλη μπορούν να υποχρεώνουν αυτές τις καθορισμένες επιχειρήσεις να παρέχουν τιμολογιακές επιλογές ή δέσμες τιμολογίων για τους καταναλωτές, οι οποίες είναι διαφορετικές από τους συνήθεις εμπορικούς όρους, προκειμένου να εξασφαλίζεται ότι τα άτομα με χαμηλό εισόδημα ή με ειδικές κοινωνικές ανάγκες δεν αποκλείονται από την πρόσβαση ή τη χρήση της διαθέσιμης στο κοινό τηλεφωνικής υπηρεσίας.

➤ Ρυθμιστικοί έλεγχοι των λιανικών υπηρεσιών

Εάν, ως αποτέλεσμα μιας ανάλυσης αγοράς, μία ΕΡΑ κρίνει ότι μια συγκεκριμένη λιανική αγορά δεν είναι επαρκώς ανταγωνιστική και καταλήξει στο συμπέρασμα ότι οι υποχρεώσεις που επιβάλλονται δυνάμει της οδηγίας για την πρόσβαση (2002/19/ΕΚ) δεν έχουν ως αποτέλεσμα την επίτευξη των στόχων του ευρωπαϊκού κανονιστικού πλαισίου, επιβάλλει ανάλογες κανονιστικές υποχρεώσεις στις επιχειρήσεις οι οποίες έχουν ανιχνευθεί ως έχουσες σημαντική ισχύ σε μια συγκεκριμένη λιανική αγορά⁸⁸.

Τα επιβαλλόμενα μέτρα, δύνανται να περιλαμβάνουν την υποχρέωση των προσδιοριζόμενων επιχειρήσεων να μην χρεώνουν υπερβολικές τιμές, να μην παρεμποδίζουν την είσοδο νεοεισερχόμενων στην αγορά, να μην προκαλούν

⁸⁸ Άρθρο 16 παρ.2 οδηγίας 2002/21/ΕΚ.

στρεβλώσεις στον ανταγωνισμό με τον καθορισμό ιδιαίτερα χαμηλών τιμών προς προσέλκυση πελατών, να μην παρέχουν με αθέμιτο τρόπο, προνόμια σε ειδικούς τελικούς χρήστες ούτε να δεσμοποιούν, χωρίς εύλογη αιτία, τις υπηρεσίες. Οι εθνικές κανονιστικές αρχές μπορούν ακόμη, να επιβάλλουν στις επιχειρήσεις αυτές κατάλληλα μέτρα περιορισμού των τιμών λιανικής, μέτρα για τον έλεγχο των επιμέρους τιμολογίων ή μέτρα για προσανατολισμό των τιμολογίων στο κόστος ή των τιμών σε συγκρίσιμες αγορές, προκειμένου να προστατεύουν τα συμφέροντα των τελικών χρηστών και παράλληλα να προωθούν τον πραγματικό ανταγωνισμό.

➤ Δικαιώματα τελικών χρηστών

Συμβάσεις: Οι καταναλωτές, όταν είναι συνδρομητές υπηρεσιών παροχής σύνδεσης και/ή πρόσβασης στο δημόσιο τηλεφωνικό δίκτυο, έχουν δικαίωμα για σύμβαση με επιχείρηση ή επιχειρήσεις που παρέχουν τις υπηρεσίες αυτές

Διαφάνεια και δημοσίευση πληροφοριών: Οι ΕΡΑ εξασφαλίζουν ότι διατίθενται στο κοινό, ιδίως σε όλους τους καταναλωτές, διαφανείς και ενημερωμένες πληροφορίες σχετικά με τις ισχύουσες τιμές και τιμολόγια, καθώς και τους τυποποιημένους όρους και προϋποθέσεις σχετικά με την πρόσβαση και τη χρήση τηλεφωνικών υπηρεσιών διαθέσιμων στους κοινούς χρήστες και τους καταναλωτές.

Ποιότητα υπηρεσιών - Ακεραιότητα του δικτύου: Οι ΕΡΑ δύνανται να απαιτούν από τις επιχειρήσεις που παρέχουν διαθέσιμες στο κοινό υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών, να δημοσιεύουν συγκρίσιμες, επαρκείς και ενημερωμένες πληροφορίες για τους τελικούς χρήστες, σχετικά με την ποιότητα των υπηρεσιών τους. Οι πληροφορίες διαβιβάζονται επίσης, κατόπιν αιτήματος, στην εθνική κανονιστική αρχή, πριν δημοσιευθούν.

Υπηρεσίες τηλεφωνητή και υπηρεσίες πληροφοριών καταλόγου: Οι ΕΡΑ εξασφαλίζουν το δικαίωμα των συνδρομητών των διαθέσιμων στο κοινό τηλεφωνικών υπηρεσιών, να καταχωρίζονται τα στοιχεία τους στον διαθέσιμο στο κοινό κατάλογο.

Ενιαίος ευρωπαϊκός αριθμός κλήσης έκτακτης ανάγκης: Οι ΕΡΑ εξασφαλίζουν ότι όλοι οι τελικοί χρήστες διαθέσιμων στο κοινό τηλεφωνικών υπηρεσιών, συμπεριλαμβανομένων των χρηστών των κοινόχρηστων τηλεφώνων, έχουν τη δυνατότητα να καλούν ατελώς τις υπηρεσίες έκτακτης ανάγκης, χρησιμοποιώντας τον ενιαίο ευρωπαϊκό αριθμό κλήσης έκτακτης ανάγκης (112)

➤ Συγκεκριμένες ευκολίες και υπηρεσίες:

- Αναλυτικοί λογαριασμοί

- Δωρεάν επιλεκτική φραγή κλήσεων για εξερχόμενες κλήσεις
- Συστήματα προπληρωμής
- Σταδιακή αποπληρωμή τελών σύνδεσης
- Μη εξόφληση λογαριασμών

Φορητότητα αριθμού⁸⁹: Οι ΕΡΑ οφείλουν να εξασφαλίζουν ότι, όλοι οι συνδρομητές των διαθέσιμων στο κοινό τηλεφωνικών υπηρεσιών, συμπεριλαμβανομένων των κινητών υπηρεσιών, μπορούν να διατηρούν, μετά την υποβολή αίτησης, τον αριθμό ή τους αριθμούς τους, ανεξαρτήτως της επιχείρησης που παρέχει την υπηρεσία.

Εξώδικη επίλυση διαφορών⁹⁰: Διάθεση διαφανών, απλών και μη δαπανηρών εξώδικων διαδικασιών για την αντιμετώπιση των ανεπίλυτων διαφορών οι οποίες αφορούν τους καταναλωτές και σχετίζονται με θέματα που καλύπτονται από την παρούσα οδηγία.

3.10. Οδηγία 2002/77/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Σεπτεμβρίου 2002 σχετικά με τον ανταγωνισμό στις αγορές δικτύων και υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών.

3.10.1. Πεδίο εφαρμογής

Η οδηγία αυτή συνεχίζει την τάση της ελευθέρωσης του τομέα των επικοινωνιών, η οποία έχει ξεκινήσει από την Επιτροπή το 1999 και συμπληρώνει το ισχύον ευρωπαϊκό κανονιστικό πλαίσιο για τα δίκτυα και τις υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών το οποίο απαρτίζεται από μια γενική οδηγία και τέσσερις ειδικές οδηγίες της 7ης Μαρτίου 2002.

⁸⁹ Άρθρο 30 της οδηγίας.

⁹⁰ Άρθρο 34 της οδηγίας.

3.10.2. Διευκρινίσεις της έννοιας των ηλεκτρονικών επικοινωνιών

Σύμφωνα με τη νέα οδηγία, οι όροι "τηλεπικοινωνιακές υπηρεσίες" και "τηλεπικοινωνιακά δίκτυα" αντικαθίστανται από τους όρους "υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών"⁹¹ και "δίκτυα ηλεκτρονικών επικοινωνιών"⁹² οι οποίοι περιλαμβάνουν όλες τις υπηρεσίες, οι οποίες ασχολούνται με τη μεταφορά σημάτων με τη χρήση καλωδίου, ραδιοσημάτων, οπτικού ή άλλου ηλεκτρομαγνητικού μέσου, συμπεριλαμβανομένων, τη μετάδοση ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών προγραμμάτων.

Ειδικότερα, τα κράτη μέλη δεν επιτρέπεται να χορηγούν ή να διατηρούν σε ισχύ αποκλειστικά ή ειδικά δικαιώματα για τη δημιουργία ή/και τη λειτουργία δικτύων ηλεκτρονικών επικοινωνιών ή για την παροχή διαθέσιμων στο κοινό υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών. Πρέπει να λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα ώστε να εξασφαλίσουν σε κάθε επιχείρηση το δικαίωμα παροχής υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών ή εγκατάστασης ή επέκτασης ή λειτουργίας δικτύων ηλεκτρονικών επικοινωνιών, και να φροντίζουν ώστε να μην επιβάλλονται ή να μη διατηρούνται περιορισμοί όσον αφορά την παροχή υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών μέσω δικτύων ηλεκτρονικών επικοινωνιών που έχουν εγκαταστήσει οι φορείς παροχής υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών, μέσω υποδομών που διαθέτουν τρίτοι ή μέσω κοινών δικτύων, άλλων εγκαταστάσεων ή θέσεων, με την επιφύλαξη των διατάξεων των οδηγιών 2002/19/EK, 2002/20/EK, 2002/21/EK και 2002/22/EK.

3.10.3. Κατάργηση των ειδικών και αποκλειστικών δικαιωμάτων για δίκτυα και υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών

Η βασική διάταξη της οδηγίας προβλέπει την κατάργηση των αποκλειστικών ή ειδικών δικαιωμάτων που χορηγούνται από τα κράτη μέλη για τη δημιουργία ή την παροχή δικτύων ηλεκτρονικών επικοινωνιών ή για την παροχή διαθέσιμων στο κοινό υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών. Πριν από τις 24 Ιουλίου 2003, κάθε κράτος μέλος όφειλε να λάβει τα αναγκαία μέτρα για να εγγυηθούν σε κάθε επιχείρηση το δικαίωμα να παρέχει υπηρεσίες ή να εκμεταλλεύεται δίκτυα, χωρίς διακρίσεις, σύμφωνα με ένα γενικό καθεστώς αδειοδότησης που αντικαθιστά το προγενέστερο σύστημα ειδικών ή αποκλειστικών δικαιωμάτων.

⁹¹ Άρθρο 1 παρ.3 οδηγίας: οι υπηρεσίες που παρέχονται συνήθως έναντι αμοιβής και των οποίων η παροχή συνίσταται εν όλω ή εν μέρει στη μεταφορά σημάτων σε δίκτυα ηλεκτρονικών επικοινωνιών, συμπεριλαμβανομένων των υπηρεσιών τηλεπικοινωνιών και των υπηρεσιών μετάδοσης σε δίκτυα που χρησιμοποιούνται από τον ραδιοτηλεοπτικό τομέα.

⁹² Άρθρο 1 παρ.1 οδηγίας: τα συστήματα μετάδοσης και, κατά περίπτωση, ο εξοπλισμός μεταγωγής ή δρομολόγησης και οι λοιποί πόροι που επιτρέπουν τη μεταφορά σημάτων, με χρήση καλωδίου, ραδιοσημάτων, οπτικού ή άλλου ηλεκτρομαγνητικού μέσου.

Η τάση προς την απελευθέρωση επεκτείνεται επίσης στις υπηρεσίες πληροφοριών καταλόγου, στις υποχρεώσεις καθολικής υπηρεσίας, στα δορυφορικά και τα δίκτυα καλωδιακής τηλεόρασης με στόχο την κατάργηση κάθε αδικαιολόγητου εμπόδιου που μπορεί να εμποδίσει την ανάπτυξη των ανταγωνιστικών υπηρεσιών.

3.11. Οδηγία 2002/58/EK⁹³ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Ιουλίου 2002, σχετικά με την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και την προστασία της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών.

3.11.1. Πεδίο εφαρμογής

Η παρούσα οδηγία καταργεί την οδηγία 97/66/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 15ης Δεκεμβρίου 1997 και μεταρρυθμίζει την υφιστάμενη νομοθεσία, σε ότι αφορά, τη διατήρηση του δικαιώματος στην ιδιωτική ζωή, και την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών. Σε αυτή προσεγγίζονται ορισμένα θέματα περισσότερο ή λιγότερο ευαίσθητα, όπως η φύλαξη των δεδομένων σύνδεσης από τα κράτη μέλη για την εξυπηρέτηση της αστυνομικής επιτήρησης (κατακράτηση δεδομένων), η αποστολή αυτόκλητων ηλεκτρονικών μηνυμάτων, η χρήση «cookies» και η αναγραφή προσωπικών δεδομένων στους δημόσιους καταλόγους συνδρομητών.

3.11.2. Θέματα που ρυθμίζονται:

Απόρρητο των επικοινωνιών⁹⁴

Η οδηγία υπενθυμίζει ως βασική αρχή ότι τα κράτη μέλη οφείλουν να εγγυώνται μέσω της εθνικής νομοθεσίας το απόρρητο των επικοινωνιών που πραγματοποιούνται μέσω του δημοσίου δικτύου ηλεκτρονικών επικοινωνιών. Ακόμη περισσότερο οφείλουν να απαγορεύουν σε κάθε άλλο πρόσωπο εκτός των χρηστών την ακρόαση, την υποκλοπή, την αποθήκευση των επικοινωνιών χωρίς τη συγκατάθεση των ενδιαφερομένων χρηστών.

⁹³ Επίσημη Εφημερίδα L 201, 31.07.2002.

⁹⁴ Άρθρο 5 της οδηγίας.

Κατακράτηση των δεδομένων⁹⁵

Τα κράτη μέλη δεν επιτρέπεται να αίρουν την προστασία των δεδομένων παρά μόνον όταν πρόκειται για τη διενέργεια ερευνών ποινικού χαρακτήρα ή για τη διαφύλαξη της εθνικής ασφάλειας, της εθνικής άμυνας και της δημόσιας ασφάλειας. Ένα τέτοιο μέτρο μπορεί να θεσπιστεί μόνον όταν αποτελεί «αναγκαίο, κατάλληλο και ανάλογο μέτρο σε μια δημοκρατική κοινωνία».

Δημόσιοι κατάλογοι συνδρομητών⁹⁶

Οι ευρωπαίοι πολίτες πρέπει να παρέχουν τη συγκατάθεσή τους πριν οι αριθμοί τηλεφώνου τους (σταθερού ή κινητού), η ηλεκτρονική διεύθυνσή τους και η διεύθυνση κατοικίας τους αναγραφούν στους δημόσιους καταλόγους συνδρομητών.

Αυτόκλητα ηλεκτρονικά μηνύματα («spamming»)⁹⁷

Η οδηγία πραγματοποιεί μια προσέγγιση «συγκατάθεσης» έναντι των αυτόκλητων ηλεκτρονικών μηνυμάτων εμπορικού χαρακτήρα, σύμφωνα με την οποία οι χρήστες οφείλουν να παρέχουν τη συγκατάθεσή τους προτού λάβουν τα εν λόγω μηνύματα. Το εν λόγω σύστημα συγκατάθεσης καλύπτει επίσης τα σύντομα μηνύματα (SMS) και τα λοιπά ηλεκτρονικά μηνύματα που λαμβάνονται σε οποιοδήποτε σταθερό ή κινητό τερματικό.

Cookies⁹⁸

Τα cookies συνίστανται σε κρυφές πληροφορίες που ανταλλάσσονται μεταξύ χρήστη του Διαδικτύου και ενός διακομιστή ιστού (web server) και αποθηκεύονται σε αρχείο στο σκληρό δίσκο του χρήστη. Οι πληροφορίες αυτές επέτρεπαν αρχικά τη διατήρηση των πληροφοριών. Η οδηγία προβλέπει σχετικά ότι οι χρήστες πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να αρνηθούν την τοποθέτηση κάποιου cookie ή παρόμοιας διάταξης στον τερματικό τους εξοπλισμό. Για να γίνει κάτι τέτοιο, πρέπει να δοθούν στους χρήστες σαφείς και ακριβείς πληροφορίες για τον προορισμό και το ρόλο τους.

⁹⁵ Άρθρο 15 της οδηγίας.

⁹⁶ Άρθρο 12 της οδηγίας.

⁹⁷ Άρθρο 13 της οδηγίας.

⁹⁸ Άρθρο 15 της οδηγίας.

Με την οδηγία για την προστασία της ιδιωτικής ζωής στο τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών, ολοκληρώνεται η παρουσίαση του ευρωπαϊκού ρυθμιστικού πλαισίου για τις τηλεπικοινωνίες. Ωστόσο κρίνω σκόπιμο να παρουσιάσω και δύο μη δεσμευτικά μέτρα τα οποία έμμεσα όμως συμβάλλουν στην λειτουργία των βασικών νομοθετημάτων.

3.12. Σύσταση της Επιτροπής της 9ης Οκτωβρίου 2014 σχετικά με σημαντικές αγορές προϊόντων και υπηρεσιών στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών, οι οποίες επιδέχονται εκ των προτέρων κανονιστική ρύθμιση, σύμφωνα με την οδηγία 2002/21/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με κοινό κανονιστικό πλαίσιο για δίκτυα και υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών.

Με την οδηγία 2002/21/EK θεσπίστηκε ένα νομοθετικό πλαίσιο για τον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών, με το οποίο επιδιώκεται μεταξύ άλλων, η σύγκλιση στους κλάδους των τηλεπικοινωνιών, των μέσων επικοινωνίας και της τεχνολογίας των πληροφοριών, μέσω της υπαγωγής του συνόλου των δικτύων και υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών στο πεδίο εφαρμογής του⁹⁹ (πλαίσιο).

Σύμφωνα με την οδηγία 2009/140/EK¹⁰⁰ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, στόχος του κανονιστικού πλαισίου είναι, μεταξύ άλλων, η σταδιακή μείωση των εκ των προτέρων τομεακών ρυθμίσεων, καθώς θα αναπτύσσεται ο ανταγωνισμός στην αγορά, ώστε τελικά οι ηλεκτρονικές επικοινωνίες να διέπονται αποκλειστικά από το δίκαιο του ανταγωνισμού.

3.12.1 Πεδίο εφαρμογής

Σκοπός λοιπόν της σύστασης ο οποίος συνάδει με τον ανωτέρω στόχο, είναι να προσδιοριστούν οι αγορές προϊόντων και υπηρεσιών για τις οποίες μπορεί να δικαιολογηθεί η εκ των προτέρων κανονιστική ρύθμιση σύμφωνα με το άρθρο 15

⁹⁹ Ανακοίνωση της 19ης Μαΐου 2010, της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών, με τίτλο «Ψηφιακό θεματολόγιο για την Ευρώπη» [COM(2010) 245 Επίσημη Εφημερίδα].

¹⁰⁰ Οδηγία 2009/140/EK, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Νοεμβρίου 2009, για την τροποποίηση των οδηγιών 2002/21/EK σχετικά με κοινό κανονιστικό πλαίσιο για δίκτυα και υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών, 2002/19/EK σχετικά με την πρόσβαση σε δίκτυα ηλεκτρονικών επικοινωνιών και συναφείς ευκολίες καθώς και με τη διασύνδεσή τους, και 2002/20/EK για την αδειοδότηση δικτύων και υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών.

παράγραφος 1 της οδηγίας 2002/21/ΕΚ¹⁰¹. Απώτερος σκοπός κάθε εκ των προτέρων ρυθμιστικής παρέμβασης είναι να αποφέρει οφέλη για τους τελικούς χρήστες καθιστώντας τις αγορές λιανικής πραγματικά ανταγωνιστικές σε διαρκή βάση.

Ο ορισμός των αγορών, όμως είναι δυνατόν να μεταβάλλεται με την πάροδο του χρόνου, διότι αφενός εξελίσσονται τα χαρακτηριστικά των προϊόντων και υπηρεσιών και αφετέρου αλλάζουν οι δυνατότητες υποκατάστασης της ζήτησης και της προσφοράς. Ως εκ τούτου, η παρούσα σύσταση αντικαθιστά τη σύσταση 2007/879/ΕΚ, η οποία άρχισε να ισχύει πριν από περισσότερα από έξι έτη και είναι αναγκαίο πλέον να αναθεωρηθεί.

Όσον αφορά τώρα, τις εκ των προτέρων κανονιστικές υποχρεώσεις, αυτές επιβάλλονται μόνο σε αγορές που δεν είναι πραγματικά ανταγωνιστικές, σύμφωνα με το άρθρο 16 παράγραφος 3 της οδηγίας 2002/21/ΕΚ¹⁰². Ανατρέχοντας τώρα, στην αιτιολογική σκέψη 27 της οδηγίας, οι αγορές που δεν είναι ανταγωνιστικές είναι εκείνες στις οποίες μία ή περισσότερες επιχειρήσεις διαθέτουν σημαντική ισχύ στην αγορά. Γι αυτές, δεν αρκούν μόνο επανορθωτικά μέτρα βάσει του εθνικού και του ενωσιακού δικαίου του ανταγωνισμού για την αντιμετώπιση του προβλήματος ανταγωνισμού. Επιπλέον, η ανάλυση του πραγματικού ανταγωνισμού θα πρέπει να περιλαμβάνει ανάλυση του κατά πόσον η αγορά θα είναι ανταγωνιστική στο μέλλον και, κατ' επέκταση, του κατά πόσον η τυχόν απουσία πραγματικού ανταγωνισμού έχει διαρκή χαρακτήρα.

3.12.2 Προσδιορισμός αγορών

Αρχίζοντας λοιπόν να μιλάμε για τον τρόπο προσδιορισμού των αγορών χονδρικής από την Επιτροπή και τις εθνικές αρχές, που επιδέχονται εκ των προτέρων ρύθμιση, αφετηρία είναι η ανάλυση των αντίστοιχων αγορών λιανικής. Η ανάλυση αγορών λιανικής διενεργείται με συνεκτίμηση των μελλοντικών προοπτικών όσον αφορά τη δυνατότητα υποκατάστασης της ζήτησης και ανάλογα την περίπτωση, της προσφοράς, σε δεδομένο χρονικό ορίζοντα. Κατά τον ορισμό των σχετικών

¹⁰¹ Διαδικασία καθορισμού της αγοράς: Μετά από δημόσια διαβούλευση και διαβούλευση με τις εθνικές κανονιστικές αρχές, η Επιτροπή εκδίδει σύσταση σχετικά με συναφείς αγορές προϊόντων και υπηρεσιών (στο εξής αποκαλούμενη "σύσταση"). Στη σύσταση προσδιορίζονται, σύμφωνα με το παράρτημα Ι, οι αγορές προϊόντων και υπηρεσιών στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών τα χαρακτηριστικά των οποίων είναι δυνατόν να αιτιολογούν την επιβολή των κανονιστικών υποχρεώσεων που ορίζονται στις ειδικές οδηγίες, με την επιφύλαξη των αγορών που, ενδεχομένως, προσδιορίζονται από το δίκαιο περί ανταγωνισμού, σε συγκεκριμένες περιπτώσεις. Η Επιτροπή καθορίζει τις αγορές σύμφωνα με τις αρχές του δικαίου περί ανταγωνισμού.

¹⁰² Άρθρο 16 παρ.3 οδηγίας: Όταν μια εθνική κανονιστική αρχή συμπεραίνει ότι η αγορά είναι όντως ανταγωνιστική, δεν επιβάλλει ούτε διατηρεί καμία από τις ειδικές κανονιστικές υποχρεώσεις που αναφέρονται στην παράγραφο 2 του παρόντος άρθρου. Σε περιπτώσεις όπου υφίστανται ήδη τομεακές κανονιστικές υποχρεώσεις, η αρχή αίρει τις υποχρεώσεις αυτές που έχουν επιβληθεί σε επιχειρήσεις στη σχετική αγορά. Τα μέρη που επηρεάζονται από την άρση των υποχρεώσεων, ειδοποιούνται εγκαίρως.

αγορών¹⁰³ λοιπόν, οι εθνικές ρυθμιστικές αρχές θα πρέπει να προσδιορίζουν μια γεωγραφική περιοχή όπου οι συνθήκες ανταγωνισμού είναι παρόμοιες ή επαρκώς ομοιογενείς και η οποία διακρίνεται από γειτονικές περιοχές όπου επικρατούν αισθητά διαφορετικές συνθήκες ανταγωνισμού, λαμβάνοντας ιδιαίτερα υπόψη το ζήτημα του κατά πόσον η επιχείρηση με δυνητικά σημαντική ισχύ στην αγορά ενεργεί ομοιόμορφα στο σύνολο της οικείας περιοχής δικτύου ή αντιμετωπίζει αισθητά διαφορετικές συνθήκες ανταγωνισμού, σε βαθμό ώστε οι δραστηριότητές της να περιορίζονται σε ορισμένες περιοχές. Οι μελλοντικές προοπτικές θα πρέπει να εστιάζονται στην ανταγωνιστικότητα των αγορών λιανικής, χωρίς να ληφθεί υπόψη η ρύθμιση αν διαπιστωθεί σημαντική ισχύς στην αγορά. Όμως στην ανάλυση θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τα ισχύοντα είδη κανονιστικών υποχρεώσεων στις αγορές λιανικής ή χονδρικής, και ξεκινώντας απ αυτά (σημείο εκκίνησης για τις επικρατούσες συνθήκες) να εκτιμώνται οι μελλοντικές προοπτικές της αγοράς, αν δηλαδή η αγορά θα είναι ανταγωνιστική στο μέλλον και αν η τυχόν απουσία ανταγωνισμού έχει διαρκή χαρακτήρα, λαμβανομένων υπόψη των αναμενόμενων ή προβλέψιμων εξελίξεων στην αγορά.

Αποτέλεσμα των ανωτέρω, είναι ότι εάν η αγορά λιανικής δεν έχει προοπτικές να είναι πραγματικά ανταγωνιστική χωρίς εκ των προτέρων ρύθμιση, θα πρέπει να αξιολογηθούν οι αντίστοιχες αγορές χονδρικής, οι οποίες επιδέχονται εκ των προτέρων ρύθμιση σύμφωνα με το άρθρο 16 της οδηγίας 2002/21/EK. Στις αγορές χονδρικής λοιπόν κατά την ανάλυση των ορίων και της ισχύος στην αγορά, για να κριθεί αν είναι πραγματικά ανταγωνιστικές, θα πρέπει να ληφθούν υπόψη οι άμεσες και έμμεσες ανταγωνιστικές πιέσεις, ανεξαρτήτως αν αυτές απορρέουν από τα δίκτυα ή τις υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών ή από άλλα είδη υπηρεσιών ή εφαρμογών που είναι συγκρίσιμα από την άποψη των τελικών χρηστών. Αντιθέτως, εάν η εξεταζόμενη αγορά λιανικής έχει προοπτικές να είναι πραγματικά ανταγωνιστική χωρίς εκ των προτέρων ρύθμισή της ή των αντίστοιχων αγορών χονδρικής, αυτό θα πρέπει να οδηγεί την εθνική ρυθμιστική αρχή στο συμπέρασμα ότι δεν χρειάζεται πλέον ρύθμιση σε επίπεδο χονδρικής, και στην περίπτωση αυτή, θα πρέπει να αξιολογούνται οι αντίστοιχες σημαντικές αγορές χονδρικής με απώτερο σκοπό την άρση της εκ των προτέρων κανονιστικής ρύθμισης.

3.12.3 Κριτήρια προσδιορισμού

Οι αγορές χονδρικής που απαριθμούνται στο παράρτημα της σύστασης 2014/710/EK, τις οποίες αναφέρω παρακάτω ως ρυθμιζόμενες αγορές, ενδέχεται να έχουν χαρακτηριστικά που να δικαιολογούν την εκ των προτέρων ρύθμιση, επειδή πληρούν συνολικά τα ακόλουθα τρία σωρευτικά κριτήρια, τα οποία χρησιμοποιήθηκαν και στις προηγούμενες εκδόσεις της σύστασης, για τον

¹⁰³ Σύμφωνα με το άρθρο 15 παράγραφος 3 της οδηγίας 2002/21/EK.

προσδιορισμό των αγορών που επιδέχονται εκ των προτέρων ρύθμιση. Όταν οι εθνικές ρυθμιστικές αρχές προσδιορίζουν άλλες αγορές πέραν εκείνων που παρατίθενται στο παράρτημα, θα πρέπει να αποδεικνύουν, και η Επιτροπή θα επαληθεύει, ότι πληρούνται **σωρευτικά** τα ακόλουθα τρία κριτήρια:

α) ύπαρξη υψηλών και μη παροδικών φραγμών εισόδου (διαρθρωτικοί, νομοθετικοί ή κανονιστικοί).

β) η διάρθρωση της αγοράς δεν τείνει προς πραγματικό ανταγωνισμό εντός του σχετικού χρονικού ορίζοντα, αν ληφθεί υπόψη η κατάσταση του βασιζόμενου στην υποδομή ανταγωνισμού και των λοιπών ειδών ανταγωνισμού, που αποτελούν το αίτιο των φραγμών εισόδου.

γ) το δίκαιο ανταγωνισμού και μόνο δεν αρκεί για την κατάλληλη αντιμετώπιση της ή των αδυναμιών που έχουν εντοπιστεί στην αγορά.

Η σωρευτική εφαρμογή των τριών κριτηρίων θα πρέπει να περιορίζει τον αριθμό των αγορών στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών, στις οποίες επιβάλλονται εκ των προτέρων κανονιστικές υποχρεώσεις, εξυπηρετώντας με τον τρόπο αυτό έναν από τους στόχους του κανονιστικού πλαισίου, και συγκεκριμένα δε τη σταδιακή μείωση, των τομεακών κανόνων που επιβάλλονται εκ των προτέρων καθώς αναπτύσσεται ο ανταγωνισμός στις αγορές. Εάν μια αγορά δεν πληροί οποιοδήποτε από τα τρία κριτήρια, αυτό υποδηλώνει ότι η συγκεκριμένη αγορά δεν θα πρέπει να χαρακτηρίζεται πλέον ως επιδεχόμενη εκ των προτέρων ρύθμιση.

3.12.4. Ρυθμιζόμενες αγορές

Αγορά 1: Χονδρική παροχή, σε σταθερή θέση, τερματισμού κλήσεων σε μεμονωμένα δημόσια τηλεφωνικά δίκτυα.

Αγορά 2: Τερματισμός φωνητικών κλήσεων σε μεμονωμένα δίκτυα κινητής τηλεφωνίας, σε επίπεδο χονδρικής.

Αγορά 3: α) Χονδρική παροχή τοπικής πρόσβασης σε σταθερή θέση β) Χονδρική παροχή κεντρικής πρόσβασης, σε σταθερή θέση, για προϊόντα μαζικής κατανάλωσης.

Αγορά 4: Χονδρική παροχή πρόσβασης υψηλής ποιότητας σε σταθερή θέση.

Στη σύσταση 2007/879, οι σχετικές αγορές προϊόντων και υπηρεσιών στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών, οι οποίες επιδέχονται εκ των προτέρων κανονιστική ρύθμιση, αναλύονταν σε επτά, αντίθετα με την νέα σύσταση η οποία όπως βλέπουμε παραπάνω τις χωρίζει σε τέσσερις. Ακριβώς από κάτω παραθέτω τις

αγορές τις παλαιότερης σύστασης διότι θα μας χρειαστούν στο τελευταίο κεφάλαιο της εργασίας, κατά την εξέταση των καταγγελιών.

Αγορές λιανικής

1. Πρόσβαση στο δημόσιο τηλεφωνικό δίκτυο σε σταθερή θέση για οικιακούς και μη οικιακούς καταναλωτές.

Αγορές χονδρικής

2. Εκκίνηση κλήσεων από το δημόσιο τηλεφωνικό δίκτυο που παρέχεται σε σταθερή θέση.

Για τις ανάγκες της παρούσας σύστασης, η εκκίνηση κλήσεων περιλαμβάνει τη μεταφορά τοπικών κλήσεων και οριοθετείται κατά τρόπο που συμβαδίζει με τα όρια για τις αγορές διαβίβασης κλήσεων και τερματισμού κλήσεων στο δημόσιο τηλεφωνικό δίκτυο που παρέχεται σε σταθερή θέση.

3. Τερματισμός κλήσεων σε μεμονωμένα δημόσια τηλεφωνικά δίκτυα που παρέχονται σε σταθερή θέση.

Για τις ανάγκες της παρούσας σύστασης, ο τερματισμός κλήσεων περιλαμβάνει τη μεταφορά τοπικών κλήσεων και οριοθετείται κατά τρόπο που συμβαδίζει με τα όρια για την αγορά εκκίνησης κλήσεων και την αγορά διαβίβασης κλήσεων στο δημόσιο τηλεφωνικό δίκτυο που παρέχεται σε σταθερή θέση.

4. Χονδρική αγορά (φυσικής) πρόσβασης σε υποδομή δικτύου (συμπεριλαμβάνονται μεριζόμενη πρόσβαση ή πλήρως αποδεσμοποιημένη πρόσβαση) σε σταθερή θέση.

5. Ευρυζωνική πρόσβαση χονδρικής.

Η αγορά αυτή καλύπτει τη μη φυσική ή εικονική δικτυακή πρόσβαση, συμπεριλαμβανομένης της πρόσβασης «διφυορεύματος» σε σταθερή θέση. Η αγορά αυτή βρίσκεται στα κατάντη της φυσικής πρόσβασης που καλύπτεται από την ανωτέρω αγορά 4, με την έννοια ότι η ευρυζωνική πρόσβαση χονδρικής μπορεί να δομηθεί με χρησιμοποίηση της φυσικής πρόσβασης σε συνδυασμό με άλλα στοιχεία.

6. Χονδρική αγορά τερματικών τμημάτων μισθωμένων γραμμών, ανεξάρτητα από την τεχνολογία που χρησιμοποιείται για την παροχή μισθωμένης ή αποκλειστικής χωρητικότητας.

7. Τερματισμός φωνητικών κλήσεων μεμονωμένα κινητά δίκτυα.

3.13. Κατευθυντήριες γραμμές της Επιτροπής για την ανάλυση αγοράς και την εκτίμηση της σημαντικής ισχύος στην αγορά βάσει του κοινοτικού πλαισίου κανονιστικών ρυθμίσεων για τα δίκτυα και τις υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών (2002/C 165/03)

3.13.1 Πεδίο εφαρμογής

Οι κατευθυντήριες γραμμές έχουν ως στόχο να καθοδηγήσουν τις ΕΡΑ στην άσκηση των νέων αρμοδιοτήτων τους για τον προσδιορισμό των αγορών και την εκτίμηση της σημαντικής ισχύος στην αγορά (ΣΙΑ), και έχουν εγκριθεί από την Επιτροπή σύμφωνα με το άρθρο 15 παράγραφος 2 της οδηγίας πλαίσιο, μετά από διαβούλευση με τις αρμόδιες εθνικές αρχές και κατόπιν δημόσιας διαβούλευσης.

Βάσει του πλαισίου κανονιστικών ρυθμίσεων του 1998, τα τμήματα αγοράς του τηλεπικοινωνιακού τομέα τα οποία υπόκεινταν σε εκ των προτέρων ρύθμιση, ορίζονταν στις σχετικές οδηγίες, με σημαντική διαφορά το ότι οι αγορές δεν ήταν οριζόμενες σύμφωνα με τις αρχές του δικαίου περί ανταγωνισμού. Στα εν λόγω τμήματα αγοράς λοιπόν, τα οποία ορίζονταν βάσει του πλαισίου κανονιστικών ρυθμίσεων του 1998, οι ΕΡΑ είχαν την εξουσία να χαρακτηρίζουν μία επιχείρηση ως έχουσα σημαντική ισχύ στην αγορά, εφόσον η επιχείρηση αυτή κατείχε μερίδιο αγοράς 25 %, με δυνατότητα απόκλισης από το όριο αυτό λαμβανομένων υπόψη, α) της ικανότητας της επιχείρησης να επηρεάζει την αγορά, β) του κύκλου εργασιών της σε σχέση με το μέγεθος της αγοράς, γ) του ελέγχου των μέσων πρόσβασης σε τελικούς χρήστες από αυτήν, δ) την πρόσβασή της σε χρηματοδοτικούς πόρους και ε) την εμπειρία της στην παροχή προϊόντων και υπηρεσιών στην εν λόγω αγορά.

Βάσει όμως του νέου πλαισίου κανονιστικών ρυθμίσεων¹⁰⁴, Α) οι προς ρύθμιση αγορές ορίζονται σύμφωνα με τις αρχές του ευρωπαϊκού δικαίου περί ανταγωνισμού. Β) Οι αγορές αυτές αναφέρονται από την Επιτροπή στην σύστασή της για τις σχετικές αγορές προϊόντων και υπηρεσιών βάσει του άρθρου 15 παράγραφος 1 της οδηγίας-πλαίσιο. Γ) Εφόσον δικαιολογείται από εθνικές ιδιαιτερότητες, είναι δυνατός ο ορισμός και άλλων αγορών εκ μέρους των ΕΡΑ, σύμφωνα με τις

¹⁰⁴ Βλέπε Ν.4070/2012, άρθρο 1.

διαδικασίες που ορίζουν τα άρθρα 6 και 7 της οδηγίας πλαίσιο. Δ) Στην περίπτωση διακρατικών αγορών οι οποίες είναι δεκτικές για εκ των προτέρων ρύθμιση, αυτές προσδιορίζονται όπου είναι αναγκαίο από την Επιτροπή σε απόφαση για τις σχετικές διακρατικές αγορές βάσει του άρθρου 15 παράγραφος 4 της οδηγίας-πλαίσιο.

Σε όλες τις ανωτέρω αγορές, οι ΕΡΑ μπορούν να παρεμβαίνουν και να επιβάλλουν υποχρεώσεις στις επιχειρήσεις μόνον εφόσον οι αγορές θεωρούνται μη επαρκώς ανταγωνιστικές, λόγω ύπαρξης τέτοιου είδους επιχειρήσεων οι οποίες κατέχουν θέση που ισοδυναμεί με δεσπόζουσα, κατά την έννοια του άρθρου 102 της ΣΛΕΕ. Η έννοια της δεσπόζουσας θέσης έχει οριστεί από τη νομολογία του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ως η θέση οικονομικής ευρωστίας που επιτρέπει σε μία επιχείρηση να συμπεριφέρεται σε σημαντικό βαθμό ανεξάρτητα από τους ανταγωνιστές, τους πελάτες και σε τελική ανάλυση τους καταναλωτές. Κατά συνέπεια, στο νέο πλαίσιο κανονιστικών ρυθμίσεων, αντίθετα με το παλαιό πλαίσιο του 1998, η Επιτροπή και οι ΕΡΑ στηρίζονται σε αρχές και μεθόδους που προβλέπει το δίκαιο περί ανταγωνισμού, για τον καθορισμό των αγορών που θα αποτελέσουν αντικείμενο εκ των προτέρων ρύθμισης και για την εκτίμηση του κατά πόσον οι επιχειρήσεις κατέχουν σημαντική ισχύ στις εν λόγω αγορές.

3.13.2. Θέματα που ρυθμίζονται

Αναλυτικότερα, οι εν λόγω κατευθυντήριες γραμμές ασχολούνται ειδικότερα με τα ακόλουθα θέματα:

- Τον προσδιορισμό της γεωγραφικής διάστασης εκείνων των αγορών προϊόντων και υπηρεσιών που αναφέρονται στη σύσταση.
- Τη διενέργεια ανάλυσης της αγοράς¹⁰⁵ σχετικά με τους ισχύοντες όρους ανταγωνισμού στις αγορές οι οποίες έχουν εντοπιστεί στη σύσταση, την απόφαση και από τις ΕΡΑ,
- Τον εντοπισμό των σχετικών εθνικών ή τοπικών αγορών προϊόντων και υπηρεσιών οι οποίες δεν αναφέρονται στη σύσταση, όταν αυτό δικαιολογείται από ειδικές εθνικές περιστάσεις και σύμφωνα με τις διαδικασίες που ορίζονται στα άρθρα 6 και 7 της οδηγίας πλαίσιο,
- Τον προσδιορισμό των επιχειρήσεων με ΣΙΑ (μετά από ανάλυση αγοράς), στη σχετική αγορά και την επιβολή των εκ των προτέρων ρυθμιστικών υποχρεώσεων σύμφωνα με τους όρους του πλαισίου κανονιστικών ρυθμίσεων, όπως περιγράφονται στα τμήματα 3 και 4 των κατευθυντήριων γραμμών,

¹⁰⁵ Η μεθοδολογία ανάλυσης της αγοράς, αναφέρεται στο τρίτο τμήμα των κατευθυντήριων γραμμών.

— Την συνδρομή των κρατών μελών και των ΕΡΑ κατά την εφαρμογή του άρθρου 11 παράγραφος 1 στοιχείο στ) της οδηγίας περί αδειοδότησης και του άρθρου 5 παράγραφος 1 της οδηγίας πλαίσιο, εξασφαλίζοντας με τον τρόπο αυτό τη συμμόρφωση των επιχειρήσεων με την υποχρέωση παροχής των πληροφοριών που είναι αναγκαίες ώστε να μπορέσουν οι ΕΡΑ να προσδιορίσουν τις σχετικές αγορές και να εκτιμήσουν τη σημαντική ισχύ στην αγορά,

— Την καθοδήγηση των ΕΡΑ στη διαχείριση εμπιστευτικών πληροφοριών, που είναι πιθανόν να τους υποβληθούν από:

— επιχειρήσεις βάσει του άρθρου 11 παράγραφος 1 στοιχείο στ) της οδηγίας περί αδειοδότησης και του άρθρου 5 παράγραφος 1 της οδηγίας πλαίσιο, — τις εθνικές αρχές ανταγωνισμού (ΕΑΑ) στο πλαίσιο της συνεργασίας η οποία προβλέπεται στο άρθρο 3 παράγραφος 5 της οδηγίας πλαίσιο και — την Επιτροπή και κάποια ΕΡΑ στο πλαίσιο της συνεργασίας που προβλέπεται στο άρθρο 5 παράγραφος 2 της οδηγίας πλαίσιο.

3.13.3. Διάρθρωση

Τέλος όσον αφορά την διάρθρωση των κατευθυντήριων γραμμών, χωρίζονται σε έξι τμήματα καθένα απ τα οποία έχει αντικείμενο:

Τμήμα 1: Γίνεται εισαγωγή και παρουσίαση του ιστορικού, του σκοπού, του πεδίου εφαρμογής και του περιεχομένου των κατευθυντήριων γραμμών.

Τμήμα 2: Περιγράφεται η μέθοδος που πρέπει να χρησιμοποιήσουν οι ΕΡΑ για τον προσδιορισμό του γεωγραφικού φάσματος των αγορών οι οποίες αναφέρονται στη Σύσταση καθώς και για τον ορισμό των σχετικών αγορών εκτός της σύστασης.

Τμήμα 3: Περιγράφονται τα κριτήρια για την εκτίμηση της ΣΙΑ σε μια σχετική αγορά.

Τμήμα 4: Παραθέτονται τα πιθανά συμπεράσματα στα οποία είναι δυνατόν να καταλήξουν οι ΕΡΑ από την ανάλυση των αγορών και περιγράφονται τα πιθανά μέτρα που είναι δυνατόν να ληφθούν.

Τμήμα 5: Περιγράφονται οι εξουσίες έρευνας των ΕΡΑ, προτείνονται διαδικασίες συντονισμού μεταξύ ΕΡΑ, και μεταξύ ΕΡΑ και ΕΑΑ, και περιγράφονται οι διαδικασίες συντονισμού και συνεργασίας μεταξύ ΕΡΑ και Επιτροπής.

Τμήμα 6: Περιγράφονται διαδικασίες δημόσιας διαβούλευσης και δημοσιοποίησης των προτεινόμενων από τις ΕΡΑ αποφάσεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Η ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΚΑΙ ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΩΝ

4.1. Ανεξάρτητες Διοικητικές Αρχές

Αν και στη παρούσα διπλωματική, το κατεξοχήν όργανο που μας ενδιαφέρει είναι η Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων, θεωρώ απαραίτητο να μιλήσω σύντομα για τον ορισμό και τα χαρακτηριστικά των ανεξάρτητων διοικητικών αρχών, μία από τις οποίες είναι και η ΕΕΤΤ.

4.1.1. Ορισμός

Ανεξάρτητες διοικητικές αρχές, είναι οι διοικητικές αρχές του νομικού προσώπου του κράτους, οι οποίες είναι ανεξάρτητες απέναντι στην εκτελεστική λειτουργία και ειδικότερα στην κυβέρνηση.

Τα τρία εννοιολογικά στοιχεία που προκύπτουν απ τον παραπάνω ορισμό, είναι:

1. Αρχές του νομικού προσώπου του κράτους.

Είναι όργανα δηλαδή του νομικού προσώπου του κράτους που ασκούν αποφασιστική αρμοδιότητα και συνεπώς οι λειτουργοί και υπάλληλοι των Αρχών αυτών είναι δημόσιοι λειτουργοί και υπάλληλοι και το κράτος είναι υπεύθυνο για πράξεις ή παραλείψεις τους.

2. Διοικητικές Αρχές¹⁰⁶.

Είναι όργανα της εκτελεστικής λειτουργίας, δηλαδή διοικητικά του κράτους όργανα, επιφορτισμένα με την αρμοδιότητα να εκδίδουν εκτελεστές διοικητικές πράξεις. Στις αρχές ανατίθενται σημαντικοί τομείς της εκτελεστικής λειτουργίας, τους οποίους δεν θα μπορούσαν να διαχειριστούν με επιτυχία τα παραδοσιακά όργανά της. Έτσι επιδιώκεται η εξασφάλιση της αμεροληψίας κατά την διαχείριση αυτών των τομέων.

3. Ανεξάρτητες Αρχές.

Οι Α.Δ.Α δεν υπάγονται στην ιεραρχική εξουσία της κυβέρνησης, δεν τους ασκείται δηλαδή κανένας διοικητικός έλεγχος είτε στα μέλη τους είτε στις πράξεις

¹⁰⁶ Βλ. Γ. Παπαχατζή, Σύστημα του ισχύοντος στην Ελλάδα διοικητικού δικαίου, 7^η έκδοση σελ/234 και Μ. Στασινοπούλου, Δίκαιο των Διοικητικών Πράξεων, 1951 σελ. 56.

που εκδίδουν. Οι εν λόγω Αρχές υπάγονται ωστόσο στον δικαστικό και κοινοβουλευτικό έλεγχο. Η ανεξαρτησία των Αρχών αυτών, αποτελεί ουσιώδες εννοιολογικό στοιχείο, το οποίο τις διακρίνει από άλλες διοικητικές αρχές, και εξασφαλίζεται με την κατοχύρωση της προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας των μελών τους.

4.1.2. Βασικά χαρακτηριστικά

Ως βασικά χαρακτηριστικά των ανεξάρτητων αρχών, μπορούν να παρατεθούν τα εξής, που παράλληλα αποτελούν και κριτήρια ιδιότητας :

- α. συλλογικότητα του οργάνου.
- β. λειτουργική ανεξαρτησία.
- γ. προσωπική και λειτουργική ανεξαρτησία των μελών.
- δ. διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια του οργάνου (οργανωτική ανεξαρτησία).
- ε. υπόδειξη των μελών του οργάνου από μη κυβερνητικούς φορείς (πολιτική ανεξαρτησία).
- στ. ορισμένη θητεία των μελών του.
- ζ. εθνική εμβέλεια των αρμοδιοτήτων του.
- η. εξοπλισμός του οργάνου με κανονιστικές, γνωμοδοτικές, διαιτητικές και εξελεγκτικές αρμοδιότητες.

Ομαδοποιώντας τα παραπάνω χαρακτηριστικά θα μπορούσαμε να μιλήσουμε για:

- Ανεξαρτησία πολιτική και κατ' επέκταση οργανωτική, λειτουργική και οικονομική καθώς και
- Ευρύτητα αρμοδιοτήτων.

Ελληνικές Α.Δ.Α

- Συνήγορος του Πολίτη (ΣΥΠ)
- Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας (ΡΑΕ)
- Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης (ΕΣΡ)
- Ανώτατο Συμβούλιο Επιλογής Προσωπικού (ΑΣΕΠ)
- Αρχή Διατήρησης Απορρήτου των Επικοινωνιών (ΑΔΑΕ)
- Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα (ΑΠΔΕΠΧ)
- Επιτροπή Προστασίας Ανταγωνισμού (ΕΠΑ)
- Ρυθμιστική Αρχή Θαλάσσιων Ενδομεταφορών (ΡΑΘΕ)
- Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων (ΕΕΤΤ)

4.1.3. Εθνικές Κανονιστικές Αρχές

Η ΕΕΤΤ, αποτελεί στην ελληνική επικράτεια την Εθνική κανονιστική αρχή (ή αλλιώς ρυθμιστική αρχή) για τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών. Σύμφωνα με την οδηγία 2002/21/ΕΚ (άρθρο 8) και τον Ν.4070/2012 (άρθρο 3) ορίζονται οι στόχοι που πρέπει να επιδιώκουν οι Ε.Κ.Α ασκώντας τις αρμοδιότητές τους, οι οποίοι χωρίζονται σε 6 κατηγορίες.

- Βασικός στόχος λοιπόν είναι η ελεύθερη παροχή δικτύων και υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών.
- Η εξασφάλιση σε κάθε επιχείρηση του δικαιώματος παροχής υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών, εγκατάστασης, επέκτασης, λειτουργίας, ελέγχου και διάθεσης δικτύων ηλεκτρονικών επικοινωνιών.
- Η τήρηση της τεχνολογικής ουδετερότητας των κανονιστικών ρυθμίσεων που επιβάλλονται.
- Η προστασία και προαγωγή του ανταγωνισμού στην παροχή δικτύων και υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών και συναφών ευκολιών και υπηρεσιών, καθώς και των πολιτικών διασφάλισης του δημόσιου συμφέροντος, εξασφαλίζοντας πρώτον ότι οι χρήστες, συμπεριλαμβανομένων των μειονεκτούντων χρηστών, των ηλικιωμένων και των χρηστών με ειδικές κοινωνικές ανάγκες, αποκομίζουν το μέγιστο όφελος σε επίπεδο επιλογών, τιμής και ποιότητας. Δεύτερον εξασφαλίζοντας ότι δεν υφίσταται στρέβλωση ή άλλος περιορισμός του ανταγωνισμού στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών, και τέλος εξασφαλίζοντας την αποτελεσματική διαχείριση των ραδιοσυχνοτήτων και των αριθμοδοτικών πόρων.
- Η συμβολή στην ανάπτυξη της ενιαίας (εσωτερικής) ευρωπαϊκής αγοράς, μεριμνώντας καταρχήν για την άρση τυχόν υφιστάμενων εμποδίων στην παροχή δικτύων ηλεκτρονικών υπηρεσιών, συναφών ευκολιών και υπηρεσιών. Προωθώντας τη σύσταση και την ανάπτυξη διευρωπαϊκών δικτύων, τη διαλειτουργικότητα πανευρωπαϊκών υπηρεσιών, καθώς και τη δυνατότητα διατελεσματικής διασύνδεσης. Τέλος αναπτύσσοντας τη συνεργασία της με τις Εθνικές Ρυθμιστικές Αρχές άλλων Κρατών -Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με το Φορέα Ευρωπαϊκών Ρυθμιστικών Αρχών για τις Ηλεκτρονικές Επικοινωνίες (BEREC) και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ώστε να εξασφαλίζεται η συνεπής εφαρμογή του κοινοτικού πλαισίου ηλεκτρονικών επικοινωνιών.
- Η προαγωγή των συμφερόντων των χρηστών, εξασφαλίζοντας σε όλους τους πολίτες πρόσβαση στην καθολική υπηρεσία. Προβλέποντας απλές μη δαπανηρές διαδικασίες για προστασία των καταναλωτών κατά τις συναλλαγές τους με τους προμηθευτές και συμβάλλοντας στην εξασφάλιση υψηλού επιπέδου προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και της ιδιωτικής ζωής. Απαιτώντας την παροχή σαφών πληροφοριών, ιδίως

διαφάνεια των τιμολογίων και των όρων χρήσης των δημόσιων υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών, εξασφαλίζοντας τη διατήρηση της ακεραιότητας και της ασφάλειας των δημόσιων δικτύων επικοινωνιών και τέλος διασφαλίζοντας τη δυνατότητα των τελικών χρηστών να έχουν πρόσβαση, να διανέμουν και να χρησιμοποιούν εφαρμογές και υπηρεσίες της επιλογής τους.

4.2. Εισαγωγή

Σύμφωνα με το άρθρο 6 του Ν.4070, η ΕΕΤΤ αποτελεί την εθνική κανονιστική αρχή στο τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών και όραμά της, είναι να διασφαλίζει και να ενδυναμώνει τον υγιή ανταγωνισμό της αγοράς των ηλεκτρονικών επικοινωνιών και των ταχυδρομικών υπηρεσιών, να διευρύνει και να αναβαθμίζει διαρκώς τα δίκτυα και τις υπηρεσίες των ηλεκτρονικών επικοινωνιών και ταχυδρομείων, με απώτερο στόχο η χώρα μας να συμμετέχει ενεργά στην Κοινωνία της Γνώσης και κάθε πολίτης να απολαμβάνει υπηρεσίες και ευκολίες υψηλού επιπέδου.

Η Ε.Ε.Τ.Τ. είναι ανεξάρτητη διοικητική αρχή¹⁰⁷ με έδρα την Αθήνα και απολαμβάνει πλήρη διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια, ενεργώντας ανεξάρτητα μέσα στα πλαίσια των καθηκόντων που τις ανατίθενται σε σχέση με άλλους φορείς. Η Ε.Ε.Τ.Τ. μπορεί με απόφασή της, να εγκαθιστά και λειτουργεί γραφεία και σε άλλες πόλεις της Ελλάδας. Οι κανονιστικές αποφάσεις της, γνωστοποιούνται στον Υπουργό Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων και κάθε χρόνο υποβάλλει σε αυτόν και στον Πρόεδρο της Βουλής έκθεση πεπραγμένων. Τέλος η Ε.Ε.Τ.Τ. υποβάλλει στον Υπουργό Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων, κατόπιν αιτήματος αυτού, εκθέσεις για την κατάσταση του τομέα ηλεκτρονικών επικοινωνιών.

Η Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων, σύμφωνα με το άρθρο 6 του νόμου 4070/2012 αποτελεί τον Εθνικό Ρυθμιστή που ελέγχει, ρυθμίζει και εποπτεύει:

(α) την **αγορά των ηλεκτρονικών επικοινωνιών**, στην οποία δραστηριοποιούνται οι εταιρείες σταθερής και κινητής τηλεφωνίας, ασύρματων επικοινωνιών και διαδικτύου και

(β) την **ταχυδρομική αγορά**, στην οποία δραστηριοποιούνται οι εταιρείες παροχής ταχυδρομικών υπηρεσιών και υπηρεσιών ταχυμεταφοράς.

Στην παρούσα εργασία, θα εστιάσω μόνο στον πρώτο άξονα ευθύνης της ΕΕΤΤ, τις ηλεκτρονικές επικοινωνίες. Είναι σημαντικό να σημειώσουμε πως εκτός από Εθνικός Ρυθμιστής, η ΕΕΤΤ ασκεί τις αρμοδιότητες της Επιτροπής Ανταγωνισμού στις εν λόγω αγορές, και κατά συνέπεια οφείλει κατά την λειτουργία της, να διατηρεί σε ισορροπία τις σχέσεις, δρώντας ως φορέας της πολιτείας από τη μία και ως ρυθμιστής της αγοράς από την άλλη, η οποία προσφέρει στους καταναλωτές, στο κράτος και στις επιχειρήσεις, ποιοτικές

¹⁰⁷ Άρθρο 6 παρ.2 νόμου 4070/2012.

υπηρεσίες τηλεπικοινωνιών και ταχυδρομείων, σε προσιτές τιμές, συμβάλλοντας (α) στην ανάπτυξη της εθνικής οικονομίας προς όφελος των κατοίκων και των επισκεπτών της Ελλάδας και (β) στην εξάλειψη του ψηφιακού χάσματος σε όλες τις μορφές του.

4.3. Ιστορική αναφορά

Η πορεία προς την απελευθέρωση των τηλεπικοινωνιών, απαιτούσε την δημιουργία και τη δράση μιας ανεξάρτητης και <<ισχυρής>> αρχής, με σκοπό να ελέγχει την αποτελεσματική εφαρμογή της πολιτικής του Υπουργείου Μεταφορών και Επικοινωνιών.

Ιδρύθηκε έτσι το 1992 με τον Ν.2075, η ΕΕΤΤ με την επωνυμία τότε ως Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών (ΕΕΤ) έχοντας σαν κύριο καθήκον την εποπτεία της απελευθερωμένης αγοράς των τηλεπικοινωνιών, με κανονιστικές, διοικητικές, γνωμοδοτικές και ελεγκτικές αρμοδιότητες. Η λειτουργία της όμως ξεκίνησε το καλοκαίρι του 1995. Δύο χρόνια από την ίδρυσή της, με το νόμο 2246/94 ο οποίος καθόριζε τη σύσταση, τις αρμοδιότητες, τη συγκρότηση, τη λειτουργία και τα έσοδα της ΕΕΤΤ, παρατηρήθηκε περιορισμός σε σχέση με τον ιδρυτικό νόμο, όσον αφορά τις αρμοδιότητες και την αυτοτέλειά της. Πιο συγκεκριμένα η επιτροπή υποβιβάζεται σε γνωμοδοτικό όργανο που απολάμβανε διοικητικής και οικονομικής αυτοτέλειας εποπτευόμενη από τον Υπουργό Μεταφορών και Επικοινωνιών, ενώ τον εθνικό ρυθμιστή τηλεπικοινωνιών αποτελούσε η γενική γραμματεία επικοινωνιών, υπαγόμενη απευθείας στον Υπουργό Μεταφορών και Επικοινωνιών.

Με την ψήφιση του Ν.2668/98 ο οποίος καθόριζε τον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας του τομέα των ταχυδρομικών υπηρεσιών, ανατέθηκε στην ΕΕΤ και η ευθύνη για την εποπτεία και ρύθμιση της αγοράς των ταχυδρομικών υπηρεσιών και μετονομάστηκε έτσι σε Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών & Ταχυδρομείων, διευρύνοντας με αυτό τον τρόπο το πεδίο δράσης της.

Ο νεότερος νόμος 2867/2000 ενισχύει τον εποπτικό, ελεγκτικό και ρυθμιστικό ρόλο της ΕΕΤΤ, κατοχυρώνοντάς την ταυτόχρονα ως ανεξάρτητη αρχή¹⁰⁸ όπως αναφέρει το άρθρο 3. Με το νόμο 3431/2006 περί ηλεκτρονικών επικοινωνιών ο οποίος ενσωμάτωσε νέες ευρωπαϊκές ρυθμίσεις, και καθορίστηκε πλαίσιο παροχής δικτύων και υπηρεσιών και συναφών ευκολιών εντός της ελληνικής επικράτειας, διευρύνθηκαν ακόμη περισσότερο οι αρμοδιότητες της.

Με τον ισχύοντα Ν. 4070/2012 περί ηλεκτρονικών επικοινωνιών, (όπως τροποποιήθηκε με τους Ν.4146/2013 και Ν.4313/2014) ο ρόλος της ΕΕΤΤ ενισχύεται και διευρύνεται καθώς μέσα στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων της, προστίθεται η διαχείριση του φάσματος ραδιοσυχνοτήτων, η προστασία του καταναλωτή, η ανάλυση των αγορών και η αδειοδότηση κατασκευής κεραιών.

¹⁰⁸ Ν.2867/2000 άρθ. 3, παρ.2 << Η ΕΕΤΤ είναι ανεξάρτητη αρχή με έδρα την Αθήνα...>>.

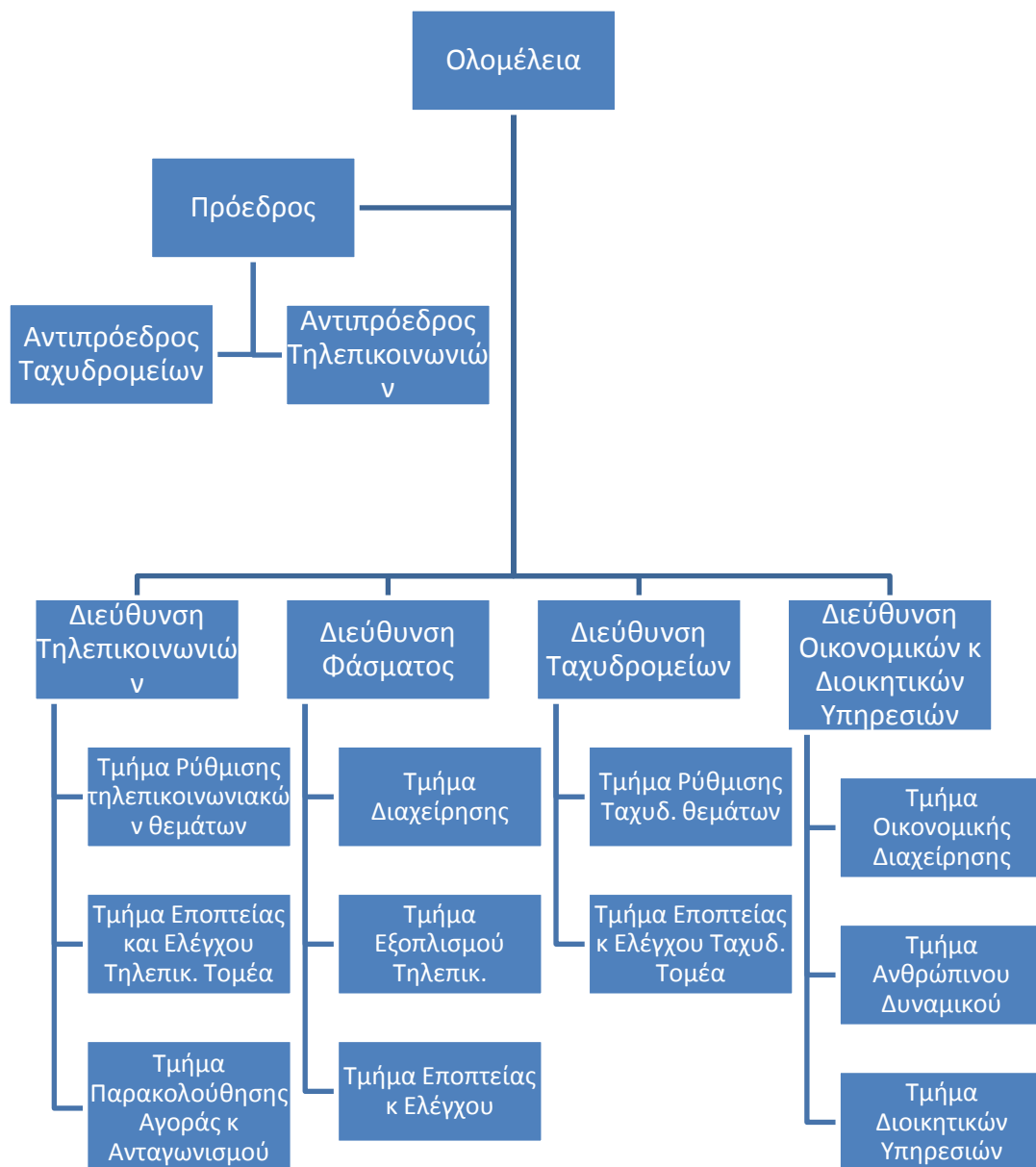
4.4. Διάρθρωση και οργανόγραμμα

Η διοίκηση της ΕΕΤΤ απαρτίζεται από εννεαμελή Ολομέλεια¹⁰⁹, της οποίας τα μέλη κατά την άσκηση του έργου τους απολαμβάνουν πλήρους προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας. Αποτελείται από τον πρόεδρο, δύο αντιπροέδρους (για τους τομείς ηλεκτρονικών επικοινωνιών και ταχυδρομικών υπηρεσιών αντίστοιχα), οι οποίοι διορίζονται από το Υπουργικό Συμβούλιο, ύστερα από πρόταση του Υπουργού Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων και γνώμη της Επιτροπής Θεσμών και Διαφάνειας της Βουλής. Τα υπόλοιπα έξι μέλη διορίζονται από τον Υπουργό Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων. Οι πράξεις διορισμού όλων των μελών δημοσιεύονται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Στα άρθρα 7, 8, και 10 του νόμου ορίζονται ειδικότερα ζητήματα όπως τα κωλύματα διορισμού των μελών, οι υποχρεώσεις τους, τα ασυμβίβαστα και η πειθαρχική διαδικασία σε περίπτωση παράβασης.

Τα θέματα προσωπικού της ΕΕΤΤ ορίζονται στο άρθρο 13 του νόμου. Συνολικά, λειτουργούν διακόσιες σαράντα επτά θέσεις προσωπικού. Παρακάτω παραθέτω ένα οργανόγραμμα της αρχής ώστε να κατανοήσουμε εύκολα τα τμήματα τα οποία την συναποτελούν.

¹⁰⁹ Άρθρο 6 παρ.1 Ν.4070/2012

4.5. Αρμοδιότητες

Η ΕΕΤΤ, έχει μια σειρά από αρμοδιότητες¹¹⁰ οι οποίες της αποδίδονται από τον νόμο:

- ✚ Παρακολουθεί τις εξελίξεις σε ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο και προάγει τους στόχους του Ευρωπαϊκού Ψηφιακού Θεματολογίου 2020¹¹¹ (Digital Agenda 2020).
- ✚ Βρίσκεται σε διαρκή συνεργασία με την Ελληνική Πολιτεία, (Κυβέρνηση, Βουλή, Δικαιοσύνη, άλλες ανεξάρτητες Αρχές) ώστε να συμβάλλει στην χάραξη πολιτικών και στρατηγικής για τις εποπτευόμενες αγορές.
- ✚ Συμμετέχει στη χάραξη μακροχρόνιων πολιτικών και σχεδίων επενδύσεων ευρυζωνικότητας.
- ✚ Καταγράφει, μετρά, κοστολογεί, ρυθμίζει και εποπτεύει τις αγορές φάσματος τηλεπικοινωνιών και ταχυδρομείων, ώστε να υπάρχει υγιής ανταγωνισμός σε επίπεδο τιμών και ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών αλλά και ορθή χρήση των διατιθέμενων εθνικών πόρων.
- ✚ Συμβάλλει στην δημιουργία ευνοϊκού περιβάλλοντος (φιλικού προς επενδύσεις) για την ανάπτυξη προηγμένων ευρυζωνικών υποδομών νέας γενιάς, δικτύων και καινοτόμων υπηρεσιών επικοινωνιών και ταχυδρομείων, από Παρόχους που συμμετέχουν στην ανάπτυξη και παροχή τέτοιων υπηρεσιών.
- ✚ Προάγει και Διασφαλίζει την αξιοποίηση σπάνιων εθνικών πόρων, όπως είναι το φάσμα ραδιοσυχνοτήτων, οι αριθμοδοτικοί πόροι και τα ονόματα χώρου.
- ✚ Ενισχύει την εμπιστοσύνη του κοινού (Καταναλωτές, Επιχειρήσεις, Πολίτες) στις προσφερόμενες υπηρεσίες επικοινωνιών, ενημερώνοντάς το και διευκολύνοντας την ισότιμη πρόσβασή του σε αυτές.
- ✚ Συμμετέχει στον εκσυγχρονισμό της Δημόσιας Διοίκησης, υιοθετώντας καινοτόμες πρακτικές ηλεκτρονικής διακυβέρνησης.
- ✚ Μετρά την πρόοδο σε εθνικό επίπεδο ώστε να βελτιώνεται η θέση της Χώρας ως μιας κοινωνίας της Γνώσης.
- ✚ Μετρά την εξάλειψη του ψηφιακού χάσματος ανάμεσα σε ευνοημένες και λιγότερο ευνοημένες ομάδες του πληθυσμού, γεωγραφικά, ηλικιακά, εισοδηματικά, κλπ.

¹¹⁰ Άρθρο 12 του Ν.4070/2012.

¹¹¹ Ψηφιακό θεματολόγιο για την Ευρώπη [COM(2010) 245]. Η οικονομική κρίση του 2008 αποκάλυψε ορισμένες διαρθρωτικές αδυναμίες της ευρωπαϊκής οικονομίας. Η στρατηγική Ευρώπη 2020 που εισήγαγε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 2010 αποτελεί μία από τις συνιστώσες απόκρισης στην κρίση. Καθορίζει στόχους σε θέματα απασχόλησης, παραγωγικότητας και κοινωνικής συνοχής. Το ψηφιακό θεματολόγιο για την Ευρώπη εγγράφεται στη στρατηγική Ευρώπη 2020 και αποτελεί μία από τις επτά εμβληματικές πρωτοβουλίες της, με κύριο στόχο τη δημιουργία ενιαίας ψηφιακής αγοράς που θα οδηγήσει την Ευρώπη σε μιαν έξυπνη, βιώσιμη, και χωρίς κοινωνικούς αποκλεισμούς ανάπτυξη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΕΤΤ ΣΤΟ ΤΟΜΕΑ ΤΩΝ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ

5.1. Εισαγωγή

Ο τομέας των ηλεκτρονικών επικοινωνιών, το 2013 σε παγκόσμιο επίπεδο, σημειώνει σημαντική μεγέθυνση λόγω της ζήτησης των καταναλωτών για ευρυζωνικές υπηρεσίες πρόσβασης με έμφαση στην κινητή ευρυζωνικότητα (πρόσβαση των πολιτών στην πληροφορία και τα συστήματα επικοινωνίας). Αντίθετα στην Ευρώπη, οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης φαίνεται πως επηρεάζουν σημαντικά το κλάδο με αποτέλεσμα τη στασιμότητα των μεγεθών και την τάση αναδιοργάνωσης της αγοράς.

Συγκεκριμένα, είδαμε να πραγματοποιούνται σημαντικές συγχωνεύσεις την τελευταία περίοδο τόσο σε μεγάλες ευρωπαϊκές αγορές¹¹² (Γερμανία¹¹³, Ηνωμένο Βασίλειο, Ισπανία), όσο και σε μικρότερες. Ως παράγοντες ανάπτυξης, φαίνονται να είναι οι υπηρεσίες μέσω δικτύων πρόσβασης νέας γενιάς καθώς και η κινητή ευρυζωνικότητα, τα οποία εμφανίζουν υψηλούς ρυθμούς υιοθέτησης από το κόσμο. Οι εξελίξεις αυτές επισημαίνουν την ανάγκη παρακολούθησης των ζητημάτων του ανταγωνισμού από τις Εθνικές Ρυθμιστικές Αρχές.

Στην Ελλάδα, σύμφωνα α) με την τελευταία δημοσιευμένη επισκόπηση αγορών 2013 της Εθνικής Επιτροπής Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων και β) την έκθεση πεπραγμένων 2014, ο τομέας τηλεπικοινωνιών παρουσίασε περαιτέρω συρρίκνωση το 2014, κατά 3% σε σχέση με το 2013 (5,4 δις. ευρώ) που κατέρχεται σε 5,24 δις. ευρώ. Η παρατεταμένη οικονομική κρίση, στη χώρα μας έχει ως αποτέλεσμα ο αριθμός των αδειοδοτημένων παρόχων που δραστηριοποιούνταν στους κυριότερους τομείς της αγοράς ηλεκτρονικών επικοινωνιών στο τέλος του 2013 να κατέλθει στους 598 έναντι 615 το 2012 και ο αριθμός των παρόχων κινητής τηλεφωνίας και των κύριων παρόχων στη σταθερή τηλεφωνία σε οκτώ στη σταθερή και τρεις στην κινητή αντίστοιχα. Αξίζει να σημειώσουμε ότι η αγορά, τα τελευταία χρόνια εμφανίζει τάσεις συγκέντρωσης λόγω της οικονομικής συγκυρίας, η οποία εντείνεται το 2014.

Στην ευρυζωνική αγορά

Ο αριθμός των ευρυζωνικών γραμμών ανήλθε σε 3.155.986 έναντι 2.913.191 στα τέλη του 2013 και 2.689.191 στα τέλη του 2012. Η ευρυζωνική διείσδυση έφτασε το 28,5% του πληθυσμού, έναντι 26,3% (το 2013) και 24,3 (το 2012).

¹¹² Στη Μ. Βρετανία πραγματοποιείται εξαγορά του δεύτερου μεγαλύτερου παρόχου VIRGIN Media από τη LIBERTY Global. Στην Αυστρία εξαγοράζεται η δεύτερη μεγαλύτερη εταιρία κινητής τηλεφωνίας της χώρας, η ORANGE Austria, από την HUTCHINSON WHAMPOA. Στην Ιρλανδία γίνεται εξαγορά της O2, θυγατρικής της TELEFONICA, επίσης από την HUTCHINSON WHAMPOA.

¹¹³ Είσοδος της VODAFONE στην αγορά καλωδιακής τηλεόρασης με εξαγορά της KABEL Deutschland, (του μεγαλύτερου παρόχου της χώρας). Εξαγορά (του δεύτερου μεγαλύτερου παρόχου της χώρας), της KABEL BW από την αμερικανικών συμφερόντων LIBERTY GLOBAL. Πρόταση από την ισπανική TELEFONICA πρόταση για εξαγορά της γερμανικής E PLUS (η οποία ολοκληρώθηκε εντός του 2014, μετά από εξέτασή της από τις αρμόδιες αρχές ανταγωνισμού).

Στην αγορά σταθερής τηλεφωνίας

Ο αριθμός των τηλεφωνικών γραμμών παρουσίασε μικρή μείωση το 2013 και έφτασε τις 43,3 γραμμές ανά 100 κατοίκους, έναντι 44,4 το Δεκέμβριο του 2012. Οι γραμμές του ΟΤΕ παρουσίασαν μείωση κατά 7,1%, ενώ οι γραμμές των εναλλακτικών παρόχων, αύξηση κατά 5,5%. Ως αποτέλεσμα, το μερίδιο του ΟΤΕ επί των τηλεφωνικών γραμμών μειώθηκε σε 59,4% το Δεκέμβριο του 2013, έναντι 62,4% το Δεκέμβριο του 2012 (στα μέσα του 2014 το μερίδιο του ΟΤΕ μειώνεται στο 58%).

Στην αγορά κινητών επικοινωνιών

Το 2014, ο αριθμός των συνδέσεων κινητής τηλεφωνίας ανήλθε σε 17.5 εκατ. ευρώ (έναντι 16,5 εκατ. ευρώ το 2013), εκ των οποίων τα 13 εκατ. ήταν ενεργές. Σύμφωνα με τα στοιχεία αγοράς (του 2013), συνολικά, η διείσδυση κινητής τηλεφωνίας στη χώρα μας έφθασε το 123%. Οι ενεργές συνδρομές παρουσίασαν μείωση κατά 2,7%, με τις συνδέσεις συμβολαίου να εμφανίζονται μειωμένες κατά 1,6% και τις συνδέσεις καρτοκινητής κατά 3,3%. Πιο συγκεκριμένα το μερίδιο της COSMOTE επί του συνολικού αριθμού συνδέσεων μειώθηκε το Δεκέμβριο του 2013 σε 45,3% (έναντι 48,5% το Δεκέμβριο του 2012). Αντίθετα, αυξήθηκαν τα μερίδια της VODAFONE και WIND που έφτασαν το Δεκέμβριο 2013 το 29,8% και 24,9% αντίστοιχα.

Στην αγορά διασύνδεσης

Στη σταθερή τηλεφωνία το 2013, η συλλογή κλήσεων μειώθηκε κατά 47% σε σχέση με το 2012, φθάνοντας τα 404 εκατ. λεπτά, γεγονός που αποδίδεται στην περαιτέρω αύξηση των γραμμών αδεσμοποίησης πρόσβασης τοπικού βρόγχου. Η μείωση του όγκου συλλογής κλήσεων αποδίδεται στη σημαντική αύξηση των γραμμών πλήρους ΑΠΤΒ, καθώς σε αυτή τη περίπτωση ο συνδρομητής συνδέεται απ' ευθείας στο δίκτυο του εναλλακτικού παρόχου, χωρίς να παρεμβάλλεται το δίκτυο του ΟΤΕ και κατά συνέπεια, χωρίς να υφίσταται ανάγκη συλλογής κλήσεων. Το φαινόμενο αυτό συνεχίζεται και το 2014 καθώς βλέπουμε να αυξάνονται οι γραμμές ΑΠΤΒ από 1.908.000 το 2013 σε 2.016.000 το δεκέμβρη του 2014. Στην κινητή τηλεφωνία μειώθηκαν περαιτέρω τα τέλη τερματισμού, με αποτέλεσμα το μέσο τέλος τερματισμού για το 2013 να διαμορφωθεί στα 1,19 ευρώλεπτά ανά λεπτό έναντι 1,27 ευρώλεπτών ανά λεπτό το 2012 (μείωση 6,3%).

Στη φορητότητα

Τέλος η φορητότητα¹¹⁴ διευκολύνοντας τους καταναλωτές που επιθυμούν να αλλάξουν πάροχο διατηρώντας τον αριθμό τους, τόσο στην κινητή όσο και στη

¹¹⁴ ΦΕΚ 1873/Β/31-07-2013.

σταθερή τηλεφωνία, παραμένει σημαντικός παράγοντας ενίσχυσης του ανταγωνισμού και παρατηρούμε ότι αυξάνεται κατά 28,1% σε σχέση με το 2012 (589.368 αριθμοί), ενώ το 2014 οι μεταφερθέντες αριθμοί ανέρχονται στους 495.032¹¹⁵. Στη σταθερή τηλεφωνία επίσης οι μεταφερθέντες αριθμοί αυξάνονται από 580.077 το 2013 (αύξηση 10,2% σε σχέση με το 2012) στους 621.032 το 2014.

5.2. Ρυθμιστικός ρόλος της ΕΕΤΤ

Η ΕΕΤΤ ως Εθνικός Ρυθμιστής της αγοράς ηλεκτρονικών επικοινωνιών, έχει την ευθύνη για τον έλεγχο και τη προστασία του ανταγωνισμού στο τομέα αυτό. Στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της λοιπόν, η ΕΕΤΤ ενσωματώνει κάθε φορά στην ελληνική έννομη τάξη, το ευρωπαϊκό νομικό πλαίσιο των ηλεκτρονικών επικοινωνιών, βασισμένη στον εκάστοτε ισχύοντα εθνικό νόμο καθώς και στο δίκαιο περί ανταγωνισμού.

Βάσει του ευρωπαϊκού κανονιστικού πλαισίου¹¹⁶, ο τομέας των ηλεκτρονικών επικοινωνιών χωρίζεται σε 18 επιμέρους αγορές οι οποίες υπόκεινται σε ρύθμιση. Η ΕΕΤΤ διεξάγει εμπεριστατωμένη ανάλυση και μελέτη για κάθε αγορά και επιβάλλει στους παρόχους που κατέχουν δεσπόζουσα θέση σε αυτήν, συγκεκριμένες υποχρεώσεις για τη διασφάλιση της αποτελεσματικότητας του ανταγωνισμού.

Οι ρυθμιστικές παρεμβάσεις της ΕΕΤΤ με βάση την ανάλυση των αγορών στοχεύουν:

- Στη διασφάλιση και ενδυνάμωση του υγιούς ανταγωνισμού.
- Στην ανάπτυξη της αγοράς ηλεκτρονικών επικοινωνιών.
- Στη βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών που απολαμβάνει ο καταναλωτής.
- Στη προστασία του καταναλωτή.
- Στη γενικότερη ενίσχυση της Εθνικής Οικονομίας, με την προσέλκυση επενδύσεων.

Περαιτέρω, βασικές αρμοδιότητες της ΕΕΤΤ είναι:

1. Να αδειοδοτεί τις επιχειρήσεις που ενδιαφέρονται να δραστηριοποιηθούν στην παροχή υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών.
2. Να εξετάζει συμφωνίες, εξαγορές και συγχωνεύσεις μεταξύ εταιρειών του χώρου.
3. Να διαχειρίζεται το Εθνικό Σχέδιο Αριθμοδότησης.
4. Να εκχωρεί δικαιώματα χρήσης ραδιοσυχνοτήτων και αριθμούς στους παρόχους ηλεκτρονικών επικοινωνιών.

¹¹⁵ Στοιχεία από Εθνική Βάση Δεδομένων Αναφοράς για την Φορητότητα (ΕΒΔΑΦ).

¹¹⁶ Οδηγία 2002/21/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 7ης Μαρτίου 2002, σχετικά με κοινό κανονιστικό πλαίσιο για δίκτυα και υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών (οδηγία πλαίσιο).

5. Να εκχωρεί Ονόματα Δικτυακών Τόπων με Κατάληξη [.gr].
6. Να εκδίδει Κώδικες Δεοντολογίας για την παροχή υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών.
7. Να ρυθμίζει τα θέματα ηλεκτρονικών υπογραφών, φορητότητας αριθμών, επιλογής και προεπιλογής φορέα.
8. Να απευθύνει οδηγίες, απαγορεύσεις και συστάσεις καθώς και να επιβάλει πρόστιμα ή άλλες διοικητικές κυρώσεις στις περιπτώσεις παραβάσεων της τηλεπικοινωνιακής νομοθεσίας περί προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού.
9. Να εκδίδει κανονισμούς για θέματα προστασίας του καταναλωτή.

Παράλληλα, η ΕΕΤΤ έχει καθοριστικό ρόλο όσον αφορά στην Καθολική Υπηρεσία¹¹⁷. Για τον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών, ως Καθολική Υπηρεσία ορίζεται ένα προκαθορισμένο ελάχιστο σύνολο τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών συγκεκριμένης ποιότητας που πρέπει να προσφέρεται με προσιτή τιμή σε όλους, ανεξάρτητα από τη γεωγραφική τους θέση. Συγκεκριμένα, η ΕΕΤΤ υποβάλλει εισηγήσεις στους αρμόδιους Υπουργούς για όλα τα ζητήματα αναφορικά με την Καθολική Υπηρεσία και εποπτεύει την παροχή της.

Στο πλαίσιο του εποπτικού της ρόλου, η ΕΕΤΤ πραγματοποιεί:

- Τον κοστολογικό έλεγχο και εγκρίνει τις τιμές του Οργανισμού Τηλεπικοινωνιών Ελλάδος.
- Έκτακτους και προγραμματισμένους επιτόπιους ελέγχους και αυτοψίες στις επιχειρήσεις ηλεκτρονικών επικοινωνιών.

Τα ελεγκτικά της συνεργεία:

- Διενεργούν αυτοψίες
- Λαμβάνουν στοιχεία και έγγραφα από το προσωπικό των εταιρειών που ελέγχθηκαν
- Συγκεντρώνουν πληροφορίες σχετικές με το αντικείμενο του ελέγχου.

Οι έλεγχοι αυτοί έχουν διττό στόχο: αφενός μεν την τήρηση της νομοθεσίας περί ηλεκτρονικών επικοινωνιών, τη διασφάλιση του ανταγωνισμού και την ομαλή λειτουργία της αγοράς σύμφωνα με την εθνική και κοινοτική νομοθεσία, αφετέρου δε, την προστασία των συμφερόντων των καταναλωτών. Οι παραπάνω λειτουργίες ολοκληρώνονται με τη διαρκή συλλογή στοιχείων της αγοράς καθώς και την παρακολούθηση των τάσεων αυτής.

¹¹⁷ Άρθρο. 2 Ν.4070/2012.

5.3. Ρυθμιστικές δράσεις της ΕΕΤΤ

5.3.1. Ορισμός σχετικών αγορών προϊόντων/ υπηρεσιών και γεωγραφικών αγορών.

Σύμφωνα με το κανονιστικό πλαίσιο¹¹⁸ για την παροχή δικτύων και υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών, η ΕΕΤΤ είναι υπεύθυνη για τον ορισμό και την ανάλυση των σχετικών αγορών στην ελληνική επικράτεια, καθώς και για την επιβολή των απαραίτητων κανονιστικών υποχρεώσεων όταν διαπιστώσει ότι μια αγορά δεν είναι επαρκώς ανταγωνιστική.

Κατά τον τρίτο γύρο ανάλυσης των αγορών ηλεκτρονικών επικοινωνιών¹¹⁹, η ΕΕΤΤ εξέτασε τις χονδρικές αγορές διασύνδεσης¹²⁰ λαμβάνοντας υπόψη τις εγχώριες συνθήκες, όπως διαμορφώθηκαν στο ενδιάμεσο διάστημα μεταξύ του δεύτερου γύρου και τα σχόλια που υποβλήθηκαν κατά την δημόσια διαβούλευση¹²¹ με την ελληνική αγορά. Έπειτα κοινοποίησε το προτεινόμενο σχέδιο μέτρων στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στο σώμα Ευρωπαίων Ρυθμιστών Ηλεκτρονικών επικοινωνιών και στις Εθνικές Ρυθμιστικές Αρχές των λοιπών κρατών μελών της ΕΕ.

Λαμβάνοντας υπόψιν λοιπόν τα τελικά σχόλια της Επιτροπής¹²², η ΕΕΤΤ εξέδωσε την απόφαση¹²³ 714/19/2014 με την οποία ρυθμίζει τις παρακάτω αγορές με γεωγραφικό εύρος την ελληνική επικράτεια:

1. Χονδρική Εκκίνηση κλήσεων στο δημόσιο τηλεφωνικό δίκτυο που παρέχεται σε σταθερή θέση
2. Χονδρικός Τερματισμός κλήσεων σε μεμονωμένα δίκτυα σε σταθερή θέση
3. Χονδρική Διαβίβαση στο σταθερό δημόσιο τηλεφωνικό δίκτυο

¹¹⁸ Οδηγία 2002/21/ΕΚ άρθρα 15,16

Νόμος 4070/2012 άρθρο 12

¹¹⁹ ΦΕΚ 1049/2014, 28 Απριλίου 2014

¹²⁰ Αγορές 2 και 3 της Σύστασης 2007/879/ΕΚ

¹²¹ Απόφαση ΕΕΤΤ 698/25/2013

¹²² Επιστολή Ευρωπαϊκής Επιτροπής C2014/1690(10.03.2014) με θέμα <<Υπόθεση EL/2014/1562: Εκκίνηση κλήσεων σε μεμονωμένα δημόσια τηλεφωνικά δίκτυα σε σταθερή θέση. Υπόθεση EL/2014/1563: Τερματισμός κλήσεων σε μεμονωμένα δημόσια τηλεφωνικά δίκτυα σε σταθερή θέση. Υπόθεση EL/2014/1564: Διαβιβαστικές υπηρεσίες στο δημόσιο τηλεφωνικό δίκτυο.

¹²³ ΦΕΚ 1049/Β/28/04/2014: Ορισμός των Αγορών (χονδρικής) Εκκίνησης Κλήσεων στο δημόσιο τηλεφωνικό δίκτυο που παρέχεται σε σταθερή θέση και Τερματισμού Κλήσεων σε μεμονωμένα δίκτυα σε σταθερή θέση, Καθορισμός Επιχειρήσεων με Σημαντική Ισχύ στις εν λόγω Αγορές και Υποχρεώσεις αυτών (3ος Γύρος Ανάλυσης).

5.3.2. Ορισμός επιχειρήσεων με Σημαντική Ισχύ στις ανωτέρω σχετικές αγορές

Εν συνέχεια κατόπιν του ορισμού των ανωτέρω αγορών, η ΕΕΤΤ διεξήγαγε ανάλυση σχετικά με το αν οι αγορές χονδρικής εκκίνησης και τερματισμού είναι επαρκώς ανταγωνιστικές και πιο συγκεκριμένα αν σε κάθε επιμέρους σχετική αγορά κάποια/ες επιχειρήσεις κατέχουν Σημαντική Ισχύ στην Αγορά (ΣΙΑ). Για να εκτιμήσει λοιπόν το επίπεδο ανταγωνισμού, στις ορισθείσες αγορές εκκίνησης και τερματισμού κλήσεων και να εξετάσει την ύπαρξη ΣΙΑ, η ΕΕΤΤ έλαβε υπόψιν, τα μερίδια αγοράς των επιχειρήσεων, τη πιθανότητα δυνητικού ανταγωνισμού, την ύπαρξη φραγμών εισόδου και τέλος την ύπαρξη ή μη αντισταθμιστικής αγοραστικής δύναμης που προέρχεται από πελάτες χονδρικής.

Το συμπέρασμα από την ανωτέρω ανάλυση, είναι ότι οι αγορές χονδρικής εκκίνησης και τερματισμού κλήσεων σε σταθερά δίκτυα¹²⁴, εξακολουθούν να χαρακτηρίζονται από έλλειψη αποτελεσματικού ανταγωνισμού, και πως:

- α) η εταιρία Οργανισμός Τηλεπικοινωνιών Ελλάδος(ΟΤΕ) θα πρέπει να οριστεί εκ νέου ως πάροχος με ΣΙΑ στις σχετικές χονδρικές αγορές εκκίνησης και τερματισμού κλήσεων στο δημόσιο τηλεφωνικό δίκτυο που παρέχεται σε σταθερή θέση και
- β) οι επιχειρήσεις που πληρούν τα κριτήρια (σημαντικής ισχύος στην αγορά, οι οποίες απαριθμούνται στο παράρτημα¹²⁵) θα πρέπει να ορισθούν ως επιχειρήσεις με Σημαντική Ισχύ στις ορισθείσες σχετικές αγορές ανά δίκτυο υπηρεσιών τερματισμού κλήσεων προς τελικούς χρήστες που παρέχονται σε σταθερή θέση.

5.3.3. Επιβολή κανονιστικών υποχρεώσεων

Βάση των ανωτέρω λοιπόν, η ΕΕΤΤ εξέτασε την ανάγκη διατήρησης ή τροποποίησης των κανονιστικών υποχρεώσεων που είχαν επιβληθεί στους παρόχους με ΣΙΑ (στα πλαίσια του δεύτερου γύρου ανάλυσης των αγορών) και πρότεινε την διατήρησή τους με ορισμένες τροποποιήσεις. Πιο συγκεκριμένα οι κυριότερες κανονιστικές υποχρεώσεις που προτάθηκαν προκειμένου να αντιμετωπιστεί η έλλειψη αποτελεσματικού ανταγωνισμού είναι οι εξής:

Α) Υποχρεώσεις ΟΤΕ

Υποχρέωση παροχής πρόσβασης και χρήσης συγκεκριμένων ευκολιών δικτύου για τις αγορές εκκίνησης και τερματισμού κλήσεων.

Υποχρέωση μη διακριτικής μεταχείρισης.

¹²⁴ Αγορές 2 και 3 παραρτήματος σύστασης 2007/879/ΕΚ.

¹²⁵ Παράρτημα 1, επιχειρήσεις με ΣΙΑ στην αγορά τερματισμού κλήσεων στο δίκτυό τους, ΦΕΚ 714/09/2014.

Υποχρέωση διαφάνειας.

Υποχρέωση λογιστικού διαχωρισμού για τις δραστηριότητες του ΟΤΕ που σχετίζονται με την εκκίνηση και τον τερματισμό κλήσεων σε δημόσια σταθερά δίκτυα.

Υποχρέωση ελέγχου τιμών και κοστολόγησης για τις υπηρεσίες εκκίνησης και τερματισμού καθώς και τις συναφείς ευκολίες.

B) Υποχρεώσεις Εταιριών Παραρτήματος Α

Υποχρέωση παροχής χονδρικού τερματισμού κλήσεων σε άλλους παρόχους δημοσίων δικτύων .

Υποχρέωση μη διακριτικής μεταχείρισης.

Υποχρέωση διαφάνειας.

Υποχρέωση ελέγχου τιμών για τις υπηρεσίες τερματισμού κλήσεων σε τελικούς χρήστες.

5.3.4. Άρση κανονιστικών υποχρεώσεων του ΟΤΕ στην χονδρική αγορά διαβιβαστικών υπηρεσιών στο σταθερό δημόσιο τηλεφωνικό δίκτυο

Τέλος, η ΕΕΤΤ για την αγορά υπ' αριθμόν τρία¹²⁶ σύμφωνα με τα οριζόμενα στην σύσταση 2007/879 σημείο 17 <<...για τις αγορές που δεν έχουν περιληφθεί στην παρούσα σύσταση οι εθνικές ρυθμιστικές αρχές πρέπει να εφαρμόσουν τη δοκιμασία των τριών κριτηρίων στην εκάστοτε αγορά.>>, εφάρμοσε το τεστ των τριών κριτηρίων¹²⁷ και διαπίστωσε πως δεν υφίστανται πλέον υψηλοί φραγμοί εισόδου στην αγορά και επομένως πρότεινε την απορρύθμιση της εν λόγω αγοράς.

Οι υποχρεώσεις επομένως που είχαν επιβληθεί στον ΟΤΕ δυνάμει της απόφασης 573/017/2010 (ΕΕΤΤ)¹²⁸ σχετικά με τις υπηρεσίες χονδρικής διαβίβασης κλήσεων στο δημόσιο τηλεφωνικό δίκτυο σε σταθερή θέση, αίρονται.

¹²⁶ Σύσταση 2007/879, παράρτημα: 3. Αγορά τερματισμού κλήσεων σε μεμονωμένα δημόσια τηλεφωνικά δίκτυα που παρέχονται σε σταθερή θέση.

¹²⁷ Σύσταση 2007/879, α) ύπαρξη υψηλών και μη παροδικών φραγμών εισόδου, β) διάρθρωση της αγοράς που δεν τείνει προς αποτελεσματικό ανταγωνισμό, γ) ανεπάρκεια δικαίου ανταγωνισμού.

¹²⁸ ΦΕΚ 1353/Β/2010.

5.3.5. Έλεγχος οικονομικών προγραμμάτων του ΟΤΕ

Τα οικονομικά προγράμματα του ΟΤΕ, υπόκεινται σε έλεγχο ώστε να αποτρέπονται πρακτικές συμπίεσης περιθωρίου κέρδους. Η μεθοδολογία του ελέγχου, ορίζεται στο Παράρτημα Ι της σχετικής απόφασης της ΕΕΤΤ¹²⁹. Κατά το έτος 2014 ο ΟΤΕ υπέβαλλε προς έγκριση 120 οικονομικά προγράμματα, απ τα οποία 20 βρίσκονται σε στάδιο επεξεργασίας. Επίσης η ΕΕΤΤ ανέπτυξε μια διαδικτυακή εφαρμογή για τηλεπικοινωνιακούς παρόχους <<Μοντέλο Προκαταρκτικού Ελέγχου>> με την οποία γίνεται προέλεγχος ενός οικονομικού προγράμματος με στόχου την αμεσότερη διαδικασία εξέτασης από την επιτροπή.

5.3.6. Έλεγχος ρυθμιζόμενων τιμών

Στα πλαίσια της αντίστοιχης αρμοδιότητάς της για έλεγχο των τιμολογίων του ΟΤΕ, η ΕΕΤΤ καθόρισε ανώτατα όρια τιμής για τις υπό ρύθμιση υπηρεσίες λιανικής πρόσβασης και τηλεφωνικών υπηρεσιών η οποία είναι 13,44 ευρώ συν φπα για πάγια τέλη μίσθωσης γραμμής.

5.3.7. Διενέργεια ελέγχων σε εταιρίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών

Τα ελεγκτικά συνεργεία της ΕΕΤΤ διεξήγαγαν επιτόπιους ελέγχους σε παρόχους τηλεπικοινωνιών για θέματα: εφαρμογής κανονισμού φορητότητας, εφαρμογής κανονισμού γενικών αδειών, εφαρμογή κώδικα δεοντολογίας σχετικά με υπηρεσίες πολυμεσικής πληροφόρησης, και έλεγχοι σε αστικά κέντρα του ΟΤΕ για θέματα παράδοσης τοπικών βρόγχων και διαχείριση βλαβών.

5.3.8. Ακροάσεις για θέματα ηλεκτρονικών επικοινωνιών

Σημαντική αρμοδιότητα της ΕΕΤΤ εκτός απ τις ανωτέρω, αποτελεί η διενέργεια ακροάσεων για διαπίστωση παραβάσεων του νόμου περί ηλεκτρονικών επικοινωνιών. Έτσι λοιπόν πραγματοποίησε συνολικά 57 ακροάσεις για να διερευνήσει αν υπάρχουν παραβάσεις του δικαίου περί ανταγωνισμού σε θέματα αγοράς και επέβαλλε (ένα) πρόστιμο στις τρεις εταιρίες κινητής (COSMOTE, VODAFONE, WIND) για παράβαση του κανονισμού φορητότητας¹³⁰ που είχε

¹²⁹ ΦΕΚ 533/Β/2011: Ορισμός των εθνικών αγορών λιανικής των δημοσίως διαθέσιμων τηλεφωνικών υπηρεσιών που παρέχονται σε σταθερή θέση, καθορισμός επιχειρήσεων με σημαντική ισχύ στις εν λόγω αγορές και υποχρεώσεις αυτών (2ος Γύρος Ανάλυσης).

¹³⁰ ΦΕΚ 557/Β/06-03-2014 και ΦΕΚ 2986/Β/05-11-2014: Κανονισμός φορητότητας.

εκδώσει εντός του 2014. Η παράβαση αφορούσε την αυθαίρετη απόρριψη αιτημάτων φορητότητας καταναλωτών.

5.3.9. Εξέταση υποθέσεων ανταγωνισμού

Όσον αφορά την εξέταση καταγγελιών από την ΕΕΤΤ, θα αναφερθώ στο αμέσως επόμενο κεφάλαιο, όπου εκεί θα παρουσιάσω αναλυτικά δύο υποθέσεις ανταγωνισμού στην ελληνική αγορά δείχνοντας με αυτό τον τρόπο τη παρέμβαση της Επιτροπής τηλεπικοινωνιών στον ανταγωνισμό.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΕΞΕΤΑΣΗ ΚΑΤΑΓΓΕΛΙΩΝ

6.1. Διεθνείς καταγγελίες

6.1.1. Η υπόθεση της Deutsche Telekom

Η Deutsche Telekom (DT) είναι ο πρώην κρατικός μονοπωλιακός τηλεπικοινωνιακός πάροχος στη Γερμανία, που διατηρεί την ιδιοκτησία του σταθερού τηλεφωνικού δικτύου. Οι Γερμανικές τηλεπικοινωνιακές αγορές στα πλαίσια της παροχής υποδομών και τηλεφωνικών υπηρεσιών είχαν απελευθερωθεί από το 1996 σύμφωνα με τις απαιτήσεις της νομοθεσίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και η DT ήταν υποχρεωμένη να παρέχει υπηρεσίες πρόσβασης βάσει της εθνικής νομοθεσίας από την ημερομηνία αυτή. Η DT μεταξύ άλλων παρέχει τηλεπικοινωνιακές υπηρεσίες λιανικής στους καταναλωτές καθώς επίσης και υπηρεσίες πρόσβασης χονδρικής σε εναλλακτικούς παρόχους που δεν διαθέτουν δικό τους δίκτυο και ανταγωνίζονται με την DT στις κατάντη αγορές. Κατά την περίοδο αυτή, πέραν της υποχρέωσης της DT για παροχή πρόσβασης, εφαρμοζόταν ρύθμιση τιμών τόσο στη χονδρική όσο και στη λιανική. Η υπόθεση κατά της DT προχώρησε με βάση του ότι στο επίπεδο χονδρικής, οι τιμές πρόσβασης ορίζονταν από την εθνική ρυθμιστική αρχή, ενώ στο επίπεδο λιανικής εφαρμοζόταν ρύθμιση οροφής τιμής σε “πακέτα” υπηρεσιών (είχαν δημιουργηθεί δύο πακέτα υπηρεσιών, ένα για οικιακούς και ένα για επιχειρησιακούς πελάτες). Η ρύθμιση οροφής τιμής ουσιαστικά θέτει ένα ανώτατο όριο στη συνολική τιμή ενός πακέτου υπηρεσιών αλλά έδινε τη διακριτική ευχέρεια στην DT να επιλέγει την τιμή των μεμονωμένων υπηρεσιών που απαρτίζουν το πακέτο, αν και οποιαδήποτε αλλαγή στις χρεώσεις χρειαζόταν έγκριση από το ρυθμιστή.

Με την απόφαση του 2003, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έκρινε ότι η διαφορά μεταξύ των τιμών χονδρικής και λιανικής που χρεώνονταν από την DT για την πλήρη αδεσμοποίητη πρόσβαση στον τοπικό βρόγχο (LLU) συνιστούσε καταχρηστική συμπίεση περιθωρίου κέρδους, αντιβαίνοντας στο άρθρο 82 της συνθήκης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (νυν άρθρο 102 της συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης). Η DT θεωρήθηκε ότι διατηρεί δεσπόζουσα θέση τόσο στην αγορά χονδρικής όσο και στην αγορά λιανικής. Για τον έλεγχο της ύπαρξης καταχρηστικής συμπίεσης περιθωρίου κέρδους χρησιμοποιήθηκε το μοντέλο του ισοδύναμα αποδοτικού παρόχου. Το τεστ απέδειξε ότι η διαφορά ανάμεσα στη μέση τιμή στο λιανικό της άκρο από τη μέση τιμή πρόσβασης στο χονδρικό της άκρο ήταν πάντοτε αρνητική για όλο το χρονικό διάστημα από τότε που η αδεσμοποίητη πρόσβαση στον τοπικό βρόγχο έγινε υποχρεωτική στη Γερμανία το 1998 μέχρι και το τέλος του 2001.

Πιο συγκεκριμένα αναλύοντας τις παραγράφους 107-108 και 140-141 της απόφασης¹³¹ της Επιτροπής, όταν οι χονδρικές και οι λιανικές υπηρεσίες είναι συγκρίσιμες, συμπίεση των τιμών υφίσταται όταν το περιθώριο μεταξύ των λιανικών και των χονδρικών τιμών της DT είναι αρνητικό ή, τουλάχιστον, όταν δεν επαρκεί για την κάλυψη του κατάντη κόστους της DT. Αυτό θα σήμαινε ότι η DT, κατά το υπό εξέταση χρονικό διάστημα από το 1998 και ύστερα, δεν θα ήταν και δεν θα είναι σε

¹³¹ 2003/707/EK: Απόφαση της Επιτροπής, της 21ης Μαΐου 2003, σχετικά με διαδικασία δυνάμει του άρθρου 82 της συνθήκης ΕΚ (Υπόθεση COMP/C-1/37.451, 37.578, 37.579 — Deutsche Telekom AG).

θέση να παρέχει τις δικές της λιανικές υπηρεσίες χωρίς να υφίσταται ζημία στην περίπτωση που θα όφειλε να καταβάλλει τη χονδρική τιμή πρόσβασης ως εσωτερική τιμή μεταφοράς για τις δικές της λιανικές υπηρεσίες. Υπό αυτές τις συνθήκες ασκείται πίεση επί των εμπορικών περιθωρίων των ανταγωνιστών κατά τρόπο που νοθεύει τον ανταγωνισμό, ιδίως όταν έχει ως αποτέλεσμα τον αποκλεισμό τρίτων παρόχων από τον ανταγωνισμό στην κατάντη αγορά, ακόμη και όταν αυτοί λειτουργούν εξίσου αποδοτικά με την DT, με αποτέλεσμα να είναι σε θέση να παρέχουν τις λιανικές υπηρεσίες πρόσβασης σε ανταγωνιστική τιμή μόνο όταν καταφέρνουν να είναι αποδοτικότεροι από την DT. Ως εκ τούτου, η πίεση επί των περιθωρίων δημιουργεί στους ανταγωνιστές μία πρόσθετη πίεση αποδοτικότητας, η οποία δεν ασκείται επί του εδραιωμένου φορέα εκμετάλλευσης (DT) κατά την παροχή των δικών του λιανικών υπηρεσιών.

Δεδομένου ότι η DT είχε επαρκή “εμπορική ευχέρεια” να αποφύγει τη συμπίεση προσαρμόζοντας τις τιμές λιανικής των υπηρεσιών εντός των «πακέτων» που υπόκεινται σε ρύθμιση οροφής τιμής και ελλείπει οποιασδήποτε αντικειμενικής αιτιολόγησης η συμπίεση περιθωρίου κέρδους ανήλθε σε κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης. Για την παράβαση επιβλήθηκε τελικό πρόστιμο 12,6 εκατομμύρια ευρώ. Το αρχικό ποσό ήταν 14 εκ. ευρώ αλλά μειώθηκε κατά 10 % αφού αναγνωρίστηκε ως ελαφρυντική περίσταση υπέρ της DT το γεγονός ότι τα λιανικά και χονδρικά τέλη της που αφορούσε η παρούσα διαδικασία αποτέλεσαν από την αρχή του 1998 και συνεχίζουν να αποτελούν αντικείμενο κανονιστικής ρύθμισης, ειδικής για τον τομέα, σε εθνικό επίπεδο.

Η DT προσέφυγε στο Πρωτοδικείο της Ευρωπαϊκής Ένωσης όπου η προσέγγιση της Επιτροπής έγινε πλήρως αποδεκτή¹³². Έπειτα η DT κατέθεσε αίτηση αναιρέσεως στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το οποίο στις 14 Οκτωβρίου του 2010 απέρριψε¹³³ την προσφυγή της DT στο σύνολό της. Αφού λοιπόν το ΔΕΕ επιβεβαιώνει την προσέγγιση του Πρωτοδικείου θα αναφερθώ στην απόφαση 2003/707/EK του εν λόγω δικαστηρίου για τον καθορισμό των βασικών αρχών σχετικά με τη συμπίεση περιθωρίου κέρδους που προκύπτουν από αυτή την υπόθεση.

Κατά πρώτον λοιπόν το Δικαστήριο κρίνει ότι, το Πρωτοδικείο ορθώς έκρινε ότι η πρακτική της συμπίεσεως των τιμών είναι καταλογιστέα στην Deutsche Telekom, καθώς η εν λόγω επιχείρηση διέθετε επαρκές περιθώριο να τροποποιήσει τις τιμές λιανικής που χρέωνε στους συνδρομητές της, αν και αυτές αποτελούσαν αντικείμενο ορισμένης ρυθμίσεως.

Δεύτερον ως προς τη μέθοδο για την εξακρίβωση του αν η συμπίεση τιμών ήταν καταχρηστική, το Δικαστήριο κρίνει ότι το Πρωτοδικείο και η Επιτροπή ορθώς επέλεξαν το κριτήριο του «εξίσου αποτελεσματικού ανταγωνιστή», βάσει του οποίου εξετάζεται αν οι τιμολογιακές πρακτικές μιας επιχείρησης που κατέχει δεσπόζουσα θέση κρύβουν τον κίνδυνο αποκλεισμού από την αγορά ενός εξίσου αποτελεσματικού ανταγωνιστή με την επιχείρηση αυτή εξαιτίας αποκλειστικά των τιμολογίων και του κόστους της τελευταίας και όχι της ειδικής καταστάσεως των

¹³² Απόφαση του Πρωτοδικείου της 10ης Απριλίου 2008, T-271/03, Deutsche Telekom AG κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

¹³³ Απόφαση του Δικαστηρίου της 14ης Οκτωβρίου 2010, C-280/08 P, Deutsche Telekom AG κατά Επιτροπής.

ανταγωνιστών της. Συγκεκριμένα, το κριτήριο αυτό επιτρέπει να εξακριβωθεί αν η Deutsche Telekom ήταν σε θέση να προτείνει τις υπηρεσίες λιανικής στους συνδρομητές χωρίς να υφίσταται ζημία σε περίπτωση που θα υποχρεούταν να καταβάλλει τις δικές της τιμές χονδρικής για τις ενδιάμεσες υπηρεσίες προσβάσεως στον τοπικό βρόχο.

Τέλος, ως προς τα αποτελέσματα τις επίμαχης συμπεριφοράς, το Δικαστήριο, όπως και το Πρωτοδικείο, εκτιμά ότι, προκειμένου η πρακτική συμπίεσεως τιμών να χαρακτηριστεί καταχρηστική, θα πρέπει να έχει καταστήσει δυσχερέστερη την πρόσβαση των ανταγωνιστών της Deutsche Telekom στην οικεία αγορά, με την απόδειξη αντίθετων προς τον ανταγωνισμό αποτελεσμάτων. Εν προκειμένω, το Δικαστήριο έκρινε ότι ορθώς διαπιστώθηκε από το Πρωτοδικείο η ύπαρξη τέτοιων αποτελεσμάτων, δεδομένου ότι οι παρασχεθείσες από την Deutsche Telekom ενδιάμεσες υπηρεσίες προσβάσεως στον τοπικό βρόχο ήταν απαραίτητες για τους ανταγωνιστές της ώστε να εισέλθουν αποτελεσματικώς στις αγορές λιανικής για την παροχή υπηρεσιών στους συνδρομητές. Η συμπίεση των τιμών παρεμπόδιζε την ανάπτυξη του ανταγωνισμού στις αγορές λιανικής για τις υπηρεσίες συνδρομητών, καθώς, υπ' αυτές τις συνθήκες, ένας τουλάχιστον εξίσου αποτελεσματικός με την DT ανταγωνιστής δεν μπορούσε να ασκήσει τις δραστηριότητές του στην αγορά λιανικής για τις υπηρεσίες προσβάσεως των συνδρομητών χωρίς να υποστεί απώλειες.

6.1.2. Η υπόθεση της TeliaSonera

Οι αρχές που καθορίστηκαν στην υπόθεση της DT επιβεβαιώθηκαν και ως ένα βαθμό αναπτύχθηκαν ακόμα περισσότερο στην απόφαση¹³⁴ του ΔΕΕ για την υπόθεση της TeliaSonera. Η TeliaSonera είναι ο πάροχος του σταθερού τηλεφωνικού δικτύου στην Σουηδία και ο ιδιοκτήτης του τοπικού βρόγχου που παρέχει στα Σουηδικά νοικοκυριά τηλεφωνία και συνδέσεις internet. Ως το πρώην κρατικό μονοπώλιο η TS απολαμβάνει ακόμα δεσπόζουσα θέση στην αγορά χονδρικής πρόσβασης στον τοπικό βρόγχο, την οποία παρέχει στους ανταγωνιστές της είτε κάτω από καθεστώς ρύθμισης (αδεσμοποίητη πρόσβαση) είτε χωρίς να δεσμεύεται από καμία κανονιστική υποχρέωση (προϊόν ADSL για ενδιάμεσες παροχές).

Το προϊόν αυτό παρέχει τη δυνατότητα σε άλλους παρόχους να προσφέρουν υπηρεσίες συνδέσεως υψηλής ταχύτητας στους τελικούς πελάτες. Το 2004 η Σουηδική αρχή ανταγωνισμού επέβαλε πρόστιμο στην TS για παράνομη συμπίεση περιθωρίου στις αγορές προϊόντων ADSL χονδρικής και λιανικής που αφορούσε την περίοδο Απριλίου 2000 έως Ιανουαρίου 2003. Αρχικά η υπόθεση έφτασε στο περιφερειακό δικαστήριο της Στοκχόλμης το οποίο αποφάσισε να παραπέμψει την υπόθεση (δυνάμει του άρθρου 234 ΕΚ - ζητήματα που έχουν να κάνουν με την ερμηνεία άρθρων της ΣΛΕΕ) στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων για έκδοση προδικαστικής απόφασης. Συγκεκριμένα το αιτούν δικαστήριο υπέβαλλε δέκα ερωτήματα αποσαφήνισης των παραμέτρων που στοιχειοθετούν τη συμπίεση περιθωρίου.

¹³⁴ Απόφαση του Δικαστηρίου (πρώτο τμήμα) της 17ης Φεβρουαρίου 2011, υπόθεση C-52/09 Konkurrensverket κατά TeliaSonera Sverige AB.

Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης επιβεβαιώνει για άλλη μια φορά ότι η συμπίεση περιθωρίου συνιστά, αυτή καθαυτή, κατάχρηση υπό την έννοια του άρθρου 102 ΣΛΕΕ. Εν προκειμένω, αν η απόκλιση μεταξύ των τιμών χονδρικής των ενδιάμεσων παροχών ADSL και των τιμών λιανικής για τις παροχές συνδέσεως υψηλής ταχύτητας προς τους τελικούς πελάτες είναι είτε αρνητική είτε ανεπαρκής για να καλύψει το ειδικό κόστος των εν λόγω ενδιάμεσων παροχών ADSL με το οποίο η TeliaSonera πρέπει να επιβαρυνθεί για την παροχή των δικών της υπηρεσιών λιανικής στους τελικούς πελάτες, η απόκλιση αυτή αποκλείει τη δυνατότητα ενός ανταγωνιστή εξίσου αποτελεσματικού με την επιχείρηση αυτή να την ανταγωνιστεί για την παροχή των εν λόγω υπηρεσιών στους τελικούς πελάτες.

Συγκεκριμένα, σε μια τέτοια περίπτωση, υπάρχει ο κίνδυνος οι ανταγωνιστές, μολονότι είναι εξίσου αποτελεσματικοί με την κατέχουσα δεσπόζουσα θέση επιχείρηση, να μπορούν να λειτουργήσουν στην αγορά λιανικής μόνο επί ζημιά ή με τεχνητά μειωμένα ποσοστά κερδοφορίας. Γενικά και κατά προτεραιότητα, μόνο τα κόστη και οι τιμές της TS στην αγορά των παροχών λιανικής λαμβάνονται υπόψη στο πλαίσιο της εκτιμήσεως του καταχρηστικού χαρακτήρα μιας τιμολογιακής πολιτικής που καταλήγει στη συμπίεση των περιθωρίων κέρδους, αν όμως η διάρθρωση του κόστους της κατέχουσας δεσπόζουσα θέση επιχείρησης δεν μπορεί να προσδιοριστεί επακριβώς για αντικειμενικούς λόγους τότε το κόστος και οι τιμές των ανταγωνιστών μπορούν και πρέπει να εξεταστούν (παρ. 41-46). Επίσης, προκειμένου να καθοριστεί αν η επίμαχη τιμολογιακή πρακτική είναι καταχρηστική, δεν έχει σημασία το αν η κατέχουσα δεσπόζουσα θέση επιχείρηση έχει τη δυνατότητα να ανακτήσει τις ζημίες που τυχόν υπέστη συνεπεία της εφαρμογής της πρακτικής αυτής (παρ. 96-103).

Το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι η έννοια της συμπίεσης περιθωρίου μπορεί να εφαρμοστεί σε οποιαδήποτε πρακτική τιμολόγησης των επιχειρήσεων με δεσπόζουσα θέση, ακόμη και σε απουσία ρυθμιστικής ή αντιμονοπωλιακής υποχρέωσης συναλλαγής σε επίπεδο χονδρικής.

Τέλος, το Δικαστήριο είχε την άποψη ότι όταν μια επιχείρηση με δεσπόζουσα θέση επιλέγει οικειοθελώς να εμπορευτεί με τους κατάντη ανταγωνιστές, μπορεί να βρεθεί σε θέση κατάχρησης της δεσπόζουσας θέσης της όταν οι όροι της συναλλαγής είναι δυσμενείς για τους τελευταίους. Συγκεκριμένα, τέτοιες συμπεριφορές θα μπορούσαν, αυτές καθαυτές, να συνιστούν αυτοτελή μορφή καταχρήσεως που διαφέρει από την άρνηση προμήθειας (παρ. 55-56). Το Δικαστήριο όπως φαίνεται έχει καταλήξει σε δύο υποθέσεις όσον αφορά στην επίδραση της συμπίεσης περιθωρίου, βασιζόμενο στο μέγεθος της διαφοράς των τιμών χονδρικής από τις τιμές μεταπώλησης. Όταν το περιθώριο είναι αρνητικό, δηλαδή αν στην προκειμένη περίπτωση, η τιμή χονδρικής για τις ενδιάμεσες παροχές ADSL είναι υψηλότερη από την τιμή λιανικής για τις παροχές προς τους τελικούς πελάτες, το τουλάχιστον δυνητικό αποτέλεσμα εκτοπισμού είναι πιθανό διότι σε μια τέτοια περίπτωση, οι ανταγωνιστές της TS, ακόμη και αν είναι εξίσου ή και πιο αποτελεσματικοί από αυτή, θα είναι υποχρεωμένοι να πωλούν επί ζημιά.

Όταν είναι θετικό, θα πρέπει τότε να αποδειχθεί ότι η εφαρμογή αυτής της τιμολογιακής πρακτικής ήταν ικανή, λόγω παραδείγματος χάριν, μείωσης της κερδοφορίας, να καταστήσει τουλάχιστον δυσχερέστερη για τις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις την άσκηση των δραστηριοτήτων τους στη σχετική αγορά (παρ. 73-74).

Επιπροσθέτως, η TS φέρει το επιπλέον βάρος να αποδείξει ότι η τιμολογιακή πρακτική της, αν και παράγει αποτέλεσμα εκτοπισμού, είναι οικονομικά δικαιολογημένη με την έννοια ότι αντισταθμιστικά προσφέρει όφελος στον τελικό καταναλωτή και μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα στην αγορά. Τέλος το Δικαστήριο τόνισε ότι οι επιχειρήσεις που κατέχουν δεσπόζουσα θέση φέρουν την “ειδική ευθύνη” να μη θίγουν με τη συμπεριφορά τους τον αποτελεσματικό και ανόθευτο ανταγωνισμό στην εσωτερική αγορά, η οποία ευθύνη αφορά ακριβώς τις συνιστάμενες σε ενέργεια ή παράλειψη συμπεριφορές που οι επιχειρήσεις αυτές αποφασίζουν να υιοθετήσουν με δική τους πρωτοβουλία (παρ. 53).

6.2. Ελληνικές καταγγελίες

Δεν είναι λίγες οι υποθέσεις που έχουν απασχολήσει την ελληνική δικαιοσύνη, και αφορούν την Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων και τη διαμάχη της με τους παρόχους τηλεπικοινωνιών. Παρακάτω παρουσιάζω μερικές υποθέσεις που αφορούν θέματα ανταγωνισμού στα οποία έχει επέμβει η ΕΕΤΤ.

Στις 26 Ιουλίου 2007, η Ε.Ε.Τ.Τ. με απόφασή της (ΕΕΤΤ 447/01/26.7.2007) επέβαλλε στον ΟΤΕ πρόστιμο συνολικού ύψους 20,1 εκατ. ευρώ για κατάχρηση της δεσπόζουσας θέσης του στην ελληνική αγορά της ευρυζωνικότητας με την μορφή συμπίεσης περιθωρίου. Κατά της απόφασης αυτής ο ΟΤΕ άσκησε προσφυγή ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών, επί της οποίας εκδόθηκε απόφαση του εν λόγω Δικαστηρίου που δέχεται εν μέρει την προσφυγή του ΟΤΕ και μειώνει το συγκεκριμένο πρόστιμο σε 10,1 εκατ. ευρώ. Κατά της απόφασης αυτής τόσο ο ΟΤΕ όσο και η Ε.Ε.Τ.Τ. άσκησαν αιτήσεις αναιρέσεως ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας οι οποίες προγραμματίστηκαν για την 18 Μαρτίου 2014. Την υπόθεση αυτή θα αναλύσω λεπτομερώς παρακάτω.

Την 23^η Σεπτεμβρίου 2013 η ΕΕΤΤ αποφάσισε και επέβαλλε στην εταιρία ΓΕΡΜΑΝΟΣ πρόστιμο συνολικού ύψους δέκα εκατομμυρίων διακοσίων πενήντα μία χιλιάδων πεντακοσίων σαράντα οκτώ (10.251.548) ευρώ για παραβάσεις του Ν. 3959/2011 και του άρθρου 101 ΣΛΕΕ, αναφορικά με το σύστημα δικαιόχρησης (franchise) και τις σχετικές συμβάσεις της εν λόγω εταιρίας με τους δικαιοδόχους της. Ειδικότερα, σύμφωνα με το σκεπτικό της απόφασης¹³⁵, από την εξέταση των σχετικών συμβατικών όρων και πρακτικών της καταγγελλόμενης, προέκυψαν στοιχεία που στοιχειοθετούν κάθετους περιορισμούς, καθορισμού τιμών μεταπώλησης, καθώς και αμοιβαίων προμηθειών μεταξύ των δικαιοδόχων στο δίκτυο επίλεκτικής διανομής της «ΓΕΡΜΑΝΟΣ», κατά το διάστημα των ετών 1990 έως και 2012.

Η υπόθεση ξεκίνησε μετά από καταγγελίες δικαιοδόχων και επεκτάθηκε σε αυτεπάγγελτη έρευνα για να εξεταστεί αν η ΓΕΡΜΑΝΟΣ, α) έχει καθορίσει με άμεσο και έμμεσο τρόπο τις τιμές μεταπώλησης των δικαιοδόχων της, τόσο μέσω συμβατικών όρων όσο και μέσα από τις διαδικασίες λειτουργίας του δικτύου, καθώς και β) έχει υποχρεώσει τους δικαιοδόχους να προμηθεύονται αποκλειστικά τα

¹³⁵ ΦΕΚ 3648/Β/2014.

προϊόντα που διακινούν στα καταστήματά τους από την ίδια, περιορίζοντας κατ' αυτό το τρόπο τις προμήθειες μεταξύ των δικαιοδόχων του δικτύου της.

Είναι σημαντικό να σημειώσω πως πολλοί από τους καταγγέλλοντες παραιτήθηκαν εκ των υστέρων των καταγγελιών τους, χωρίς ωστόσο, να επηρεαστεί αρνητικά η έρευνα της υπόθεσης, λόγω του ότι η έρευνα συνεχίστηκε αυτεπάγγελα από την Επιτροπή Ανταγωνισμού.

Στις 24 Μαΐου 2012 η Ε.Ε.Τ.Τ. κοινοποίησε στην COSMOTE την υπ αρ. πρωτ. Ε.Ε.Τ.Τ. 12073/26-3-2012 καταγγελία της εταιρείας VODAFONE- PANAFON Α.Ε. κατά της COSMOTE σχετικά με παραβίαση των κανόνων για τον ελεύθερο ανταγωνισμό στην ελληνική αγορά προπληρωμένης κινητής τηλεφωνίας καλώντας την να εκθέσει επ' αυτής τις απόψεις της εντός μηνός. Με την ως άνω καταγγελία η καταγγέλλουσα ζητά από την ΕΕΤΤ να εξετάσει την πιθανή κατάχρηση από την COSMOTE της αποδιδόμενης δεσπόζουσας θέσης της στην αγορά προπληρωμένης κινητής τηλεφωνίας με τη μορφή της συμπίεσης περιθωρίου κατά το χρονικό διάστημα 2007-2011. Κατόπιν αίτησης της COSMOTE η προθεσμία παρατάθηκε για επιπλέον δύο μήνες. Στις 24 Αυγούστου 2012 η COSMOTE κατέθεσε τις απόψεις της επί της καταγγελίας στην ΕΕΤΤ και αυτή, κάλεσε τις εταιρίες COSMOTE, VODAFONE και WIND σε ακρόαση για να διερευνήσει την βασιμότητα της καταγγελίας. Η ακρόαση κατόπιν αναβολής ορίστηκε την 29 Ιανουαρίου 2013 οπότε και διεξήχθη. Το Φεβρουάριο του 2014 η ΕΕΤΤ υπό τη νέα σύνθεση της ολομέλειάς της, επανέλαβε την ακρόαση των δύο εταιριών σχετικά με τη παραβίαση των διατάξεων της τηλεπικοινωνιακής νομοθεσίας και μέχρι τα τέλη του 2014 η υπόθεση βρισκόταν σε εξέταση. Μέχρι σήμερα όμως δεν έχει βγει καμία απόφαση.

Όπως αναφέρει σε συνέντευξή του, ο διευθύνων σύμβουλος (Β. Κολάο) της VODAFONE στην εφημερίδα καθημερινή¹³⁶, εμφανίζεται προβληματισμένος για την πολύμηνη αδράνεια της ΕΕΤΤ. Όπως υποστηρίζει, "ο ΟΤΕ και η Cosmote έχουν ιδιαίτερα δεσπόζουσα θέση 70% μερίδιο αγοράς στη σταθερή τηλεφωνία και 51% στην κινητή" και "υιοθετούν πρακτικές που δεν είναι σωστές. Για παράδειγμα, στην καρτοκινητή, για να καλέσει ένας συνδρομητής Cosmote έναν συνδρομητή της Vodafone **πληρώνει 39 λεπτά**. Για να καλέσει άλλον συνδρομητή της Cosmote, πληρώνει μόνο δύο λεπτά".

Ακόμη προσθέτει, πως "είχαμε καταθέσει καταγγελία για το θέμα αυτό στην ΕΕΤΤ το 2012. Δεν είναι και πολύ σύνθετη υπόθεση, όταν μία εταιρεία έχει πάνω από το 50% της αγοράς. Χθες [την Τρίτη] που ρώτησα, μου είπαν ότι **εδώ και οκτώ μήνες δεν υπάρχει ο ρυθμιστής** και ότι είναι άγνωστο πότε θα υπάρξει απόφαση. Αυτά τα πράγματα δεν είναι σωστά". Όπως επισημαίνουν όσοι παρακολουθούν την υπόθεση, "**Δεν πρόκειται για αδράνεια της υπηρεσίας, αλλά για πρόβλημα που συνδέεται με την αδυναμία λήψης αποφάσεως αφού δεν υπάρχει διοικητικό συμβούλιο**". Αναμένουμε επομένως με έντονο ενδιαφέρον την έκβαση της δίκης.

¹³⁶ Βλ. ιστοσελίδα <http://www.euro2day.gr/news/enterprises/article/1360910/olometoph-epithesh-vodafone-se-ote-kai-eett-gia-tis.html>.

6.2.1. Υπόθεση Conn-X

Στις 30/09/2004, η ανώνυμη εταιρία TELLAS υπέβαλλε ενώπιον της ΕΕΤΤ την υπ. αριθμό 26256/30.09.2004 καταγγελία κατά της εταιρίας ΟΤΕ, η οποία είχε ως αντικείμενο τη διερεύνηση πιθανών παραβιάσεων της νομοθεσίας περί ελεύθερου ανταγωνισμού εκ μέρους της δεύτερης. Η καταγγελία αφορούσε κατά κύριο λόγο την εμπορική πολιτική του ΟΤΕ στο πεδίο παροχής ευρυζωνικών υπηρεσιών (ADSL) και ειδικότερα στο προϊόν Conn-X, το οποίο επιτρέπει στο χρήστη να έχει πρόσβαση στο διαδίκτυο και σε άλλες ευρυζωνικές υπηρεσίες στο πεδίο των ηλεκτρονικών επικοινωνιών (π.χ. υπηρεσίες φωνητικής τηλεφωνίας μέσω διαδικτύου).

Πιο αναλυτικά, η ΕΕΤΤ ως επιτροπή ανταγωνισμού για τις ηλεκτρονικές επικοινωνίες, διαπίστωσε σημαντικές παραβατικές συμπεριφορές και καταστρατήγηση διατάξεων του δικαίου του ελεύθερου ανταγωνισμού εκ μέρους του ΟΤΕ. Ως εκ τούτου, αποφάσισε να επιβάλει διοικητικό πρόστιμο 20 εκατ. ευρώ για την από το 2004 (πακέτο προσφοράς Conn-X περιόδου 2004-2006) σοβαρότατη και διαρκή παραβίαση του άρθρου 2 του Ν.703/1977 περί ελεύθερου ανταγωνισμού¹³⁷ (δηλαδή κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης) στην Ελληνική αγορά της ευρυζωνικότητας, με τη μορφή συμπίεσης περιθωρίου.

Σύμφωνα με την ανακοίνωση της ΕΕΤΤ, η καταχρηστική αυτή πρακτική δεν σχετίζεται τόσο με τις λιανικές τιμές των ευρυζωνικών προσφορών του ΟΤΕ, όσο με τη διαφορά ανάμεσα στις λιανικές τιμές και στα τιμολόγια χονδρικής, με κατάλληλη μείωση των οποίων (χονδρικών τιμών) θα μπορούσε να αποφευχθεί η παράβαση της συμπίεσης περιθωρίου. Ο ΟΤΕ συγκεκριμένα **διατηρούσε διαφορά μεταξύ της χονδρικής** τιμής (με την οποία πωλούσε τις ευρυζωνικές συνδέσεις ADSL στους εναλλακτικούς παρόχους) και της **λιανικής** τιμής (με την οποία πωλούσε την ίδια υπηρεσία στους δικούς της πελάτες), η οποία ήταν **μικρότερη της επιτρεπόμενης** από τους νόμους του ανταγωνισμού. Η διαφορά αυτή ήταν τόσο μικρή, που δεν επέτρεπε σε έναν αποτελεσματικό εναλλακτικό πάροχο να καλύψει τα αναγκαία έξοδα που απαιτούντο για να μπορέσει και αυτός να παρέχει ευρυζωνικές υπηρεσίες σε λιανική τιμή, εξίσου ανταγωνιστικές με εκείνες του ΟΤΕ. Συνέπεια των ανωτέρω ήταν, ο πάροχος αυτός είτε να εξαναγκαστεί να εγκαταλείψει την αγορά, είτε να υποχρεωθεί να πουλήσει στην ίδια λιανική τιμή με τον ΟΤΕ, υφιστάμενος σημαντικές ζημιές. Τέτοιες πρακτικές δύναται να προκαλέσουν δυσμενείς επιπτώσεις στους ρυθμούς ανάπτυξης των παρόχων καθώς και στην οικονομική βιωσιμότητα τους. Μακροπρόθεσμα είναι πιθανό οι πάροχοι να οδηγούνται εκτός ανταγωνισμού με συνέπεια τη μείωση του ανταγωνισμού. Τέλος η μείωση του ανταγωνισμού, επιφέρει με τη σειρά της υψηλότερες λιανικές τιμές και περιορισμό στην καινοτομία και στην προσφορά νέων υπηρεσιών προς τους τελικούς καταναλωτές, πρακτικές που όπως ανέφερα παραπάνω μαρτυρούν την ύπαρξη κατάχρησης δεσπόζουσας θέσεως.

¹³⁷ Ισχύων Ν.3959/2011 περί ανταγωνισμού.

ΑΝΑΛΥΣΗ:

Η ΕΕΤΤ αρχικά, σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές για την ανάλυση αγοράς και εκτίμηση σημαντικής ισχύος στην αγορά (2002/C165/03), προχώρησε στον προσδιορισμό της σχετικής αγοράς, η οποία όπως έχουμε αναφέρει και πιο πάνω ορίζεται σε συνδυασμό με την αγορά του σχετικού προϊόντος/υπηρεσίας και την σχετική γεωγραφική αγορά που παρατηρείται το υπό εξέταση φαινόμενο, καθώς και τη θέση του ΟΤΕ σε αυτή (την αγορά). Οι σχετικές αγορές εντός των οποίων εκτιμήθηκε η επίδικη συμπεριφορά του ΟΤΕ είναι οι ακόλουθες:

- Αγορά χονδρικής ευρυζωνικής πρόσβασης μέσω του DSL δικτύου του ΟΤΕ
- Αγορά υπηρεσιών ευρυζωνικής πρόσβασης μέσω τεχνολογίας xDSL (για τελικούς χρήστες)
- Αγορά λιανικής ευρυζωνικής πρόσβασης στο διαδίκτυο μέσω τεχνολογίας xDSL (για τελικούς χρήστες)

Συμπερασματικά προέκυψε ότι η χονδρική παροχή ευρυζωνικής πρόσβασης μέσω αδεσμοποίησης πρόσβασης στον τοπικό βρόγχο δεν εμπίπτει στην ίδια σχετική αγορά με τη χονδρική ευρυζωνική πρόσβαση μέσω του DSL δικτύου του ΟΤΕ. Η θέση αυτή που έρχεται σε πλήρη αντίθεση με τους ισχυρισμούς του ΟΤΕ, στηρίχτηκε στο ότι οι υπό κρίση υπηρεσίες δεν αποτελούν λειτουργικά υποκατάστατα αφού χαρακτηρίζονται από διαφορετικό βαθμό δυνατότητας τεχνικού ελέγχου, προσφέρουν διαφορετικές δυνατότητες για την παροχή καινοτόμων υπηρεσιών, διαφορετικά επίπεδα ικανότητας για προσδιορισμό κάλυψης και επέκτασης και σημαντικές διαφορές στα τιμολόγια (οι τιμές των υπηρεσιών ευρυζωνικής πρόσβασης μέσω DSL είναι κατά πολύ υψηλότερες από τις τιμές των υπηρεσιών LLU). Η σχετική γεωγραφική αγορά για τη χονδρική παροχή υπηρεσιών ευρυζωνικής πρόσβασης ορίστηκε η Ελληνική Επικράτεια αφού ο ΟΤΕ παρέχει τις υπηρεσίες αυτές σε εθνική βάση, σε τιμή που ορίζεται ενιαία σε εθνικό επίπεδο και κάτω από τους ίδιους όρους και προϋποθέσεις.

Όσο αφορά στον ορισμό της αγοράς λιανικής ευρυζωνικής πρόσβασης μέσω xDSL, προέκυψε ότι οι υπηρεσίες πρόσβασης dial-up και οι ευρυζωνικές υψηλότερων ταχυτήτων δεν εμπίπτουν στην ίδια σχετική αγορά. Τέλος σχετικά με την πρόσβαση στο διαδίκτυο η ΕΕΤΤ επισήμανε ότι οι πάροχοι υπηρεσιών διαδικτύου πωλούν συζευγμένα προϊόντα, πρόσβασης και διαδικτύου μαζί (όπως το Conn-X).

Το επόμενο βήμα ήταν ο έλεγχος σχετικά με το εάν ο ΟΤΕ κατέχει δεσπόζουσα θέση στις αγορές αυτές. Διαπιστώθηκαν συνοπτικά τα ακόλουθα:

- Ο ΟΤΕ κατέχει μονοπωλιακή θέση όσον αφορά στην παροχή χονδρικής ευρυζωνικής πρόσβασης στην Ελλάδα (μερίδιο 100%) και υφίσταται περιορισμένη πιθανότητα ύπαρξης ανταγωνισμού ικανού να του ασκήσει πίεση, δεδομένου ότι απαιτούνται σημαντικές επενδύσεις προκειμένου να εισέλθουν τρίτοι στην αγορά. Άρα κατέχει δεσπόζουσα θέση στην χονδρική αγορά ευρυζωνικών υπηρεσιών.

- Δεδομένου του υψηλού μεριδίου της αγοράς που κατέχει ο ΟΤΕ αλλά και των σημαντικών φραγμών εισόδου σε επίπεδο χονδρικής, ο ΟΤΕ κατέχει δεσπόζουσα θέση στην αγορά λιανικής ευρυζωνικής πρόσβασης μέσω xDSL.
- Λαμβάνοντας υπόψη τα υψηλά μερίδια αγοράς άνω του 50% (παρά τις όποιες μειώσεις) που κατείχε συνεχώς ο όμιλος ΟΤΕ (ΟΤΕ και ΟΤΕnet) από τον Δεκέμβριο του 2004 μέχρι και τον Δεκέμβριο του 2006 στην αγορά λιανικής ευρυζωνικής πρόσβασης στο Διαδίκτυο μέσω τεχνολογίας xDSL, την δεσπόζουσα θέση στην αγορά χονδρικής πρόσβασης, τα υφιστάμενα σημαντικά οικονομικά και εμπορικά εμπόδια για την είσοδο νέων επιχειρήσεων στην αγορά χονδρικής, τις σημαντικές οικονομίες κλίμακος όπως και το προβάδισμα λόγω συνολικού μεγέθους της επιχείρησης και τα πλεονεκτήματα σε τεχνολογικό επίπεδο, ο ΟΤΕ κατέχει και σε αυτή την αγορά δεσπόζουσα θέση.

Η ΕΕΤΤ προκειμένου να εξετάσει την πιθανότητα ύπαρξης συμπίεσης των τιμών ανέπτυξε το μοντέλο του εύλογα αποδοτικού παρόχου όπου, πολύ περιληπτικά ο υποθετικός πάροχος REO¹³⁸ ορίζεται ως ανταγωνιστής του ΟΤΕ στην αγορά παροχής λιανικών ευρυζωνικών υπηρεσιών και θεωρείται ότι έχει την ίδια διάρθρωση κόστους με τον ΟΤΕ αλλά με μέγεθος που αντιστοιχεί στο 30% της συνολικής λιανικής ευρυζωνικής αγοράς προσφερόμενης από εναλλακτικούς παρόχους μέσω χονδρικής ευρυζωνικής πρόσβασης (ΧΕΠ). Ο REO θεωρείται ότι προμηθεύεται όλα εκείνα τα απαραίτητα χονδρικά προϊόντα από τον εγκατεστημένο πάροχο με σκοπό να συστήσει τα δικά του προϊόντα στην αγορά και καταφέρει να διατηρεί το 30% του συνολικού πλήθους των πελατών που εξυπηρετούνται μέσω 36 εναλλακτικών παρόχων (σταθερό στη διάρκεια του χρόνου). Τα έσοδα του παρόχου είναι τα μέσα μηνιαία έσοδα ανά πελάτη ταυτόσημα με εκείνα του εγκατεστημένου παρόχου. Τα έξοδα-κόστη μεταξύ άλλων είναι: χονδρική ευρυζωνική πρόσβαση, χονδρική ευρυζωνική πρόσβαση, κόστη ιδιόκτητου εξοπλισμού παρόχου, εθνικές μισθωμένες γραμμές για τη σύνδεση του κεντρικού σημείου διασύνδεσης του παρόχου με τον εθνικό κόμβο διασύνδεσης του ελληνικού ίντερνετ, κόστη τιμολόγησης, κόστη μάρκετινγκ, διαφήμισης κτλ.

Η ανάλυση του μοντέλου, έκανε την ΕΕΤΤ να συμπεράνει ότι ο ΟΤΕ ακολουθούσε πρακτικές συμπίεσης περιθωρίου κατά την περίοδο 2004 – 2006, χρεώνοντας τους ανταγωνιστές του μη δίκαια τέλη και παρεμποδίζοντας σε σημαντικό βαθμό τον ανταγωνισμό στις λιανικές αγορές ευρυζωνικής πρόσβασης μέσω τεχνολογίας xDSL και ευρυζωνικής πρόσβασης στο διαδίκτυο μέσω xDSL.

¹³⁸ Βλέπε κεφ.6.2 της Δημόσια Διαβούλευση αναφορικά με τη μεθοδολογία και το μοντέλο για την εξέταση των οικονομικών προγραμμάτων μεμονωμένων ή και συνδυαστικών υπηρεσιών των επιχειρήσεων με σημαντική ισχύ στην αγορά, Μάρτιος 2010.

6.2.1. Συγχώνευση VODAFONE-HOL. ΦΕΚ 2680/2014

Στις 22 Αυγούστου 2014 η VODAFONE γνωστοποίησε στην ΕΕΤΤ¹³⁹, σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν.3959/2011, «Σύμβαση για την πώληση και αγορά [...] μετοχών εκδόσεως Hellas Online Α.Ε.» μεταξύ της ίδιας και της εταιρίας «Hellas Online Α.Ε.». Με την εν λόγω σύμβαση συμφωνείται η απόκτηση του αποκλειστικού ελέγχου της εταιρίας HOL από την πρώτη.

Κατά το άρθρο 5 παρ.2 και 3 του Ν. 3959/2011, «2. Συγκέντρωση θεωρείται ότι υπάρχει όταν προκύπτει μόνιμη μεταβολή του ελέγχου από: α) τη συγχώνευση με οποιονδήποτε τρόπο δύο ή περισσότερων προηγούμενων ανεξάρτητων επιχειρήσεων ή τμημάτων επιχειρήσεων ή β) την απόκτηση, από ένα ή περισσότερα πρόσωπα που ελέγχουν ήδη τουλάχιστον μια επιχείρηση ή από μία ή περισσότερες επιχειρήσεις, άμεσα ή έμμεσα, με την αγορά τίτλων ή στοιχείων του ενεργητικού, με σύμβαση ή με άλλον τρόπο, ελέγχου στο σύνολο ή σε τμήματα μιας ή περισσότερων άλλων επιχειρήσεων. Συνεπώς, η απόκτηση από την εταιρία VODAFONE, του 72,7% των μετοχών της εταιρίας HOL με αποτέλεσμα το συνολικό ποσοστό της να ανέλθει σε 91,2% των μετοχών της εταιρίας «Hellas Online Α.Ε.» συνιστά συγκέντρωση κατά την έννοια του νόμου.

Η υπό εξέταση συγκέντρωση υποβάλλεται στην ΕΕΤΤ καθότι σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 12 στοιχείο (στ) του Ν. 4070/2012, η ΕΕΤΤ «Μεριμνά για την τήρηση της νομοθεσίας περί ηλεκτρονικών επικοινωνιών και ταχυδρομικών υπηρεσιών και εφαρμόζει τις διατάξεις του Ν. 3959/2011 σε σχέση με την άσκηση των δραστηριοτήτων των επιχειρήσεων ηλεκτρονικών επικοινωνιών» συνεπώς εφόσον το θέμα εμπίπτει στο τομέα ηλεκτρονικών επικοινωνιών, αρμόδια για έλεγχο είναι η ΕΕΤΤ

Η υπό εξέταση συγκέντρωση υπόκειται σε προηγούμενη γνωστοποίηση, διότι σύμφωνα με τους γνωστοποιηθέντες κύκλους εργασιών των συμμετεχουσών επιχειρήσεων, πληρούνται τα κριτήρια του άρθρου 6 παρ. 1 του Ν. 3959/2011¹⁴⁰ (Κύκλος Εργασιών Οικονομικής Χρήσης 2013 για HOL: 227,4 εκατ. Ευρώ). Όπως βλέπουμε όμως ο συνολικός κύκλος εργασιών της εταιρίας HOL είναι χαμηλότερος των διακοσίων πενήντα (250) εκατομμυρίων ευρώ, επομένως η εξεταζόμενη συναλλαγή δεν έχει κοινοτική διάσταση με βάση τα ανωτέρω κατώτατα όρια κύκλου εργασιών.

Αναφορικά με τις υπό κρίση επηρεαζόμενες αγορές, οι εταιρίες ισχυρίζονται ότι δραστηριοποιούνται στις ακόλουθες αγορές:

¹³⁹ ΕΕΤΤ 34496/5-9-2014.

¹⁴⁰ Σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 6 παρ. 1 «Κάθε συγκέντρωση επιχειρήσεων πρέπει να γνωστοποιείται στην Επιτροπή Ανταγωνισμού μέσα σε τριάντα ημέρες από τη σύναψη συμφωνίας ή τη δημοσίευση προσφοράς ή ανταλλαγής ή την ανάληψη υποχρέωσης για την απόκτηση συμμετοχής, που εξασφαλίζει τον έλεγχο της επιχείρησης όταν ο συνολικός κύκλος εργασιών όλων των επιχειρήσεων που συμμετέχουν στη συγκέντρωση κατά το άρθρο 10 ανέρχεται, στην παγκόσμια αγορά τουλάχιστον σε εκατόν πενήντα εκατομμύρια (150.000.000) ευρώ και δύο τουλάχιστον από τις συμμετέχουσες επιχειρήσεις πραγματοποιούν, η καθεμία χωριστά, συνολικό κύκλο εργασιών άνω των δεκαπέντε εκατομμυρίων (15.000.000) ευρώ στην ελληνική αγορά».

VODAFONE

- παροχή υπηρεσιών κινητής τηλεφωνίας.
- παροχή μισθωμένων γραμμών λιανικής
- αγορά τερματικού τηλεπικοινωνιακού εξοπλισμού
- ζωντανή παρακολούθηση τηλεοπτικού περιεχομένου στη κινητή συσκευή (αναπαραγωγή τηλ. περιεχ. τρίτων)

HOL

- παροχή υπηρεσιών σταθερής πρόσβασης
- σταθερής τηλεφωνίας
- σταθερής ευρυζωνικής πρόσβασης
- παροχή μισθωμένων γραμμών χονδρικής και λιανικής.
- παροχής υπηρεσιών συνδρομητικής τηλεόρασης

Η ΕΕΤΤ αντίθετα με τη θέση της VODAFONE, θεωρεί ότι οι σχετικές αγορές που αφορά η γνωστοποιούμενη συγκέντρωση μπορούν να ομαδοποιηθούν στις ακόλουθες κατηγορίες:

ΕΕΤΤ

- Αγορές κινητών δικτύων και υπηρεσιών - VODAFONE
- Αγορές σταθερών δικτύων και υπηρεσιών - ΕΞΕΤΑΣΗ
- Αγορά/Αγορές σχετικές με αναπαραγωγή τηλεοπτικού περιεχομένου - (δεν εμπίπτουν στην αρμοδιότητα της ΕΕΤΤ και δεν εξετάζεται)
- Αγορά τερματικού εξοπλισμού - VODAFONE

Παρακάτω θα επιχειρήσω να παρουσιάσω συνοπτικά τον τρόπο που η ΕΕΤΤ προβαίνει στην ανάλυση αγορών. Πρώτα όμως θέλω να επισημάνω ότι ως σχετική γεωγραφική αγορά θεωρείται το σύνολο της Ελληνικής Επικράτειας, δεδομένου ότι εντός αυτής δεν παρατηρείται ουσιώδης διαφοροποίηση των όρων των ανταγωνισμού ή των συνθηκών της αγοράς. Δεύτερον στα μερίδια αγοράς των λοιπών εταιριών υπάρχει η σήμανση [...] % επειδή λόγω απορρήτου δεν έχουν δημοσιευθεί.

Στην πρώτη κατηγορία αγορών δραστηριοποιείται μόνο η εταιρία VODAFONE. Συνεπώς, δεν απαιτείται εξέταση του κατά πόσο η γνωστοποιούμενη συγκέντρωση μπορεί να παρακωλύσει σημαντικά τον αποτελεσματικό ανταγωνισμό στις εν λόγω αγορές, ιδίως με τη δημιουργία ή την ενίσχυση δεσπόζουσας θέσης.

Στην δεύτερη κατηγορία, η ΕΕΤΤ θεωρεί ότι οι σχετικές αγορές σταθερών δικτύων ή υπηρεσιών πρέπει να εξεταστούν στο πλαίσιο της γνωστοποιούμενης συγκέντρωσης, δεδομένου ότι φαίνεται να υφίστανται οριζόντιες επικαλύψεις οι οποίες είναι:

- (α) αγορά παροχής υπηρεσιών σταθερής πρόσβασης
- (β) αγορά παροχής υπηρεσιών σταθερής τηλεφωνίας
- (γ) αγορά παροχής υπηρεσιών χονδρικού τερματισμού κλήσεων σε σταθερή θέση
- (δ) αγορά παροχής υπηρεσιών σταθερής ευρυζωνικής πρόσβασης στο διαδίκτυο
- (ε) αγορά παροχής υπηρεσιών μισθωμένων γραμμών χονδρικής
- (στ) αγορά παροχής υπηρεσιών μισθωμένων γραμμών λιανικής

Α. Η αγορά παροχής υπηρεσιών σταθερής τηλεφωνίας περιλαμβάνει την πρόσβαση στο δημόσιο τηλεφωνικό δίκτυο σε σταθερή θέση για το σκοπό πραγματοποίησης ή/και λήψης τηλεφωνικών κλήσεων ή και σχετικών υπηρεσιών για οικιακούς και μη οικιακούς πελάτες.

Οι εταιρίες VODAFONE και HOL δραστηριοποιούνται αμφότερες στην ανωτέρω ορισθείσα αγορά.

Από τα στοιχεία της ΕΕΤΤ και στοιχεία που έχουν υποβληθεί στο πλαίσιο της συγκέντρωσης προκύπτει ότι στις 31/12/2013, ο ΟΤΕ κατείχε μερίδιο [...] % βάσει αριθμού συνδέσεων στην αγορά παροχής υπηρεσιών σταθερής πρόσβασης ενώ οι εταιρίες VODAFONE & HOL κατείχαν αντίστοιχα μερίδια αγοράς [0–5] % και [10–15] %.

Από τα ανωτέρω στοιχεία συνάγεται ότι μετά την ολοκλήρωση της συγκέντρωσης των δύο εταιριών, το μερίδιο της εταιρίας VODAFONE στην αγορά παροχής υπηρεσιών σταθερής πρόσβασης ανέρχεται σε [10–15]%. Αυτό σημαίνει ότι δεν μεταβάλλει ουσιαστικά καθόλου τη δομή και τις συνθήκες του ανταγωνισμού στην εν λόγω αγορά, λόγω του γεγονότος ότι το προ-συγκεντρώσεως μερίδιο αγοράς της VODAFONE είναι σχεδόν αμελητέο.

Β. Η αγορά παροχής υπηρεσιών σταθερής τηλεφωνίας περιλαμβάνει τις δημοσίως διαθέσιμες τηλεφωνικές υπηρεσίες που παρέχονται σε σταθερή θέση. Συγκεκριμένα η υπό εξέταση αγορά εμπεριέχει τους ακόλουθους τύπους τηλεφωνικών υπηρεσιών: αστικές κλήσεις, υπεραστικές κλήσεις, διεθνείς κλήσεις, κλήσεις προς κινητά, κλήσεις προς παρόχους υπηρεσιών

Το Δεκέμβριο 2013, υπήρχαν δέκα βασικοί πάροχοι που παρείχαν υπηρεσίες τηλεφωνίας σε σταθερή θέση. Έξι πάροχοι από αυτούς δραστηριοποιούνταν μέσω Επιλογής ή/και Προεπιλογής Φορέα¹⁴¹ και οκτώ μέσω άμεσης πρόσβασης (μισθωμένο μέσω ΑΠΤΒ ή ιδιόκτητο δίκτυο). Από τα στοιχεία της ΕΕΤΤ και στοιχεία που έχουν υποβληθεί στο πλαίσιο της συγκέντρωσης προκύπτει ότι για το έτος 2013 βάσει λεπτών ομιλίας για το σύνολο των κλήσεων ο ΟΤΕ κατείχε [...] % μερίδιο στην αγορά παροχής υπηρεσιών σταθερής τηλεφωνίας ενώ οι εταιρίες VODAFONE & HOL κατείχαν αντίστοιχα μερίδια αγοράς [0–5] % και [10–15] %.

Τα μερίδια λοιπόν μετά την ολοκλήρωση της συγκέντρωσης συνάγεται απ τα παραπάνω ότι θα είναι για τη VODAFONE στην αγορά παροχής υπηρεσιών σταθερής τηλεφωνίας για το σύνολο των κλήσεων σε [10–15] %. Το μερίδιο δηλαδή μετά την συγκέντρωση δεν μεταβάλλει ουσιαστικά καθόλου τη δομή και τις συνθήκες του ανταγωνισμού στην εν λόγω αγορά, λόγω του γεγονότος ότι το προ-συγκεντρώσεως μερίδιο αγοράς της VODAFONE είναι πολύ μικρό.

Γ. Η αγορά παροχής υπηρεσιών χονδρικού τερματισμού κλήσεων σε σταθερή θέση, ορίζεται ανά δίκτυο, αφού δεν υφίσταται υποκατάστατο για τον τερματισμό κλήσεων σε κάποιο μεμονωμένο σταθερό δίκτυο. Επιπροσθέτως, κάθε πάροχος διαθέτει μονοπωλιακή θέση στην αγορά του δικτύου του. Συνεπώς δεν υφίσταται οριζόντια επικάλυψη στις εν λόγω σχετικές αγορές και για το λόγο αυτό δεν απαιτείται ανάλυση.

¹⁴¹ Η Προεπιλογή Φορέα παρέχει τη δυνατότητα, σε συνδρομητές ΟΤΕ, να πραγματοποιούν σε μόνιμη βάση, μία ή περισσότερες κατηγορίες κλήσεων (αστικές, υπεραστικές, διεθνείς, κλήσεις προς κινητά κλπ.) μέσω άλλης εταιρείας σταθερής τηλεφωνίας, «Προεπιλεγμένη Εταιρεία».

Με την υπηρεσία Επιλογής Φορέα όμως υπάρχει η δυνατότητα πραγματοποίησης συγκεκριμένων κλήσεων, όχι μέσω της Προεπιλεγμένης Εταιρείας, αλλά μέσω άλλης εταιρείας της επιλογής μας (συμπεριλαμβανομένου του ΟΤΕ), πληκτρολογώντας όμως πριν από κάθε κλήση τον τετραψήφιο ή πενταψήφιο κωδικό επιλογής φορέα της συγκεκριμένης εταιρείας.

Δ. Η αγορά παροχής υπηρεσιών σταθερής ευρυζωνικής πρόσβασης στο διαδίκτυο περιλαμβάνει τις υπηρεσίες σταθερής ευρυζωνικής πρόσβασης και τις υπηρεσίες πρόσβασης στο διαδίκτυο, τις οποίες οι καταναλωτές προμηθεύονται πλέον ως μία υπηρεσία.

Οι εναλλακτικοί πάροχοι για την παροχή υπηρεσιών σταθερής ευρυζωνικής πρόσβασης βασίζονται κατά κύριο λόγο στις υπηρεσίες αδεσμοποίητης πρόσβασης στον τοπικό βρόχο που λαμβάνουν από τον ΟΤΕ. Με βάση τα στοιχεία που διαθέτει η ΕΕΤΤ και στοιχεία που έχουν υποβληθεί στο πλαίσιο της συγκέντρωσης, το Δεκέμβριο του 2013 ο ΟΤΕ διέθετε μερίδιο αγοράς της τάξεως του [...] % επί των συνολικών ευρυζωνικών γραμμών. Η πλειοψηφία των γραμμών του ΟΤΕ είναι τεχνολογίας ADSL ενώ διατίθεται και περιορισμένος αριθμός γραμμών τεχνολογίας VDSL. Τα μερίδια βάσει γραμμών του ΟΤΕ, της VODAFONE και της HOL (για τις 31/12/2013) είναι [0–5] % και [10–15] %.

Μετά την ολοκλήρωση της συγκέντρωσης από τα ανωτέρω μερίδια, συνάγεται ότι το μερίδιο της εταιρίας VODAFONE στην αγορά υπηρεσιών ευρυζωνικής πρόσβασης φθάνει στο τέλος του έτους 2013 στο [15–20] % βάσει του αριθμού γραμμών ευρυζωνικής πρόσβασης, ποσοστό που δεν δημιουργεί μεταβαλλόμενες συνθήκες στην εν λόγω αγορά και σε κάθε περίπτωση δε φαίνεται να επηρεάζει τον ανταγωνισμό, λόγω του γεγονότος ότι το προ συγκεντρώσεως μερίδιο αγοράς της VODAFONE είναι σχεδόν αμελητέο.

Ε. Μια υπηρεσία μισθωμένων γραμμών χονδρικής μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την παροχή λιανικών υπηρεσιών μισθωμένων γραμμών ή για την παροχή άλλων υπηρεσιών λιανικής, όπως οι υπηρεσίες σταθερής ή κινητής τηλεφωνίας ή VPNs. Οι υπηρεσίες μισθωμένων γραμμών χονδρικής μπορούν επίσης να χρησιμοποιηθούν από έναν πάροχο που επιδιώκει την επέκταση τμημάτων του δικτύου του, χωρίς να υπάρχει άμεσα αντίστοιχη υπηρεσία λιανικής. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η διαφορά μεταξύ υπηρεσιών μισθωμένων γραμμών χονδρικής και λιανικής έγκειται στη φύση της αγοράς και στον τρόπο με τον οποίο αγοράζεται η υπηρεσία και όχι στο τεχνικό περιεχόμενο του προϊόντος. Συνεπώς, μπορεί να μην υπάρχει τεχνική διαφορά μεταξύ μιας λιανικής και χονδρικής υπηρεσίας μισθωμένης γραμμής. Οι υπηρεσίες μισθωμένων γραμμών που πωλούνται στη χονδρική πάντοτε πωλούνται και αγοράζονται μεταξύ παρόχων, για τον τελικό σκοπό παροχής μιας λιανικής υπηρεσίας.

Οι υπηρεσίες μισθωμένων γραμμών αναφέρονται στην παροχή αποκλειστικής συμμετρικής χωρητικότητας μεταξύ δύο σταθερών σημείων που συνδέονται με μια σταθερή, μόνιμη τηλεπικοινωνιακή σύνδεση. Η χωρητικότητα θα μπορούσε να κρατείται ή να μοιράζεται μέσω του σχετικού δικτύου, ανάλογα με τη φύση της συγκεκριμένης μισθωμένης γραμμής. Τυπικά, τα προϊόντα μισθωμένων γραμμών

διαφοροποιούνται με αναφορά στη χωρητικότητα και το μήκος. Τα βασικά λειτουργικά χαρακτηριστικά των υπηρεσιών ΜΓ είναι τα εξής: • Συνδεσιμότητα σημείο προς σημείο μεταξύ τερματικών σημείων του δικτύου (μεταγωγή ή δρομολόγηση μη ελεγχόμενη από τον τελικό χρήστη), • Διαφανής μετάδοση, • Αποκλειστική χωρητικότητα (δηλ., απουσία δυνατότητας «on-demand» μεταγωγής ή δρομολόγησης που ελέγχεται από τον τελικό χρήστη).

Στην εν λόγω αγορά δραστηριοποιείται μόνο η εταιρία HOL, συνεπώς δεν απαιτείται εξέταση του αν η γνωστοποιούμενη συγκέντρωση μπορεί να παρακωλύσει σημαντικά τον αποτελεσματικό ανταγωνισμό στην εν λόγω αγορά, ιδίως με τη δημιουργία ή την ενίσχυση δεσπόζουσας θέσης.

ΣΤ. Οι μισθωμένες γραμμές λιανικής συνήθως χρησιμοποιούνται από εταιρικούς χρήστες για τη σύνδεση εταιρικών εγκαταστάσεων ή για πρόσβαση στο διαδίκτυο. Ο τελικός χρήστης καθορίζει τη φύση και το μείγμα των υπηρεσιών που μεταφέρονται μέσω του κυκλώματος μισθωμένης γραμμής. Επιπροσθέτως, τα τελευταία χρόνια, υπηρεσίες μετάδοσης δεδομένων, όπως τα κυκλώματα Ethernet και οι συνδέσεις (IP) VPN επίσης χρησιμοποιούνται από εταιρικούς χρήστες για σκοπούς εταιρικών συνδέσεων. Οι υπηρεσίες μισθωμένων γραμμών λιανικής παρέχουν στους τελικούς χρήστες χωρητικότητα που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να μεταφέρει από σημείο σε σημείο διαφορετικούς τύπους τηλεπικοινωνιακής κίνησης. Η χωρητικότητα που απαιτείται σε κάθε συγκεκριμένη όδευση γενικά διαμορφώνεται με βάση τον όγκο της κίνησης που διέρχεται (ή που αναμένεται να διέλθει) από την εν λόγω όδευση.

Το 2013 στη συγκεκριμένη αγορά εκτιμάται ότι δραστηριοποιούνταν 12 πάροχοι. Από τα στοιχεία της ΕΕΤΤ και στοιχεία που έχουν υποβληθεί στο πλαίσιο της συγκέντρωσης εκτιμάται ότι για το έτος 2013, ο ΟΤΕ κατείχε [...] % μερίδιο αγοράς βάσει εσόδων στην αγορά λιανικών μισθωμένων γραμμών, ενώ οι εταιρίες VODAFONE & HOL κατείχαν αντίστοιχα, μερίδια αγοράς [5–10] % και [15–20] %.

Τα μερίδια των εταιρειών βάσει εσόδων λαμβάνοντας υπόψη πέρα από τις υπηρεσίες μισθωμένων γραμμών λιανικής και τις υπηρεσίες δεδομένων είναι [5–10] % και [10–15] % για τη VODAFONE και τη HOL αντίστοιχα. Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι μετά την επικείμενη συγκέντρωση των εταιρειών VODAFONE και HOL, το μερίδιο της εταιρίας VODAFONE στην λιανική αγορά μισθωμένων γραμμών φθάνει στο [20–25] %.

Σύμφωνα με τις Κατευθυντήριες Γραμμές της ΕΕ¹⁴² για την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων σύμφωνα με τον κανονισμό του Συμβουλίου για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων, όταν το μερίδιο αγοράς των συμμετεχουσών επιχειρήσεων δεν υπερβαίνει το 25% υπάρχει μία πρώτη ένδειξη ότι

¹⁴² Κατευθυντήριες γραμμές της Επιτροπής για την ανάλυση αγοράς και την εκτίμηση της σημαντικής ισχύος στην αγορά βάσει του κοινοτικού πλαισίου κανονιστικών ρυθμίσεων για τα δίκτυα και τις υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών (2002/C 165/03), άρθρο 75.

η επικείμενη συγκέντρωση δεν είναι πιθανόν να εμποδίσει τον αποτελεσματικό ανταγωνισμό. Επιπροσθέτως, η ΕΕΤΤ σημειώνει ότι στην εν λόγω αγορά, μετά την επικείμενη συγκέντρωση, θα δραστηριοποιούνται 11 πάροχοι, ένας εκ των οποίων είναι ο ΟΤΕ ο οποίος διαθέτει μερίδιο [...]%. Συνεπώς, η ΕΕΤΤ εκτιμά ότι η επικείμενη συγκέντρωση δεν θα αποτελέσει εμπόδιο στον αποτελεσματικό ανταγωνισμό.

Τέλος στην τέταρτη κατηγορία αγοράς τερματικού εξοπλισμού, η οποία αφορά τη πώληση τερματικών τηλεπικοινωνιακών συσκευών για υπηρεσίες σταθερής και κινητής τηλεφωνίας, καθώς και συναφών ειδών και αξεσουάρ μέσω διαφόρων καναλιών διάθεσης, με βάση τα στοιχεία που υποβλήθηκαν στο πλαίσιο της εν λόγω γνωστοποίησης, δραστηριοποιείται μόνο η VODAFONE και συνεπώς δεν απαιτείται εξέταση του κατά πόσο η γνωστοποιούμενη συγκέντρωση μπορεί να παρακωλύσει σημαντικά τον αποτελεσματικό ανταγωνισμό στην εν λόγω αγορά, ιδίως με τη δημιουργία ή την ενίσχυση δεσπόζουσας θέσης.

Συνδυασμός υπηρεσιών

Οι εταιρίες VODAFONE και HOL ήδη προσφέρουν συνδυασμό υπηρεσιών με τη μορφή έκπτωσης στις επιμέρους υπηρεσίες, ενώ περίπου το [...] των πωλήσεων προϊόντων της HOL πραγματοποιούνται μέσω του δικτύου διανομής της VODAFONE. Η ΕΕΤΤ εκτιμά ότι η επικείμενη συγκέντρωση μπορεί να ενισχύσει τη δυνατότητα συνδυασμού υπηρεσιών (μέσω της δυνατότητας παροχής υπηρεσιών ως σύνολο σε καθορισμένες αναλογίες και σε καθορισμένη τιμή) αλλά δεν θα έχει σημαντικό αντίκτυπο στη δομή και στις συνθήκες του ανταγωνισμού των αγορών που ορίζονται για το σκοπό της παρούσας εξέτασης.

Βάση όλων των ανωτέρω αποφασίστηκε η έγκριση της γνωστοποιηθείσας συγκέντρωσης των δύο εταιριών και του αποκλειστικού ελέγχου επί της εταιρίας «Hellas OnLine Α.Ε.», δεδομένου ότι η εν λόγω συγκέντρωση δεν προκαλεί σοβαρές αμφιβολίες ως προς το συμβατό αυτής με τις απαιτήσεις λειτουργίας του ανταγωνισμού στις επιμέρους αγορές στις οποίες αφορά και στην εξέταση των οποίων προέβη η ΕΕΤΤ.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Συνοψίζοντας, η ανάγκη δημιουργίας μιας εσωτερικής αγοράς εντός της ΕΕ μέσα στην οποία θα κυκλοφορούσαν ελεύθερα όλοι οι συντελεστές παραγωγής, είχε ήδη διαφανεί από την υπογραφή της πρώτης κιάλας συνθήκης ίδρυσής της (Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα 1951), όπου σκοπός της ήταν η εξάλειψη των εμποδίων στις ανταλλαγές και η δημιουργία μιας κοινής αγοράς μέσα στην οποία τα προϊόντα των ανθρακωρυχείων και σιδηρουργείων θα κυκλοφορούσαν ελεύθερα.

Με την υπογραφή της συνθήκης της Ρώμης (1957) επισφραγίζεται ως αποστολή της κοινότητας, η δημιουργία μιας κοινής αγοράς μέσω της οποίας θα επιτυγχάνονταν η ανάπτυξη της οικονομίας και η ανύψωση του βιοτικού επιπέδου. Φτάνοντας στην συνθήκη της Λισαβόνας, παρατηρούμε ότι η εννοιολογική προσέγγιση της κοινής αγοράς, αντικαταστάθηκε με την <<εσωτερική αγορά>>. Σύμφωνα με το άρθρο 26 ΣΛΕΕ, η εσωτερική αγορά περιλαμβάνει ένα χώρο χωρίς εσωτερικά σύνορα μέσα στον οποίο κυκλοφορούν ελεύθερα οι υπηρεσίες, τα πρόσωπα, τα κεφάλαια και τα εμπορεύματα. Ο λόγος επομένως ύπαρξης της εσωτερικής αγοράς είναι η ελευθερία ανταγωνισμού των επιχειρήσεων, διότι επιδιώκοντας τον ανόθευτο ανταγωνισμό εντός της ΕΕ, ο καταναλωτής απολαμβάνει υψηλή ποιότητα προϊόντων σε χαμηλές τιμές.

Περνώντας τώρα στο τομέα των τηλεπικοινωνιών, η δημιουργία μιας ενιαίας αγοράς υπηρεσιών, απαιτούσε την σταδιακή απελευθέρωση των τηλεπικοινωνιών οι οποίες άνηκαν παραδοσιακά στο δημόσιο, ως κρατικά μονοπώλια. Πρώτη καθοριστική προσπάθεια εγκαθίδρυσης μιας εσωτερικής αγοράς τηλεπικοινωνιών, αποτελούν οι οδηγίες 90/387/ΕΟΚ και 90/388/ΕΟΚ οι οποίες δημοσιεύθηκαν ταυτόχρονα τον Ιούλιο του 1990. Στόχος ήταν η επίτευξη ενός υψηλού επιπέδου τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών προς όφελος των καταναλωτών και ανταγωνιστικότητας της ευρωπαϊκής βιομηχανίας. Αργότερα οι οδηγίες αυτές αναθεωρήθηκαν με την πλέον πρόσφατη 2002/77/ΕΚ, η οποία αντανάκλα τις προσπάθειες της Επιτροπής για τη δημιουργία ενός κοινού νομικού πλαισίου τηλεπικοινωνιών για όλα τα κράτη μέλη.

Σήμερα διαπιστώνουμε μια ευθυγράμμιση της εθνικής νομοθεσίας, σύμφωνα με τις επιταγές του ευρωπαϊκού πλαισίου παροχής δικτύων και υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών. Ο ελληνικός νόμος 4070/2012 (ρυθμίσεις ηλεκτρονικών επικοινωνιών, μεταφορών δημοσίων έργων και άλλες διατάξεις) ενσωματώνει τις οδηγίες (δέσμη τηλεπικοινωνιακών ρυθμίσεων της ΕΕ που αποτελείται από μία οδηγία πλαίσιο και τέσσερις ειδικές οδηγίες) της ΕΕ οι οποίες έχουν ως στόχο την ενίσχυση του ανταγωνισμού, την προώθηση των επενδύσεων και τη διευκόλυνση εισόδου στην αγορά νέων επιχειρήσεων, βελτιώνοντας έτσι τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς και διασφαλίζοντας τα συμφέροντα των χρηστών. Τέλος ενισχύεται ο ρόλος των εθνικών κανονιστικών αρχών.

Η ανάγκη θεσμοθέτησης αρχών οι οποίες θα φρόντιζαν την αυστηρή τήρηση του νομοθετικού πλαισίου, ήταν απαραίτητη καθώς η μη ελεγχόμενη μετάβαση από μια <<κλειστή>> αγορά σε ένα ανταγωνιστικό περιβάλλον θα μπορούσε να επιφέρει συνέπειες, εντελώς αντίθετες των προσδοκιών της ΕΕ. Το ρυθμιστικό πλαίσιο της ΕΕ ανταποκρίθηκε επάξια στο ρόλο του και η απελευθέρωση οδήγησε στην επιχειρηματική τόνωση της οικονομίας με αύξηση των επενδύσεων, της απασχόλησης και της παραγωγικότητας. Όμως δεν άργησαν να παρουσιαστούν σύμφωνα με τα δεδομένα που προέκυψαν στην Ελλάδα αλλά και σε άλλες ευρωπαϊκές αγορές, προβλήματα εξαιτίας κάποιων εταιριών οι οποίες έλεγχαν την αγορά με αποτέλεσμα οι εταιρίες αυτές να ενώνονται (καρτέλ) και να επιβάλλουν αντιανταγωνιστικές τιμές. Άλλο ένα πρόβλημα, ήταν οι διενέξεις που προκλήθηκαν μεταξύ ενός πρώην κρατικού φορέα ο οποίος είχε στη κατοχή του το βασικό δίκτυο επικοινωνίας και εμπόδιζε την είσοδο νέων επιχειρήσεων.

Η Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων, αποτελεί στην χώρα μας την επιτροπή ανταγωνισμού σε θέματα ανταγωνισμού των αγορών τηλεπικοινωνιών καθώς και τον εθνικό ρυθμιστή, με αρμοδιότητα την επιτήρηση και την προώθηση του υγιούς ανταγωνισμού κα προστασία των δικαιωμάτων του χρήστη. Σε αυτό το σημείο πρέπει να τονίσουμε το πλεονέκτημα της ΕΕΤΤ η οποία όντας ανεξάρτητη αρχή, έχει τη δυνατότητα να δρα αμερόληπτα και αποτελεσματικά σύμφωνα με τις αρχές της αντικειμενικότητας, διαφάνειας, της ίσης μεταχείρισης μεταξύ των τηλεπικοινωνιακών επιχειρήσεων.

Σε κάθε περίπτωση πάντως, θα πρέπει να αναφερθεί ότι λίγες υποθέσεις ανταγωνισμού έχουν τελεσιδικήσει. Το θέμα της αργής απονομής της δικαιοσύνης, ειδικά στον κλάδο των τηλεπικοινωνιών, είναι ένα θέμα που επικρίνουν τόσο η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις αναφορές της για την ενιαία αγορά στην Ευρωπαϊκή Ένωση, όσο και μια σειρά συλλογικών φορέων που εκπροσωπούν επιχειρήσεις του συγκεκριμένου κλάδου.

Εν κατακλείδι η συμβολή της ΕΕΤΤ ως ρυθμιστική αρχή, έχει καθοριστικό ρόλο στη διατήρηση του ανταγωνισμού λόγω του ότι το εύρος των αρμοδιοτήτων που της έχει εκχωρηθεί, της δίνει τη δυνατότητα να δρα προς όφελος της ένωσης από τη μια και προς όφελος των καταναλωτών από την άλλη. Η τεχνολογία σήμερα, εξελίσσεται με γρήγορους ρυθμούς, οι οποίοι επιτάσσουν και την ταυτόχρονη εξέλιξη του ρυθμιστικού πλαισίου ώστε να προλαμβάνει και να αντιμετωπίζει φαινόμενα που θίγουν τον ανταγωνισμό. Η ΕΕΤΤ και γενικότερα η χώρα μας πιστεύω ότι ακολουθούν πιστά την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση των αγορών και θα βγουν σε τελευταίο επίπεδο ωφελημένες από τις ρυθμίσεις περί ανταγωνισμού στο τομέα των τηλεπικοινωνιών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Παπαγιάννης Δ., <<Εισαγωγή στο Ευρωπαϊκό Δίκαιο>>, τέταρτη έκδοση, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 2011
- Μούσης Ν., <<Ευρωπαϊκή Ένωση δίκαιο οικονομία πολιτική>> δέκατη τέταρτη ενημερωμένη έκδοση, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 2013
- Τζουγανάτος Δ., <<Περιπτώσεις Καταχρηστικής Τιμολόγησης στο Κοινοτικό Δίκαιο Ανταγωνισμού>> Εισήγηση
- Βουρδούμπας Τ., Συνοδινός Χ. <<Απελευθέρωση ανταγωνισμού τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών και εξοπλισμού εντός της Ευρωπαϊκής Κοινότητας>>, Νομικό Βήμα, τόμος 44, 1996
- Γιακουμάκης Μ. <<Ανταγωνισμός, πολιτική ανταγωνισμού και ρύθμιση αγορών- προβλήματα εφαρμογής και εξελίξεις σε Ευρώπη και Ελλάδα>>, Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα 2005
- Ξηρός Θ., Εμίρη Θ., << Το νομικό πλαίσιο των τηλεπικοινωνιών>>, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα 2003
- Αιτιολογική έκθεση του σχεδίου νόμου <<Οργάνωση και Λειτουργία του Τομέα Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών>>
- ΔΙΚΑΙΟ ΜΕΣΩΝ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ & ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΠΕΚ Υπόθ. Τ-340/2003 απόφ. της 30.1.2007 [Τηλεπικοινωνίες και ανταγωνισμός] εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη (σημ. Σ. Τάσσης)
- ΔΙΚΑΙΟ ΜΕΣΩΝ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ & ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΔΕΕ υπόθ. C-518/2011, απόφ. της 7.11.2013* [Νέο κανονιστικό πλαίσιο τηλεπικοινωνιών] εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη
- ΔΙΚΑΙΟ ΜΕΣΩΝ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ & ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων Απόφαση 447/01/26.7.2007 [Κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης ΟΤΕ. Ευρυζωνικά δίκτυα] (σημ. Σπ. Τάσσης) εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη
- ΔΙΚΑΙΟ ΜΕΣΩΝ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ & ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ Σταματούδη Ε., <<Αφιέρωμα στις Ηλεκτρονικές επικοινωνίες: Κοινοτικό Κανονιστικό Πλαίσιο για τα δίκτυα και Υπηρεσίες Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών με έμφαση στην Οδηγία Πλαίσιο 2002/21/ΕΚ>> Νομική Βιβλιοθήκη 2004

Νομοθεσία

Ευρωπαϊκή νομοθεσία

	Τίτλος	Αριθμός
1	Οδηγία 2002/77/ΕΚ της Επιτροπής της 16ης Σεπτεμβρίου 2002 σχετικά με τον ανταγωνισμό στις αγορές δικτύων και υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών	2002/77/ΕΚ

2	Οδηγία 2002/58/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 12ης Ιουλίου 2002 σχετικά με την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και την προστασία της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών (Οδηγία για την προστασία ιδιωτικής ζωής στις ηλεκτρονικές επικοινωνίες)	2002/58/EK
3	Απόφαση 2002/627/EK της Επιτροπής της 29ης Ιουλίου 2002 σχετικά με τη σύσταση της Ομάδας των Ευρωπαϊκών Ρυθμιστικών Αρχών για δίκτυα και υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών	2002/627/EK
4	Απόφαση 676/2002/EK σχετικά με ένα Κανονιστικό Πλαίσιο για την πολιτική του ραδιοφάσματος στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα (Απόφαση ραδιοφάσματος)	2002/676/EK
5	Οδηγία 2002/22/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 7ης Μαρτίου 2002, για την Καθολική Υπηρεσία και τα δικαιώματα των χρηστών όσον αφορά σε δίκτυα και υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών (Οδηγία Καθολικής Υπηρεσίας)	2002/22/EK
6	Οδηγία 2002/21/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 7ης Μαρτίου 2002 σχετικά με κοινό Κανονιστικό Πλαίσιο για δίκτυα και υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών (Οδηγία Πλαίσιο)	2002/21/EK
7	Οδηγία 2002/20/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 7ης Μαρτίου 2002 για την αδειοδότηση δικτύων και υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών (Οδηγία για την αδειοδότηση)	2002/20/EK
8	Οδηγία 2002/19/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 7ης Μαρτίου 2002 σχετικά με την πρόσβαση σε δίκτυα ηλεκτρονικών επικοινωνιών και συναφείς ευκολίες, καθώς και με τη διασύνδεσή τους (Οδηγία για την πρόσβαση)	2002/19/EK
9	Κανονισμός 2887/2000/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 18ης Δεκεμβρίου 2000 σχετικά με την Αδεσμοποίητη Πρόσβαση στον Τοπικό Βρόχο.	2000/2887/EK
10	Οδηγία 1999/5/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 9ης Μαρτίου 1999 σχετικά με Ραδιοεξοπλισμό και Τηλεπικοινωνιακό Τερματικό Εξοπλισμό και την αμοιβαία αναγνώριση της πιστότητας αυτών των εξοπλισμών.	1999/5/EK
11	Οδηγία 1998/84/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη νομική προστασία των υπηρεσιών που	1998/84/EK

	βασίζονται ή συνίστανται στην παροχή πρόσβασης υπό όρους.	
12	Οδηγία 1998/61/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 24ης Σεπτεμβρίου 1998 περί Τροποποίησης της Οδηγίας 1997/33/ΕΚ σε ό,τι αφορά στη Φορητότητα των Αριθμών και την Προεπιλογή Φορέα.	1998/61/ΕΚ
13	Οδηγία 1997/67/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 15ης Δεκεμβρίου 1997 σχετικά με τους κανόνες για την ανάπτυξη της εσωτερικής αγοράς κοινοτικών ταχυδρομικών υπηρεσιών και τη βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών.	1997/67/ΕΚ
14	Οδηγία 1995/62/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 13ης Δεκεμβρίου 1995 σχετικά με την εφαρμογή της παροχής ανοικτού δικτύου (ONP) στη φωνητική τηλεφωνία.	1995/62/ΕΚ
15	Οδηγία 1988/301/ΕΟΚ της Επιτροπής της 16ης Μαΐου 1988 σχετικά με τον ανταγωνισμό στις αγορές τηλεπικοινωνιών τερματικών.	1988/301/ΕΟΚ

Ελληνική νομοθεσία

	Τίτλος	Αριθμός
1	Ρυθμίσεις θεμάτων Μεταφορών, Τηλεπικοινωνιών και Δημοσίων Έργων και άλλες διατάξεις	N.4313/2014
2	Ρυθμίσεις Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών, Μεταφορών, Δημοσίων Έργων και άλλες διατάξεις	N.4070/2012
3	«Οργάνωση και λειτουργία των δημόσιων επιβατικών μεταφορών με λεωφορεία, τεχνικός έλεγχος οχημάτων και ασφάλεια χερσαίων μεταφορών και άλλες διατάξεις» (Τροποποίηση του Ν.2867/2000)	N.2963/2001
4	«Οργάνωση και λειτουργία των τηλεπικοινωνιών και άλλες διατάξεις» (κατάργηση του Ν.2246)	N.2867/2000
5	«Ρυθμίσεις θεμάτων αρμοδιότητας του Υπουργείου Μεταφορών και Επικοινωνιών και άλλες διατάξεις»	N.2801/2000

	(Τροποποίηση του Ν.2246)	
6	«Δομή και λειτουργία της τηλεπικοινωνιακής αγοράς»	N.2578/1998
7	«Εισαγωγή Μετοχών του Οργανισμού Τηλεπικοινωνιών της Ελλάδος Α.Ε. (ΟΤΕ) στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών (ΧΑΑ) και άλλες διατάξεις»	N.2374/1996
8	«Θέματα αρμοδιότητας του Υπουργείου Μεταφορών & Επικοινωνιών» (Τροποποίηση του Ν.2246)	N.2465/1997
9	«Ρύθμιση θεμάτων Οργανισμών και Υπηρεσιών του Υπουργείου Μεταφορών και Επικοινωνιών και άλλες διατάξεις»	N.2366/1995
10	«Νομικό καθεστώς της ιδιωτικής τηλεόρασης και της τοπικής ραδιοφωνίας, ρύθμιση θεμάτων της ραδιοτηλεοπτικής αγοράς και άλλες διατάξεις»	N.2328/1995
11	«Οργάνωση και λειτουργία του τομέα των τηλεπικοινωνιών»	N.2246/1994
12	Ελληνικός νόμος Ανταγωνισμού	N.3959/2011

Πηγές από διαδίκτυο

Γενική Έκθεση για τη Δραστηριότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης 2014

ΕΕΤΤ ετήσια επισκόπηση αγορών 2013

ΕΕΤΤ έκθεση πεπραγμένων 2014

http://europa.eu/pol/pdf/flipbook/el/digital_agenda_el.pdf

http://europa.eu/pol/pdf/flipbook/el/competition_el.pdf

http://europa.eu/pol/pdf/flipbook/el/internal_market_el.pdf

<http://www.kathimerini.gr/797773/article/oikonomia/epixeirhseis/prostimo---mamoy8-yyoys-102-ekat-ston-germano>

<http://techblog.gr/b2b/vodafone-cosmote-wind-5-million-fines-9876/>

<http://lawandtech.eu/sectors/antitrust/>

<http://www.kathimerini.gr/751413/article/oikonomia/epixeirhseis/endiaferon-ths-deutsche--telekom-gia-to-10-toy-ote-poy-katexei-to-dhmosio>

http://ec.europa.eu/competition/sectors/telecommunications/mobile_en.html

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=URISERV:si0016>

http://www.eett.gr/opencms/export/sites/default/admin/downloads/Informative_Documentation/EPETEIAKO_FORWEB.pdf